vtpenitior.

Ex us formatior penitus penitiſſimus, exit

longe a go. forther. fyrſt. gretely. more.

A pridem prior & primus, magne magis effert

mooſt. longe. longer. diutiſſime. ofte.

Maxime itemq; diuq; diutius & iſſime ſæpe

ofter. ofte ofte. very late.

Sæpius & ſæpiſſime habet, nuperrime nuper,

ſupfter.

Ocyor ex ocys græce atq; ocyſſimus exit.

¶ De iis quæ carent ſuperlatiuo.

later. late. ynough. better.

Seruis a ſero tantum ſatis & ſatius dic.

other wyſe.

A ſecus & ſecius, careant omnes ſuperante.

¶ De iſs quæ comparationē non faciunt.

ſed alunde mutuantur. vtpius. vtſtrenuus.

Raro gradus proprios ab ius vel uus reperimus.

vt reuerentius colēdus. horatius. Juno ⁊ deoꝝ quiſq; amicior.

Nec dus verbali, nec de cus ci geminatum.

¶ Cicero in Antiphontē præcipit plentiſſimū nō pyſſimū dicendū. Saluſtius dicēs ſtrenuus quiſq; maxime ſtrenuus: docet ſtrenuiſſimus vix reperiri.

¶ Londini in ędibus VVinandi de VVorde, ſub Solis interlignio. Anno dñi. M. CCCCC. xxiij. Idibus Februarijs.

vtpenitior.

Ex us formatior penitus penitiſſimus, exit

longe a go. forther. fyrſt. gretely. more.

A pridem prior & primus, magne magis effert

mooſt. longe. longer. diutiſſime. ofte.

Maxime itemq; diuq; diutius & iſſime ſæpe

ofter. ofte ofte. very late.

Sæpius & ſæpiſſime habet, nuperrime nuper,

ſupfter.

Ocyor ex ocys græce atq; ocyſſimus exit.

¶ De iis quæ carent ſuperlatiuo.

later. late. ynough. better.

Seruis a ſero tantum ſatis & ſatius dic.

other wyſe.

A ſecus & ſecius, careant omnes ſuperante.

¶ De iſs quæ comparationē non faciunt.

ſed alunde mutuantur. vtpius. vtſtrenuus.

Raro gradus proprios ab ius vel uus reperimus.

vt reuerentius colēdus. horatius. Juno ⁊ deoꝝ quiſq; amicior.

Nec dus verbali, nec de cus ci geminatum.

¶ Cicero in Antiphontē præcipit plentiſſimū nō pyſſimū dicendū. Saluſtius dicēs ſtrenuus quiſq; maxime ſtrenuus: docet ſtrenuiſſimus vix reperiri.

¶ Londini in ędibus VVinandi de VVorde, ſub Solis interlignio. Anno dñi. M. CCCCC. xxiij. Idibus Februarijs.

SINTAXIS.

¶Roberti VVhitintoni Lichfeldienſis in florentiſſima Oxonienſi academia laureati opuſculũ, de Syntaxi, ſiue conſtructione recenſitũ. xxij. ſupra ſeſquimilleſimũ nr̃æ ſalutis anno. Idi. Februa.

Ro. VV. L. in ſuũ zoilũ Hexaſtichõ.

Qđ ſum pollicit⁹ cõſulto, qd Lyce grunnis?
Denuo ad incudem ſi reuocetur opus.
Hoc fecit Cicero, vates hoc bilbilianus,
Hoc Auguſtinus diuus, hic, atq; alij.
Qñ viri illuſtres fecere hoc ad ſibi laudem,
Qua frõte id vitio das ſycophanta mihi?

¶Idem in eundem diſtichon.

Quã læta ſegete hic renouat⁹ noſter agell⁹
Pullulat, vt videas ruperis ipſe Lyce.

HVMILIABIT CALVMNIATOREM.

Robertus VVhitintonus L. Ioanni Stanbrígo ſuo olim præceptori Sal.

COmpertũ habes perſpicaciſſime vir, de conſtructione quoſdam pedeſtri oratione ſcripſiſſe. alios tamẽ iuſto profuſius, intricaciſſimis multiplicium diuiſionũ (velut Herculei nodi) inuolucris, tenera puerorũ ingeniola illaqueantes: alios aũt ęquo ſuccinctius & obſcurius, arida quadã & cæca breuitate (velut latebroſis labyrinti erroribus) eadem eneruãtes: ita vt vix tandẽ pedẽ efferentes emergere valeant vſpiam. Conſtructionẽ legũt, pueri relegunt: rariſſime tamen, poſt longos & immenſos: tum eorũ, tum pręceptoꝝ ſuorũ ſudores ediſcũt. Adeo vt Siſyphi erũnis ſuccũbere, & onus Aethna grauius & æſtuoſius ſuſtinere ſibi videantur grãmaticę ad vnũ gymnaſiarches. Quare quũ poſt longã multoꝝ expectationem huic graui oneri leuãdo manũ haud apponeret quiſq̃. Ipſe licet minus idoneus, irrefragabilibus tamẽ meoꝝ commilitonũ petitionib⁹, hãc ꝓuinciã nõ ſine ꝓbatiſſimoꝝ & conſiliįs & auxilįs, virgula (vt ſpero) diuina ſũ aggreſſus pietate in patriã maxime adductus. Ortus eñ noſtri (vt p̃clare cenſuit Plato) partẽ vendicat patria, partẽ amici. Breuitati in hoc opuſculo ſtuduimus ꝓ Flacci monitis, in de arte enim inquit. Quicquid præcipies eſto breuis, vt cito dicta pcipiant animi dociles teneantq; fideles. Oñe ſupuacuũ pleno de pectore manat. Neq; tamẽ adeo affectata eſt ea breuitas: vt odioſam legenti afferat obſcuritatẽ licet idem alibi ſcribat. Breuis eſſe laboro, obſcurus fio. Sed ea induſtria ad Ariſtophanis (vt ferũt) lucernã illam diluci dauimus: vt interp̃tis enodatione (niſi in pauciorįs bus locis) vix indigeat. Elucidamẽta tamẽ ſolutoſermone huic opuſculo addidimus: nõ igitur ꝙ ea diſcant pueri, ſed ſi quoſq̃ magis iuuat ſoluta oratio q̃ pedeſtris: vel ſi qua (forte) minus vſitata quibuſdã videantur: ꝓbatorũ authoritate confirmata, maiore fide cenſeantur non indigna. Inſultent in me (haud dubito) nõnulli qui liuore ſuffecti: arrogantiæ crimini me pctius obnoxum, q̃ pietatis

ſtudio adductũ ꝓdemnabunt: q; priſcorũ monumẽtis/vel aliqd ab iſs omiſſum addere, vel ab iſs ſupuacanee dictũ reſecare: deniq; vel q; breuiore, delucidiore, & faciliore tramite grãmaticulos ad frugem perducere ſtudui. Cõtra quos ꝓpugnaculũ & defenſorẽ mihi parẽ neceſſum eſt. re ſpõdeat pro me eqſſimus ille Seneca. in mediũ afferatur eius ſententia, q̃ eſt naturaliũ li. iiij. Veniet tempus (inqt) quo iſta quę nũc latent, in lucẽ extrahat dies: & longioris æui diligentia. Ad inqſitionẽ tantorũ vna ętas nõ ſufficit. Multa veniẽtis æui populus ignota nobis ſciet. Et veniet tempus, quo poſteri noſtri tam aperta nos neſciſſe mirentur. Sed quanq̃ tanti viri authoritas, inuidulorũ garruli tatem retundere ſatis poſſit: non deſiſtent tamẽ aptis (vt aiũt) tibijs, illud mihi obijcere. nõ paucos eſſe: me & eruditiõe, & authoritate ſuperiores qui huiuſmodi ꝓuinciæ ſuſcipiendæ multo magis ſunt idonei: fateor. Qui tamen quot nos in hoc opuſculo excudẽdo, lucubrãdo, & elimãdo labores, excubias, ſudores perpeſſi ſumus, vltro ſuſtineret: quis apud noſtrates reperiri põt? Quippe q grauioribus negotijs, illuſtrioribꝰ diſciplinis intẽti: grãmatices rudimenta (tanq̃ puerilia) parui curantes laboris quippiã in his ꝓterere: inferioris ducũt eſſe laudis & meriti. Neq; ijs adhuc repreſſi e plauſtro (quod dici ſolet) loquẽtes illud in me contorquent tandẽ haud ſatis perfecte me ſcripſiſſe aſſerentes. Id quod licet (cæteris q me priores fuerunt abſolutius) nõ inficias eo. Audiãt tamẽ Flaccũ in de arte. Quãdoq; bonus dormitat Homerꝰ. Audiãt etiã Maronẽ. Non oĩa (inqnit) poſſumus oẽs. Audiãt deniq; diſertiſſimũ noſtrum Priſcianũ: qui ꝓlogo maioris volumi nis ſic ait. Nihil perfectũ in humanis inuẽtionibus. Quãto eñ iuniores tãto pſpicaciores ſunt hoĩes. Et iuniores ſucceſſione tẽporũ ingrediuntur labores maioꝝ. Si qd tamẽ minus ꝓfectũ & omiſſum ſit: ad incudẽ limatius elaborandum rediturum promitto. Sed ne pluribꝰ te detineã: exacto iã hoc opuſculo, inter cæteros eruditiſſimos: qui me percharũ habẽt p̃cipue mihi occurrebat tuę authoritatis dignitas cui potiſſime hoc exiguũ opuſculũ dedicare de-

ſyderē. Quare vehemētius peto / vt quę tua in me ab ipſis crepūdijs ſemper fuit pietas hoc tui alūni munuſculū ſuſcipias in tuā clientelā / & tutelā aſcribas. induatur quæſo tuo militari inſignio. Quod ſi effectū curare dignetur tua immēſa in me benignitas / quid eſt q̄ obtrectatorū inimicitias formidē? immo ſub tuo marte militanti nobis hærbā (vt dici ſolet) dare cogentur vel inuiti. Non deerūt (ſat noui) Homeri maſtiges zoili: emunctę naris critici / qui ſupercilia frontę rugoſa arcuantes: hoc opuſculū aquilinis oculis perratū, aceto (vt dicitur) pfundere, theonino dēte rodere, & thita p̄figere (q̄uis cornix ſcorpiū) neruos intendent oēs. Rurſus neq; deerūt (ſpero) æquiſſimi Quintilij / Ariſtarchi / & Mecenates / qui hoc opuſculū æquo examine trutinatū creta (vt aiūt) ſunt notaturi. Exeat igitur tandem toties amicis flagitatū, tui militaris inſignij ſtēmate decoratū, hoc opuſculū in æuum (ære perennius) poſteris euoluendū. Id quod efficiat (opto) ille a quo omne bonū, omne validū, omne perfectū, pcedit. In quo q̄ fœlcisſime valeas meū dulce decus & præſidium.

¶ Stanbrigi in ædendi formidine dehortantis hexaſtichon.

Illud opus quanq̄ carpat naſutulus effrons.
Cœptam perge viam, nec iacula extimeas.
Arma parantur enim, turus tam fortibus armis
Militeq; inuicto (quo lubet) ipſe meas.
Quid refert (quū docta cohors tua dicta probabit)
Latret ſi inuidulus, nil tibi obeſſe poteſt.

¶ Ad literariā Anglię militiā tetraſtichon.

Terſa quid alternis poſtfers tui opuſcula alumni.
Anglia / an inuideas commoda tanta tuis.
Judice te / pueris ſi mille volumina voluas:
Hoc tamen vtilius non reperitur opus.

¶ Contra inuidulos heraſtichon.

Inuide quum inuidia ringas: ego rideo. ſolā
Pena tibi inuidia eſt: inuidus eſto tibi.
Eſtuat inuidia / turget pectus maleſanum.
Eructa inuidiam: rumpe vel inuidia.
Jccirco inuideas: videas quod que tibi viſa
Nolles: ne inuideas meme videre cane.

¶ Nomina authorum quorum tutela hoc opusculum confirmatur.

Cicero. Quintilianus. Justinus. Orosius. Suetonius. Hieronymus. Plinius. Valerius maximus. Aulus Gel. Quintus curtius. Titus Liuius. Valla. Salustius. Columella. Cornelius Tacitus. Solin⁹. Papinius. Põponius mela. Florus. Macrobius. Virgili⁹. Horatius. Ouidius. Martialis. Statius. Juuenalis. Terẽtius. Plautus. Boetius. Pacuuius. Ausonius. Claudianus. Sillius. Persi⁹. Diomedes Serui⁹. Prisciã⁹. Sipõtinus. Sulpi. Augu. dartus. Niniuita. Wãcinellus ꝛc.

DE SINTAXI.

VErbũ cũ recto casu: quĩtove coheret.
Persona & numero, docet vt Maro, marce doceto.

¶ Verbũ cũ suo ntõ siue vctõ casu in duob⁹ cohererе debet. pson ⁊ numero. vt Maro docet/o Marce doceto.

Cũ substãtiuo cõcordat mobile casu
Et genere & numero, bonus vt vir, fœmina pulcra.

¶ Adiectiuũ cũ substãtiuo in trib⁹ ꝑcordare debet: in casu/gñe/⁊ nũero. vt bonus vir pulchra femina.

¶ Annotatiuncula.

¶ Nugacissime cõtra hãc regulã inculcat quidã obiectiones. vt in illo Virgiliano. Triste lupus stabulis. quũ satis patet. Lupus est triste. i. tristis res. Etiam in illo Nasonis. ⁊ seruantissimus equi. i. equitatis. de q̃bus inferius dicemus suo loco.

Antea cedenti debet quadrare relatum
Substantis genere, & sic persona numeroq;.

¶ Relatiuũ substantis cũ suo antecedente in trib⁹ cõcordare debet in gñe/numero et persona.

¶ Annotatiuncula.

¶ In cantico puerorũ. benedicite aque que super celos sunt dño. relatiuũ est tertie persone: antecedens secunde: contra grammaticam. Sed Valla dicit interpretem deceptum: et non imitandum.

Cum substantiuo iungi comitante relatum
Vult contingentis, genere & casu numeroq;.

¶ Relatiuũ accidentis cũ substantiuo sequente cõcordabit in casu/gñe/⁊ numero. vt sum pallidus quales sunt amantes.

¶ Annotatiuncula.

¶ Horatius li. epodorũ dicit. Incitat me pectus ⁊ mamme putres: equina quales sunt hubera. vbi diceret qualia: sed hoc dixit poetica licẽtia/in soluta oratione nõ imitandum.

Cum rectus situs est inter verbum atq; relatum
Substantis, quærens, infinitum ve erit illud.
Eius quem verbum casus post se rogitabit.
Cum intersit nullus, tunc rectus verbo erit illud.
Si impersonale est verbum cui iungitur, illo
Tunc casu id ponas, quem impersonale reposcit.

¶ Quũ ntõs est situs inter relatiuũ substantis interrogatiuũ aut infinitũ ⁊ verbũ/ relatiuũ interrogatiuum aut infinitum/erit eius casus quẽ verbũ post se regit. Quũ ntõs inter relatiuũ interrogatiuum aut infinitum et verbum intersit/ tunc illud

relatiuũ interrogatiuũ aut infinitũ erit ntũs casus verbo: sm verbũ cui relatiuum interrogatiuũ aut infinitũ iũgatur sit impsonale tũc relatiuũ/ interrogatiuũ/ aut infinitum erit eius casus quem impersonale postulat.

Exceptiones.

A verbo haud semper, quis, qui, comitante regetur.
Sed de infinito quandoq; modo comitante.
Nunc a participo, nunc nomine, nuncq; gerundo.
Nunc ex aduerbo, nunc præposito sibi iuncto.
Nunc fixo quadrat genere & casu numeroq;
Ponitur & sexto casu quandoq; soluto
Intellecto siue expresso participante.

¶ Hoc nomẽ q̃s que nõ semp a ῡbo sequẽte regitur: sed interdũ ab infinitiuo modo comitante. vt apud Cice. Quib⁹ voluisti me agere gratias egi. Aliquãdo a participio. Cicero. Quibus reb⁹ adductus rem causam q̃ defenderim. Aliqñ a nomine Cicero. Cuius cũ patre magna tibi fuit amicitia. Aliqñ a gerũdio. Terẽ. Que nũc narrandi nõ est locus. Aliqñ ab aduerbio. Cicero. Cui vtrũ obuiam procedam incertum est. Aliqñ a p̃põne sibi apposita. Cicero. Quid dulcius/ q̃ habere quo cum omnia audeas sicloqui vt tecũ. Aliqñ cũ substantiuo in casu/ gñe/ nũero: iũgitur. Salustius. Salustius. Nos non imperiũ neq; diuitias petimus: quarũ rerũ causa/ bella q certamina oia inter mortales sunt. Aliqñ ponitur in ablatiuo casu absoluto/ expresso participio vel intellecto. Cicero de amicitia. Quo mortuo me ad Sceuolã cotuli.

Cicero. Terentius. Propheta. Ouidius. Liuius. Salustius. Cicero.

De verbo mediante inter duos ntõs.

Si binos inter rectos numerum variorum
Qui spectant ad idem verbũ mediũ est id vtriuis
Cum recto quadret melius sed proximiori.

¶ Qñ verbũ est mediũ inter duos ntõs diuersoꝝ numerorũ ad idẽ spectãtes/ illud verbũ cũ ntõ vtrolibet quadrare potest. vt in illo Terentiano. Amãtiũ ire amoris redintegratio est. Propheta in psal. Mandata tua meditatio mea est. Ouid. meta. Gaudia principiũ nostri sunt ῥoce doloris. Liui. deca. iij. Captiui militum prẽda fuerant. Sed vsitatius q ornatius cum proximiori nominatiuo conuenit.

¶ De adiectiuo mediante inter duo substantiua.

¶ De adiectiuo mediante inter duo substantiua.

Mobile si quando medium est inter duo fixa
Diuersi generis, quæ ad rem referuntur eandem
Hoc verbo est, medio: debet quadrare sequenti.
Mobile participans si verbi sit, similes quod
Connectit casus: fixo quadrabit vtriuis.

¶ Quoties adiectiuũ nomen est positum inter duo substãtiua diuersi gñis que ad eandem rem referũtur/ hoc verbo substãtiuo est interpositum: adiectiuũ cõcordabit cum sequenti substantiuo. vt asinus est rude animal/ nõ autẽ rudis. Vinũ est meus potus. allium est rusticana tiriaca q̃. Sed quando adiectiuũ illud est participiũ alicuius verbi/ quod similes casus copulat. vt appellatus/ visus/ factus/ dictus q̃. illud adiectiuũ indifferẽter cũ vtrolibet substantiuo cõcordare poterit. Liuius. vj. iij. decados. Ludos megalesia appellatos. Idem primo ab vrbe. Gens vniuersa veneti appellati. Idem li. ix. iij. decadis. Ludi fuerũt megalesia appellati. Terentius. Nunc̃ eque ac modo paupertas mihi onus visum est/ et miserum et graue.

Apu. iiij. metā. Fortissimū socīū nostrū prorsus bestiā factū immittimus. Idem in eodē. Ego infelicis rapine preda et mancipiū effecta. Hiero. in Joanne. Ut autem gustauit architriclinus aquā vinum factū. Plini. iij. natu. histor. ca. v. Puteoli colonia dicearchia dicit. Justinꝰ li. j. de semiramide. Serū mētita puer credita est. Cicero de diuinatione. ij. Non omnis error/stultitia est dicenda. Hiero. Joannis primo. Et verbum caro factum est.

Apuleius. Hieronymus. Plynius. Justinus. Cicero. Hieronymus.

Diuersi generis si inter duo fixa relatum
Substantis medium est, si sint communia: vtriuis
Illud tunc fixo poterit quadrare relatum.
Sin propriū est altrū, huic semper cōiunge relatum.

¶ De relatiuo mediāte inter duo substātiua

¶ Qñ relatiuū est mediū inter duo substantiua diuersorū gñm/si appellatiua sunt relatiuū cū vtrouis substantiuo cōuenire pōt. vt apud Cice. j. tusculanarū q̄stionū: Studio sapientie que philosophia vr. Sin alterū substantiuū est propriū/relatiuū cum illo semp cōcordabit. Salustius. Est locus in carcere qđ Tullianū appellatur. Hoc preceptū tam Datti Asceusij q̄ Seruij est.

Cicero. Salustius.

Ad totum sensum præeuntem quando relatum
Substantis referas vel mobile ponito neutro
Singlari numero, sic persona quoq; terna.
Si ad varios sensus referas plurale erit illud.

¶ De relatiuo ꝯ adiectiuo ad totā orationē precedentem.

¶ Qñ relatiuū vel adiectiuū ad totam orationē precedentē referūtur in neutro gñe singulari numero/ꝯ tertia psona ponetur: vt in illo Terentia. Ego quoq; vna pereo quod mihi cartus est. Sin ad duas vel plures orationes referatur/erit pl'alis numeri. Cicero in epl'is. Vereor ne aut eripiatur a nobis causa regia aut deferatur quorū vtrum minus velim/nō facile possum existimare. Exempla de adiectiuo: vt Salustiꝰ in Jugur. Nam vi quidē regere patriā quanq̄ possis/ꝯ delicta corrigas tamen importunum est. Furtum committere/aut furto consentire equo supplicio sunt digna.

Teren. Cicero. Salustius.

Ad totum sensum verbum si quando refertur
Vel vocem quamuis quæ sumpta est materialis
Personæ id ternæ singlaris erit numeriq;
Ad varios sensus, vel voces materiales,
Si quando referas verbum plurale erit illud.

¶ De verbo qđ ad oīonē precedentē refertur.

¶ De verbo qđ ad varias oratiōes refertur.

¶ Si verbū referatur ad totā orationē precedentē/vel ad orationē quācūq̄ materialiter sumptā: verbū erit tertie persone ꝯ singularis numeri. Salustius. Frustra autē niti/ꝯ nihil aliud se fatigando/q̄ odiū querere est extreme demētie. A est vocalis. Ego est pronomen. Quod si ad varias orationes: vel voces materiales referatur: verbum erit pluralis numeri. vt bonam famam cuiq̄ detrahere/aut detrahentem libenter audire: sunt eque damnabilia. Cicero. Quasi enim ipsos induxi loquentes/ne inquit/ꝯ inquā/sepius interponerentur.

Salustius. Cicero.

Ad totum sensum comitantem quando refertur
Demonstratiuum singlari, id ponito neutro.
Si ad varios sensus referas, plurale erit illud.

¶ De pnoie demōstratiuo ad orationē loquētem relato.

¶ Qñ pronomē demōstratiuū ad totā orationē subsequentē refertur/erit singularis numeri ꝯ neutrius gñis. Teren. Nam id arbitror apprime esse vtile: vt ne quid nimis. Quod si ad varias orationes referatur erit pl'alis numeri. Terētiꝰ. An hec dicent mihi. Invitus feci/fer coegit.

Terentius. Idem.

Rectus vt esse potest verbo quandoq; relatum

¶ De relatiuo qđ tã ꝓ verbo ntûs casus/ q̃ substãtinum adiectino est.

Sic adiectiuo fixum esse potest aliquando.

¶ Quẽ admodũ relatiuũ potest esse ntûs casus verbo/ sic potest aliqñ esse substantiuum adiectiuo. Cicero de amicitia. Nihil enim stabile est qđ infidum est.

In genere ornate neutro quandoq; reponi
Substantiuato sine fixo mobile possit.

Teren.

¶ Adiectiuum sine substantiuo positum/ aliquãdo non inuenuste in neutro genere substantiuato locabitur. Terentius. Equum postulat. i. equitatem. et huiusmodi adiectiuum resolnitur per abstractum.

¶ De adiectio in neu. gñe substantiuato.

Adiectiuum iunctum cum sensu nominis huius
Res, genere in neutro substantiuato aliquando
Ornate ponas, hoc nomen res remouendo.

Virgilius.

¶ Adiectiuũ cũ significato huius nois res, conunctũ venuste interdũ in neutro gñe substantiuato (hoc noie res omisso) poni põt. Virg. Non oia possumus omnes.

Quum duo conueniunt fixa aut plura immediate
Quæ spectant ad idem casu ponentur eodem.

Virgilius. Appositio. Virgilius.

¶ Quoties duo aut plura substãtiua immediate (hoc est sine cõiunctione/ aut alia parte orationis connexa) conueniũt/ que ad idem pertinẽt: in eodẽ casu ponentur. Virg. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim: Delicias dñi. ⁊ accidit appositio figura: que est cõtinua coniunctio duoꝝ substantiuorũ: quorũ alterũ declarat alterũ. Virg. Nate/ mee vires/ mea magna potentia solus.

¶ Annotatio.

¶ Quã q̃ leges apud Gelliũ li. j. ca. vj. Quod genus homines linguaces appellati. vbi duo substantiua diuersa ponuntur in eodem casu. id genus loquendi est per figuram Antiptosin. pro cuius gñis hoies. Leges ⁊ apud alios, pbos. omne genus/ pro omnis generis. Id genus pro eius generis. Id temporis. Id etatis ⁊c.

Valla. Orosius. Florus. Curtius. Virgilius.

¶ An hec oratio sit latina. Ex tribu iuda duodecim millia signati. Etiam. q̃uis ortus (vt sentit Valla) diceretur: duodecim millia signatoꝝ. Nã hic est appositio hoies signati duodecim millia. Paulus Orosius. j. Anni duo millia. Idẽ. xv. Sexcẽta millia modia frumenti acceperunt. Florus de bello ciuili macedonico. duo millia electi/ qui mori iuberentur. Curtius li. iiij. duo millia crucibus affixi. Virg. tot millia gentes Arma ferent Itali.

De partitiuo substantiuo sequente concordante in gñe. Virgilius.

Vult partitiuum partitiueq; locatum
In genere adiungi tantum fixo comitanti.

¶ Omne nomen partitiuũ ⁊ partitiue positũ cũ substantiuo sequente in gñe tantũ conuenire debet: vt aliquis virorũ: partitiue positũ/ vt distributiuũ. Virgi. Nulla tuarũ audita mihi nec visa sororꝝ. Infinitum: vt quicũq; deorũ. Interrogatiuũ: vt quis hominũ. Comparatiuũ: vt duorũ fratrũ maior est Manlius. Superlatiuũ: vt maxima natarũ Priami. et sic de ceteris.

¶ Annotatio.

Aristoteles.

¶ Partitiue positũ: vt pnomina illa. hec volucrũ. illa sororũ. multi sunt pauperes/ quorũ ego quotidianũ victum vir querito. Crudeles sunt nouerce: quarũ mea/ tua sua ⁊c. seuitia ceteris prestet. Aristoteles in ethicis. Laudamus quidem iuuenũ eos/ qui sunt verecũdi. Partitiue ponitur cõparatiuus gradus/ quoties inter duo eiusdem generis fit comparatio. Ut manuum fortior est dextera. Illud in sacris. Fides/ spes/ ⁊ charitas. maior horũ est charitas. Latinus diceretur/ horũ maximum est charitas.

¶ Annotatio de genere partitiuorũ.

Vult partitiuum genere annecti præeunti
Si collectiuum vel vox heteroclita subsit

Siue ad præcedens partitio forte relata.

¶ Quanctꝫ nomẽ partitiue positũ cũ gtõ sequẽti in genere cõcordare debet. Tribꝰ tamẽ modis cum nole præcedenti in gñe cõuenire potest. Primo si nomẽ collectiuũ sequatur. Terentius. An quisquã gentium/est æque miser vt ego. gens enim collectiuũ est. Secõdo. si dictio heteroclyta sequatur. vt Infimum cœlorũ Lunam cõtinet. Tertio: vbi partitiuũ præcedẽs substantiuũ respicit. Teren. Est genus hominum qui se primos olim rerũ esse volũt. Hora. Quid agis dulcissime rerũ. Plinius lib. xj. ca. xxxvij. Ullosissimus animaliũ lupus. Pomponius mela. Aetna præcipua montium. Leo est fortissimũ animaliũ. grãmatice dicitur. Leo est fortissimus animaliũ latine profecies. vbi adiectiuũ ad pcedens refertur. Et in sacris. Et valde mane vna sabbatoꝝ veniunt ad monumentũ. quod p subauditionẽ excusatur. vna. s. die. Quare ad virũ loquens non dicam. Quid agis dulcissima rerum? neꝫ dulcissima res/sed dulcissime rerum.

Terentius.

Horatius.

Plinius.

Pompo. mela.

Singlaris rectus collecti vult aliquando
Post se subiungi verbum plurale venuste
Quod cum intellecto recti non voce cohæret.

¶ Nonne collectiuo singulari iuncto verbo plurali.

¶ Ntũs casus singularis nois collectiui verbũ plurale aliqñ post se ornate habere potest. Virg. Pars in frusta secãt. Illud verbũ secant nõ cũ voce (qõ est pars) sed cũ intellecto (qõ est alij) cõuenit. Idem. Romana iuuentus cõueniunt. Hiero. in psal. Domus israel benedicite dño. Et accidit Synthesis figura: que est attributio, pprietatis (hoc est verbi adiectiui vel relatiui) sub diuersꝫ gñe aut numero: vni vel pluribus copulatis qõ nõ fit gratia vocis: sed significati. qõ genus loquẽdi poetis et historicis pmittitur/oratoribꝰ parce: non est crebro imitandum.

Virgilius.

Idem.

Hieronymus.

Synthesis figura.

Nominis interdum collecti siue epicœni
Et vocis sumptæ cuiusuis materialis
Intellecto non voci vult mobile iungi.
Atqꝫ relatiuum tantum genere in numeroqꝫ.

De adiectiuo et relatiuo cũ intellecto/et nõ voce collectiui nois epicœni gñis iunctis.

¶ Per eandẽ Synthesin adiectiuum (itidẽ relatiuũ) interdũ in gñe et numero cũ intellecto/et nõ voce nois collectiui/epicœni gñis. cuiusuis vocis materialiter sumptæ pulchre conuenit. vt in illo Virgi. Pars hominũ validi. Anser fœta. lepus grauida. Exemplũ relatiui. Teren. Scelus qui ludificatus est vi ginẽ. Apu. meta. viij. Tunc vulgus ignobile ꝗs inculta paupies cogit. psal. Domꝰ israel speravit in dño adiutor eoꝝ ꝛc. Ter. Ubi est scelꝰ ꝛ ꝗ me ludificatꝰ est. i. scelestꝰ. abstractũ p concreto.

Virgilius.

Terent.

Apuleius.

Prophetæ.

Teren.

Bini vel plures recti quos copula nectit,
Subiungi post se verbum plurale reposcunt.

¶ Duo vel plures nolatiui piunctiõe cõneri verbũ plurale flagitant: vt Virgilius et Horatius contemporanei erant. ꝛ est Synthesis in numero.

Copula quæ nectit duo pluraue fixa requirunt
Pluralis numeri sibi mobile siue relatum.

Duo vel plura substãtiua piunctiõe pnexa adiectiuũ vel relatiuũ pluralis nũeri flagitãt vt Troiles ꝛ Pylades ꝗ amicissimi fuerũt/memoria (inter eos) maxime sunt digni.

Cum, sexto adiuncto: vult & vice poni aliquando.

¶ Hæc prepõ cũ (ablõ sibi adiuncto) loco piunctiõis ꝛ/aliqñ ponitur: vt in illo Virg. Remus cum fratre quirino iura dabant. Per eandem Synthesin.

Virgilius.

Si adiungi adiectum contingat siue relatum
(Copula quæ nectit) varijs fixis animatis:
Quorum aliud generis maris est, aliud muliebris,
Vel neutrius: erit maris adiectum ve relatum.

De conceptione generum.

¶ Qñ cõtingit adiectiuũ vel relatiuũ referri ad diuersa substantiua animata con
iunctione copulata: quorũ aliud est mas. gñis. aliud fœminei vel neutrius: tũc ad-
iectiuũ vel relatiuũ erit masculini gñis. Cicero de somno Scipionis. Concilia cæ-
tusq; hoim iure sociati: metaphorice dictũ. Virgi. Ascaniũq; patrẽq; meũ: iuxtaq;
Creusa. Alterũ in alterius mactatos sanguine cernam. Idem supereſt ne Creusa
Ascaniusq; puer: quos omnes vndiq; grauis: circuierant acies. Et accidit cõceptio
figura: q̃ est adductio indignioris ad dignius. Fit autẽ genere/numero/ꝙ persona.
qñ masculi. genus cõcipit fœmi. et neu. et fœmi neu. Et qñ pluralis numerus cõcipit
singularẽ. Sic liter prima psona cõcipit scdam ꝙ tertiã: ꝙ scda tertiam.

Cicero.
Virgilius.
Idem.
Cõceptio figura.

Si iungi adiectum contingat siue relatum
(Copula quæ nectit) varijs fixis animatis.
Quorum fœminei est aliud, neutri est aliudq;,
Fœmineo pones adiectum, siue relatum.

¶ Qñ cõtingit adiectiuũ vel relatiuũ referri ad diuersa substãtiua animata con-
iunctione cõnexa: quorũ aliud est fe. ge. aliud neutrius: adiectiuũ siue relatiuũ erit
fe. gñis: vt ancilla ꝙ mancipiũ sunt industriæ eædemq; frugales.

¶ Annotatio.

¶ Lucan⁹. Mẽsuraq; iuris. Uis erat hinc leges ꝙ placita coactæ. sed in his ma-
nimatis: intelliguntur per synthesin res animatæ. Item in sacris. Sol ꝙ luna obte-
nebrati: si ad intellectũ referas latine dictũ. Sin ad voces: nõ imitandũ est. Et vbi
Sulpitius dicit vestis ꝙ aurũ sunt pretiosæ. Latinius dixisset pretiosa.

Lucanus.

Sulpitius.

Si iungi adiectum contingat siue relatum
Copula quæ nectit iungatur non animatis,
Cuiusuis generis fuerint: plærũq; erit illud
Neutrius generis, tunc mobile siue relatum.

Neutrũ genus cõcipit femini-
nũ in rebus in-
animatis.

¶ Qñ adiectiuũ vel relatiuũ iungitur diuersis substãtiuis nõ animatis p iunctiõe con
neris cuiuscũq; sunt gñis vel diuersi/vel eiusdem: adiectiuũ/vel relatiuũ: vt plurimũ
erit neu. ge. Salu. Diuitiæ/decus/gloria: in oculis sita sunt. Terẽ. spes opesq;
in te vno sunt sitæ. Virg. Arcum fregisti ꝙ calamos quæ tu donata vidisti.

Salustius.
Terentius.
Virgilius.

Ad rectos verbum diuersos quando refertur
Quorum alius primæ est personæ, aliusq; secundæ
Vel ternæ verbum in persona ponito prima.

De conceptiõe
personarum in
verbis.

¶ Quotiens verbum ad diuersos ãtõs refertur: quorũ alius est prime persone/alius
secunde vel tertie: verbum erit prime persone: vt tu ꝙ ego legimus. Ego et tu scri-
bimus. Per conceptionem.

Ad rectos verbum diuersos quando refertur
Quorum alius ternæ est personæ, aliusq; secundæ,
Illud tunc verbum in persona pone secunda.

¶ Qñ verbũ ad diuersos ãtõs refertur: quorũ alius est secunde persone/alius tertie
verbum ponetur in secunda persona: vt tu ꝙ ille scribitis.

De cõceptione
personarum in
relatiuis.

Quando relatum fixa ad diuersa refertur
Quorum aliud primæ est personæ: aliudq; secundæ
Vel ternæ, prima in persona pone relatum.

¶ Qñ relatiuũ refertur ad diuersa substantiua antecedẽtia: quorũ aliud est prime
persone/aliud scde vel tertie: relatiuum erit prime persone: vt ego ꝙ tu qui ab ipsis
crepũdijs amauimus: nõ facile ab amicitia conglutinata diuelli possumus.

Quando relatiuum fixa ad diuersa refertur
Quorum aliud ternæ est personæ, aliudq; secundæ:
Tute relatiuum in persona pone secunda.

¶ Quando relatiuum refertur ad diuersa substantiua: quorum aliud est secunde persone/aliud tertie: relatiuū erit secunde persone. vt tu ⁊ frater qui vterini estis/ mutuo amare debetis.

Ad rectos verbum diuersos quando refertur
Vel diuersa ad fixa adiectum siue relatum
Interdum recto verbum tu proximiori,
Et fixo iungas adiectum siue relatum.

¶ Qñ ῥbū refertur ad diuersos ntōs vel adiectiuū/aut relatiuū ad diuersa substātiua: ῥbū qñq; primori ntō: siue adiectiuū/aut relatiuū primori substātiuo quadrabit. vt hic illius arma/hic currus fuit. Hebrei sunt ⁊ ego. Cōtristatus est rex et ois hierosolyma cū eo. Aut ego/aut tu: q̄ potior es id efficies. Et accidit zeugma: que est reductio vnius verbi vel adiectiui vel relatiui ad diuersa substantiua. Virgilius. Hieronymus. Zeugma figura.

Sæpe relatiuo postponitur antea cedens
Ornate casu sibi coniunctum sub eodem. De antecedente postposito suo relatiuo.
Pulcrius & sequitur: lectum est quandoq; præire.
In constructura vel idem repete antea cedens
In ve suum casum soluas: Vallensis vt inquit.

¶ Antecedens sepenumero suo relatiuo postpositū/ in casu eodē ornatissime ponitur. vt quas ad me dedisti literas iucunde fuerūt. Cice. pro Igario. Sed hoc non cōcedo: vt quibus rebus gloriemini in vobis easdem reprehendatis. Poete tamen et etiā oratores antecedens interdū preponūt. Virg. Urbem quā statuo vestra est. Sellius li. ij. ca. xxix. Cognati ⁊ affines operā quā dare rogati sunt supersederunt. Terentius. Eunuchum quem dedisti nobis quas turbas fecit. In sacris hoc genus loquendi frequens. Et in constructione (vt Valla inquit) vel idem nomen repetemus/vel in debitū casum resoluemus. vt in illo exemplo. Urbem quā statuo vestra est. sic construendū est. s. vrbs/quā vrbē statuo est vestra. Uel sic. Urbem. i. vrbs quā statuo est vestra. Et sic in oñibus alijs casibus est. Et fm quosdā accidit Antiptosis: que est casus pro casu positio. Cicero. Virgilius. Sellius. Terentius.

Cum quis, qui, quoties (vel natis) immediate
Fixum coiunctum est: casu illi iungito fixum.

¶ Quoties substātiuū immediate elt ꝓiectū cū hoc noie q̄s/qui/vel cū suis compositis siue relatiuū/ sine interrogatiuū/siue infinitū sit: substantiuū ponetur in eodē casu cū hoc noie quis/qui/vel suis cōpositis. Terē. Quod remedium eius in veniam iracundiæ. Idem. Quam causam reperient demiroi. Terentius. Idem.

Toti diuiso in partes iungas vbi verbum
Cum toto partes casu ponentur eodem.
Partibus at verbum iungens, totum genito des.

¶ Qñ ῥbū iūgitur ad aliq̄s totū in partes postea diuisum/ partes cum suo toto in eodē casu ponētur. vt puellæ legūt flores: ista violas/illa rosas. Qđ si verbū cū partibus iūgatur/totū ponetur in gtō. vt puellarū: ista violas/illa rosas legit. Et accidit figura Prolepsis: q̄ est attributio proprietatis toti diuiso in partes suas. Prolepsis

Excludetur q̄ coniunctio sæpe venuste
In quartum vocem mutando quæ esse videtur
De exclusione ꝯiunctiōis q̄.

Recti infinitumq; modum verbum sibi iunctum
Temporis eiusdem quod si illa expressa fuisset.

¶ Hæc cõiunctio q apud latinos authores sæpe venuste excluditur mutãdo dictionem quæ videtur esse nominatiui casus in actiñ: et verbũ sibi cõiunctũ in infinitiuũ modũ: eiusdẽ tpis cuĩ fuisset/si illa cõiunctio q exprimeret. vñ quũ barbari dicunt gaudeo q tu vales. Latini dicũt. Gaudeo te valere. Gaudeo q tu aduenerís. Latini dicunt. Te aduenisse gaudeo. Cicero in epistolis. Uitã mihi acerbã esse putẽ. Terentius. Meũ gnatũ rumor est amare.

Cicero.
Terentius.

Exprimit interdum q, purus sermo latinus
Pro quia si ponas: vel propterea præit illud
Vel capiti iunctum sententiæ epistolij ve.

¶ Hæc coniunctio q interdũ apud latinissimos expressum inuenies: vel qñ sumitur p qr/vel ppterea illi præponitur/vel qñ ponitur in principio epistolij vel sententiæ Cice. ad Brutũ. Angebat etiã molestiã/q magna sapientiũ: ciuiũq; bonorũ penuria tã in ciuitate esset. i. quia magna cẽ. Nemini enim dubiũ est (vt inq̃t Valla) q p qr resolui. Teren. Propterea q seruiebas mihi liberaliter. Cice. q autẽ scribis qd de exitu belli sentiam: magis consilium petere possum/q̃ alijs dare.

¶ De constructione nominum.

De possessiuo/ac possessore.

Possessum rogitat possessoris genitiuum
Eius siue loco possessiuum sibi iungi.
Inve loco geniti poscit quandoq; datiuum

¶ Nomen significans possessorẽ regit gtiñ sui possessoris: vel eius possessiuum in eodẽ casu/genere ⁊ numero sibi cohærẽs: vel loco genitiui interdũ dtiñ. vt hic est fundus patris/vel patri/vel paternus.

¶ Annotatio de gtis primitiuorũ mei tui sui &c.

Possessum genitum refugit casum patientem
Nempe mei nostriq; tui vestriq; suiq;
Est pater ille mei non dicas. sed meus apte.

¶ Nomen sigñs possessum. i. rem possessam vel habitã/nõ potest pro possidente/vel habẽte regere gtõs passiue sigñtes: mei/nostri/tui vestri/⁊ sui. vt de fundo quẽ habeo/vel possideo: non licet dicere: fundus mei/ager nostri/domus tui/mos vestri/liber sui. Quia hi gti non sigñt possessorem: sed passiue rem. sclz de qua/aut in quã aliqd habetur. vt amor mei. i. amor quẽ ẽs habet in me: nõ quẽ ipse habeo. Nisi eũ fors amorẽ erga meipsum habeam. Ouidius. Uror amore mei. Unde vbi veteres dicebãt. Filius/mis/tis/sis/nostrũ/vestrũ (Nã hi gti actiue significabant; nũc mis/tis/sis: nõ sunt in vsu. Nostrũ vero ⁊ vestrũ fere partitiue ponunt. ideo p possessiua nos loquimur. fundus meus/tuus/suus/noster/et vester. In hoc errasse Prisciani ostendit optime Valla. qr male dixit Priscianus pro eodẽ dici filius mei/et meus. Et vbi Gellius dicit li. xxj. ca. v. Recte dici patrẽ mei/pro patrem meum: in eundẽ errorem cum Prisciano incidisse luculentissime probat idem Valla in illo Plautino in Pseu. Duorũ laboti ego hominũ parsissem lubẽs: mei te rogãdi/⁊ tui respondendi mihi. Ubi laboti mei/pro laboti meo licentiose dixit. Et idem Valla docet vel mendam esse: aut id vt rarissimũ: aut licenter dictum non imitandum. Præsertim quia Plauti dictũ. quonemo fuit licentia verborũ liberior. teste Valla. Et licet Terentius dicit. Consimilis moribus vestrũ. et Cicero pro Plau. Contentionẽ vestrũ. Idem cõtra Rullũ. Frequentia vestrũ. et Liuius iij. decadis. s. fortuna vestrum. he tamen rara/et parce imitanda monent et Valla et Niniuita. Sed quoties additur omniũ. cuiusq. aut duorũ. frequentissima esse affirmãt. In Cicerone reperies. In omnium nostrũ humeris cohærebunt et cõmunem omniũ nostrũ conditionem. omnium nostrum parens.

Ouidius.

Terentius.
Cicero.
Idem.
Liuius.
Cicero.

¶ Sic differunt amor mei/ꝛ amor meꝰ ꝛc̄. Amor mei est passiue quo ego amor ab alio. Amor meus actiue est quo ego amo aliū. sic vtilitas tui/quā alij habēt de te. vtilitas tua quam tu habes. La differentia est in ijs omnibus que actiue ꝛ passiue declarari possunt. qualia sunt vsus/memoria/fastidium/desyderium/cura/odiū/dolor/potestas/copia/suspitio ꝛc̄.

Tribus substantiuis iungunt hi gti verbalibus. vt amor tui/fastidiū tui. Secundo. nobus partitionem signtibꝰ. vt pars mei. i. de me. vt pote caput/pes ꝛc̄. Pars mea. i. quā possideo: vt hereditas aut portio. Sic differunt mediū tui/ꝛ mediū tuū Aliquid mei ꝛ aliquid meum. Tertio alijs que non statim passiue declarari posse videātur. vt natura sui. i. de se. natura sua. i. quā habet. vis sui. i. de se. vis sua/quā habet. ꝛ cetera.

Possessi interdum possessor vult genitiuum.
In ve loco geniti poscit quandoq; datiuum.

¶ Nomen signs possessorē regit interdū gtm̄ rei possesse. et qñq; loco genitiui regit dtm̄: vt sum dominus huius fundi/vel huic fundo.

¶ De nominibus signtibꝰ affinitatē/p̄eminentiā/ꝛ p̄sanguinitatem.

Nomen significans affinem siue præesse
Adq; aliquid dictum: necnon consanguinitatem
Exposcit post se casum iungi genitiuum,
In ve loco geniti poscit quandoq; datiuum.

¶ Nomē signs affinitatē/cōsanguinitatē/preeminentiā/vel nomen ad aliq̄d dictū regit post se gtm̄: vel loco gti regit aliquando datiuū. vt Chremes socer Pamphili vel Pamphilo: idē pater Slicerij vel Slycerio. Hannibal dux exercitus Carthaginensis vel exercitui Carthaginēsi. Preceptor huius discipuli. vel huic discipulo. Seruus domini/vel domino. ¶ Nomen ad aliq̄d dictū. est cuꝰ significatū ad aliud dependet: vt pater filiū. nemo potest esse pater/nisi qui filium genuit.

De nobꝰ signtibus excellentiam pondus ꝛ mensuram.

Nomen significans excellere vult genitiuum.
Pondus materiæ mensæ mensura reiq;.

¶ Nomen significās excellentiā regit solū gtm̄. vt rex regū. dns dominantiū. virgo virginū. Similiter pondus regit gtm̄ materie: vt libra croci/libra piperis. talentum auri. Item mensura regit genitiuū rei mensurate. vt modius tritici. congius vini. virga panni.

De verbalibus substantiuis.

Exposcunt genitum verbalia nomina cuncta,
Cum deriuatis: quæ substantiua locantur.

¶ Nota verbalia ꝛ eorū deducta que substantiue ponūtur gtm̄ regūt: vt cultor virtutis philosophus. nutrix sanitatis tēperantia. leuamen doloris consultatio. ornamentū capitis capilli. expectatio miserorū felicitas. cum multis alijs.

De verbalibus adiectiuis.

In genitū mutant quartum verbi (genitum quem
In verbi quartum soluas) verbalia quædam
Finita in tor, sor, trix, pro ijsq; sequentia sumpta
Ans, ens, tus, sus, xus, gus, ius, uus, idus, rus, or, & cus,
Pos, ceps, ax, ex, ux, quum actiue signat & osus,
Arius & bundus: iungas ilis, aculus, istis.

¶ Quedā nota verbalia mutāt actm̄ sui verbi in gtm̄: qui gtūs in actm̄ sui ꝛbi resolui potest. vt amator vini. i. amat vinū. Et he sunt terminatiōes verbaltū: que sic construātur. Tor: vt amator vini. Sor: vt defensor nostri. Trix: vt expultrix vitiorū. Ans: vt spirans minarum. Ens: vt appetens alieni. prudens et imprudens facti. Tus: vt expertus et inexpertus rerum. Sus: vt profusus sui. Xus: vt perplexus hu:

ius rei. Eus: vt pdigus nummorū. indigus auriliſ. Jus: vt preſcius/vel inſcius futurorū. Uus: vt nutritius morbi. incentiuus mali. Jdus: vt cupidus pecunie. Ius vt iguar⁹ vie. Or: vt memor beneficij. Cus: vt parcus ſuarū rerū. Pos: vt impos incepti. cōpos animi. Ceps: vt particeps/aboꝝ/bceps ſubidinis. Ar: vt capax largitionis. rapax alieni. Er: vt iuder rerum capitaliū. Ur: vt durfacti. Oſus qū actiue ſigr: vt ambitioſus dignitatis. ſtudioſus poetices. Et oia iſta cū aliis actiue reſoluuntur. Hora. li. j. car. ſapientie cōſulte. Sil. li. xj. Stupet inōſuetus opime Sidoni⁹ meſe mules. Uirg. Erpeditūr feſſi rerū. Liui. xxiij. Cōtent⁹ ſlubertat⁹. Plini. v. epiſtarū. Verba expulſiua veneni. Uirg. Largus opum. Boeti. Uitelpuius eroſa. Hic eroſa nomen eſt. alibi participiū. Gelli. xv. cap. xx. Rideō dicroſus. Ninitata. Falſa rius literarū. Apu. iij. meta. Sui periclitabunda. Oroſius li. iij. Uerūder humani ſanguinis inſatiabilis Oui. Prauī docilis romana iuuentus. Sed hec noīa in illis potius regūt actū cū predōne. Sueto. Cā docilis ad cetera. et cū abl̄ō ſic prepoſitiōe. Plini. li. x. ca. xlij. Zuſ in as greco at⁹ latino ſermone docules. Iuuenal. Ouidius. vj. meta. Ut tamen exemplis intelligat emula laudis.

Horatius. Sillius. Uirgilius. Liuius. Oluius. Boetius. Gellius. Ninitata. Apuleius. Oroſius. Ouid. Sueto. Plini. Ouid.

ſyngler ſerperte. without. .i. ad magnigrity· tudinem.

Iſta ſolers, expers, poſcunt genitum, reus, inſtar,

out of the

doubtfull. excellent. rype. waye. without.

Anxius, egregius, maturus, deuius, exors,

ignoraūt. doubtfull. barayne. free: without. i. liberalis.

Et rudis, ambiguus, ſterilis, ſic liber & ortum,

wyſe or ano= plenty full/

paſt hope. wyuge. happy. innocent. doubtfull.

Exoes, vel gnarus, fœlix, innoxius, anceps,

ſcyſſe. not wonte. idem. wery. without wytte.

Impiger, in(q:) ſolens, inſuetus, feſſus, & amens.

plen=

lyberall. ſlouthfull. teeue. cowarde. deſyrous.

Munificus, ſecors, lætus, væcorſq;, benignus,

innocent. inſaciable. flouyſſhynge. yelowe. euyll or frowarde.

Inſons, immodicus, viridis, flauus, quoq; prauus,

quycke. excellent. pleaſaūt. flowe. wycked or cauſt.

Acer, præcipuus, dulcis, piger, atq; ſiniſter,

heddy or

wōnded. haſty. without. relygyous.

Saucius, & præceps, vanus, ſic relligioſus,

valyaūt. wyſe. ignoraūt. out of ſtyude. ſycke.

Strenuus, atq; catus, cæcus, ſic degener, æger,

haſtynge. aferde. not famous. a meane or a domes man.

Feſtinus, trepidus, inglorius, atq; ſequeſter.

Pulcrius expoſcunt multa ex iſs ſed ſibi ſextum.

Hora. Saluſt. Uirgilius. Liuius. Gellius. Horatius. Cicero. ¶ Iſta adiectiua predicta regunt gen̄. vt ſolers rerū. Hora. Expers ſceleris. Saluſtius. Laudis auidi/pecu nelibrales. Uirg. Cōſtituam ante aras voti reus. Jdē. Inſtar montis equū. Liui. xxv. Anxius glie. Gellius li. vij. Anxia fati. Jdē. v. Atq; hic egregi⁹ lingue. Uirgil. Cui maturus. Gellius libro. j. de hannibale. Ingenio motus/auidus fideiq; ſiniſter. Is fuit eruperās aſtu/ſed deuius equi. Horatius de arte. Exors ipſa ſecandi. Cice. offi. j. Non ſolum grecarū literarum rudes. Coue=

liu3 Tacitus. Ambiguus consilij. Salu. Frugũ sterilis. Liui. xxxvj. Spe liberam: obnoxiã timori9. Sed liber potius cũ ablõ cũ prepõne. vt liber a curis. Obnoxius potius cũ dtõ. vt obnoxius morbo/erpes vite. Columella in prefatione. Armoꝝ ac militie gnaros. Virg. geor. Iguaroſq; vie. Silli. iiij. O felix fame. Curti. li. vij. Iniri cõſilij obnoxius. Anceps huius rei apud doctos. Cornelius Tacitus. Is vbane militie impiger/belloꝝ inſolens. Salu. Inſolens malarũ artiũ. Silius li. xj. Stuper inconſuetus opime Sidonius menſe mulce. Virg. j. Expediunt feſſi rerũ. Idem iij. Aſperaq; ꝛ animi. Claudianus in. iiij. cõſolatu honorij. Munificus laudis/ſed non es prodigus auri. Cornc. Tacitus. Gregarius miles futuri ſocors. Virgili9. xj. Otia leta labor. i. de laboribus potius. Apu. iij. meta. Jam vecors animi. Horatius. Si tibi ſomnus benignus. i. Silius ſolius. Alias cũ dtũ regit: vt ſim benign9 tibi. Liuius. xxxij. Jnſons culpe. Tacitus. Ut leticia/ita meroris immodic9. Perſius. es modicus voti. Sil. v. Jlle ꝺ̃ cruda mente ꝛ viridiſſim9 ire. Sil. ix. flammuſq; comarũ. Curio. i. qui ſibi per artẽ flauas comas facit. authore Ninnita. Nã flauis comis qui ipſe pernaturã flaueſcit comis. Jdẽ in eodẽ. Heu patria: heu plebes/ſcelerata et prava fauoris. Tacitus. Veſpaſianus acer militie. Apuleius. iiij. Vir ſublimis animi virtutiſq; precipuus. Belli9. xix. ca. iiij. Tenebat amicos noſtros domo ille fandi dulciſſimus. Sil. xv Quoꝝ ſeptẽ Arar per rura pigerrimus vnde. Apu. iiij. Egra corporis ſaucia animi. ornati9 cũ ablõ. Virg. Preceps animi ꝓ anime. Virgilius. Aut ego veri vana feror. Juſtinianus. Juris religioſiſſimus. Tacitus. Paulinus ſtrenuus militie. Silli. ij. Hec cecus fati diuumq; abeunte fauore. i. ignarus fati. Auſonius in moſella. memorabo quietas agricolas legumq; catos/fraudiſq; potẽtes. Sil. x Degener alte virtutis patrũ. Apu. iiij. Egra corporis. Statius. vi. the. Feſtinus voti pater. Liuius. v. Ab vrbe repidi rerum ſuarum. Tacitus. Nec ipſe inglorius militie. Sil. xij. Jnglorius auſi. Statius. vij. thebaidos. Fidei pacisq; ſequeſtra mater eras.

Tacitus. Salustius. Columella. Virgilius. Curtius. Tacitus. Salustius. Silius. Virgilius. Tacitus. Virgilius. Horatius. Persius. Silius. Ninnita. Tacitus. Apuleius. Silius. Virgilius. Justinian9. Tacitus. Silius. Apuleius. Tacit9. Liui. Stati9. Silli9. Statius.

¶ Annotatiuncula.

¶ Quanq; hec ꝛ alia adiecta multa cũ genitiuo cõſtructa apud poetas ꝛ hiſtoricos leguntur. ornatius tamen pleraq; ex iſe cum ablõ apud oratores inuenies. de quibus latius infra dicemus.

Effectum cauſæ genitum vult efficientis
Formalis, vel finalis, vel materialis,
Econtra affecti cauſæ poſcunt genitiuum.

De cauſa efficiente/formali/finali/ꝛ materiali.

¶ Effectũ poſtulat gtiã cauſe tã efficientis/formalis/materialis/ꝫ finalis. et ediuerſo. Cauſe ꝺ̃ dicte effecti gtiũ ꝓ poſtulãt. Cauſe efficientis: vt laus victorie/ꝛ victoria laudis. Formalis: vt mõs mire magnitudinis/ꝛ mira magnitudo mõtis. Materialis: vt agger lapidũ/ꝛ lapides aggeris. Finalis: vt ſpes ꝑmij. et premiũ ſpei libido amoris/ꝛ amor libidinis. opus vtilitatis/ꝛ vtilitas operis.

Effectum efficientis vult quandoq; animatis
Vel poſſeſſiuum vel pro arbitrio genitiuum
Materiæ genitum raro poſcit ſibi forma
Sed poſſeſſiuum aut ſextum cum præpoſitiuo
Adq; aliquid factum vice depoſcit genitiui
Illius ob quod fit poſſeſſiuum ſibi iungi.

De effecto et eius conſtructione.

¶ Effectum quandoq; (hoc eſt in rebus animatis) poſtulat indifferenter genitiuũ vel poſſeſſiuum efficientis: vt poeſis Virgiliij/vel virgiliana. Jtidẽ forma materie raro gtiũ/ſed vel poſſeſſiuũ vel ablũ cum prepõne poſcit: vt anulus aureus/vel ex auro. Similiter ad aliquid factũ (hoc eſt quod ad vſum alicuius rei fit) loco genitiui poſſeſſiuũ ſibi iungi poſcit: vt domus carbonaria: que carbonibus reponẽdis fit/domus ceruſiaria/ceruſiatoria/penaria/lignaria/cerotum ſutorium/commune atramentarium/theca penaria.

De vasoꝝ ꝛliquoꝝ nolbus.

Contenti in se vult genitum vas quodq; liquoris
Quo si sit vacuum, capiendo illi tamen aptum:
Vult possessiuum sibi iungi non genitiuum.

¶ Nota vasoꝝ volūt post se gtm̄ liq'oris in se cōtenti: vt cuppa vini/amphora cerusie/cadus olei. Sed si huiusmodi vasa vacua sint/ad liquores tamē recipiendos apta: non gtm̄ sed possessiuum illius liquoris flagitant: vt cuppa vinaria/amphora ceruisiaria/cadus olearius.

De nolb⁹ sign̄tibus laudē vel dedecus.

Post possessorem signans laudem dedecus ve
Grammaticus genito possessum & mobile iungit.
Pulcrius orator sexto coniungit vtrumq;.
Historicus sexto dat possessum atq; poeta
Et possessori coniungit mobile casu.
Possessum & genito ponit quandoq; poeta
Et possessori nonnunq̄ mobile iungit.

¶ Possessor regit gtm̄ sui possessi sign̄tis laudē vel dedecus: vt vir magni ingenij q̄ loquendi modū quattuor modis efferunt authores. Primus est grammaticus: quū substantiuū laudē aut dedecus signs cū suo adiectiuo in gtō casu ponitur. vt puer prestantis forme. Scōs oratorius: qñ substātiuū hmōi cum suo adiectiuo in abltō ponitur. vt puer prestanti forma. ꝛ hic modus vsitatior est ceteris ꝛ venustior. Tertius est historicus: qñ substantiuū hmōi in abltō ponitur/ꝛ adiectiuū cū possessore conuenit. vt puer prestans forma. Quartus est poeticus et licētiosus: qñ hmōi substantiuū ponitur in gtō: ꝛ adiectiuū cum possessore cōnectitur. vt puer p̄stās forme

Uirgilius.

Uirg. Uritur infelix animi. Idem. O prestans animi iuuenis.

Possessum partem signans quandoq; poeta
In quarto ponit connectens mobile toti,
Fit metri id causa: refugit quod sermo solutus.

¶ Quādo possessum laudem vel dedecus signs sig̃t etiam partem alicuius totius. poeta interdū (licet licentiose) ponit partē metri causa in actō: adiectiuū toti cōnectens. Uirgi. Nympha nuda genu: sinus collecta fluentes. Illū tm̄ loquēdi modum in soluta oratione refugit orator. Et accidit Synecdoche figura. Estq; attributio partis ad aliquod totum sub proprietate verbi vel adiectiui. Uel Synecdoche est quando proprietas partis (hoc est verbum vel adiectiuum cū toto cōuenit. ꝛ pars in accusatiuo ponitur: vt sum albus faciem/doleo caput. Et est alia Synecdoche indirecta tamen: quando pars non est de essentia totius. vt apud Uirg. Profusus sanie vittas.

Uirgilius. Synecdoche figura.

Uirgilius.

De nolb⁹ p̄cij sign̄tibus.

Quum precij nomen coniunctum est immediate
Fixo: tunc petit id fixum precij genitiuum.

¶ Quando nomē rei preciū signs immediate cum alio substātiuo cōiungitur illud substantiuū regit gtm̄ illius precij: vt panis trium denariorum.

De nolbus artificū ꝛ operū.

Artificem signans operis raro genitiuum
Sed possessiuum, vult ars sic artificisq;.

¶ Nomē signs artificem expetit possessiuū operis: ꝛ rarissime gtm̄. vt sutor calcearius/sartor vestiarius/textor stragularius/faber lignarius/fusor erarius. Similiter hoc nomē ars poscit possessiuū artificis ꝛ non gtm̄. vt ars textoria/fullonaria/tinctoria.

De nolb⁹ tēporis aut spacij.

Cum substantiuo quoties venit immediate
Temporis, aut spacij: nomen pone id genitiuo.

Vel poſſeſſiuo, poſſeſſiuum ſibi ſi ſit
Pro poſſeſſiuis ſed diminuentia ponas
Maxime in iſs, quæ annis ſubſiſtunt parua tenellis
Iſtis nominibus ſemper genus id reliquiſq;
Non poſſeſſiuum ſed iunge dies genitiuum.

¶ Quoties cū nomine ſubſtantiuo immediate cōuenit nomē ſigns tēpus aut ſpacium: tūc illud ſubſtātiuū vult indifferēter gtiū tpis/aut ſpaciſ/vel eius poſſeſſiuū (modo poſſeſſiuū habeat) vt iter vnius diei/vel diurnū. iter vnius mēſis/duorū vel triū menſiū: vel iter menſtruū/bimeſtre/trimeſtre. Latitudo vnius pedis/duorum pedū: pedalis vel bipedalis. Craſſitudo vnius digiti/vel vnius pollicis. digitalis vel pollicaris. Sed in iſs q̄ tenellis parua adhuc ſubſiſtūt annis (authore Laurentio Ualla) poſſeſſiuor loco diminutiuis vtimur. vt puer vnius anni/duorū/trium quattuor annorū: vel puer anniculus/bimulus/trimulus/quadrimulus. vni⁹ anni vel anniculus pullus. porcus vni⁹ anni vel anniculus. puella vnius anni vel anniccula. In huiuſmodi tamē noibus q̄ teneris annis adhuc parua ſunt (et id gen⁹ aliis) gtiū huius nominis dies ꝛ non poſſeſſiuū vſurpamus. vt puer vnius diei/ duorum dierum: non autem diurnus/biduanus. Ualla.

Quando loci nomen ſequitur fixum immediate
In poſſeſſiuum id mutatum iungito fixo
Fixum poſſeſſor ni ſit, raro in genitiuo
Ponitur: & ſexto nunq̄ cum præpoſitiuo.

De noibus loi cor post ſubſtantiuum.

¶ Qñ immediate poſt nomē ſubſtantiuū ſequit nomen loci: pulcre iſtud nomē loci in poſſeſſiuū mutatū cū ſubſtātiuo p̄cedēte cōnectēt: vt cōſul roman⁹. vinū creticū. legati hiſpani. elephanti arabici. fraga montana. mala punica. Et rariſſime poſt hmōi nomē vſurpatur gtiūs/niſi quū ſubſtantiuū eſt poſſeſſor illius loci. vt rex Anglie. archidux Burgundie. In quibuſdā tamen appellatiuis indifferēter vſurpatur gtiūs vel poſſeſſiuū. vt p̄fectus vrbis vel vrbanus/conſuetudo foreſis vel fori/mos patrius vel mos patrie. Et nunq̄ abltiūs. vt Uirgilius mantuanus. nō de Mātua. Thomas aquinas. non de aquino. Scholaſticus patauius. nō de patauis.

Partem quod ſignat nomen poſt ſe genitiuum
Totius petit, aut poſſeſſiuum ſibi iungi
Sed partis poſcit pars duntaxat genitiuum.

De nolb⁹ ſignificantib⁹ partē vel totum.

¶ Nomē ſigns partē vult gtiū toti⁹: vel ei⁹ poſſeſſiuū indifferēter: vt caput hois vel humanū. cornu bouis vel bouinū. Pars tiū ſue partis gtiū tiū regit ꝛ nō poſſeſſiuū. vt frons capitis/nō capitalis. planta pedis/nō pedalis. digit⁹ manus/nō manualis.

In poſſeſſiuis intelligitur genitiuus
Primati, referas cui adiectum ſiue relatum
Et cui nonnunq̄ fixum ſtructum appoſitiue.

De gtō primitiui intellecto in poſſeſſiuo.

¶ In oi poſſeſſiuo intelligit gtiūs caſus ſui primitiui cui referre licet adiectiuū relatiuū: ꝛ aliq̄n cōnectitur ſubſtantiuū p Appoſitionē: vt apud Ouidiū. Tu mea defuncti da molliter oſſa cubare. Idē. Nō mea ſcripta leges q̄ ſum ſub mot⁹ ad hiſtrū. Hiero. regū. iij. Tulit filiū meū de latere meo ancille tue dormiētis. Boetius. Solantur mœſti nunc mea fata ſenis. Cice. iij. de ora. Uoluntati veſtre omniū parui.

Vult partitiuum partitiueq; locatum
Omne ſibi nomen genitum, quartū aut præeunte
Inter, vel ſextum cum præpoſito ex ſibi iuncto.

Dant⁹ ad Cice. q̄ vīs paucorū reſpōdeat laudib⁹. Cice. dico mea vni⁹ opa rēp. liberari.

De cōſtructiōe partitiuorum.

¶ Oē nomē partitiuū et partitiue poſitū: vt diſtributiuū/interrogatiuū/infinitū/cōparatiuū ꝛ ſuplatiuū/ꝛ omne nomen numerale tam cardinale q̄ ordinale regūt

genitiuum casum vel accusatiuum cum inter ꝙ ablatiuum cum ex. Exemplis partitiue. vt aliquis ciuium/inter ciues vel ex ciuibus. Distributiue. vt quilibet istorum/inter istos vel ex istis. Interrogatiui. vt quis illorum/inter illos vel ex illis. Infiniti. vt quicunq; vestrum/inter vos vel ex vobis. Comparatiui. vt fortior manuum/inter manus vel ex manibus est dextra. Superlatiui. vt fortissimus græcorum/inter græcos vel ex græcis fuit Achilles. Numeralis cardinalis: vt vnus militum/inter milites vel ex militibus. Ordinalis: vt primus omnium/inter omnes vel ex omnibus.

¶ De similis ꝙ dissimilis.

Dissimilis similis quando ad mores referuntur
Exposcunt genitum, quando ad formã quoq; ternũ.

Terentius. Virgilius.

¶ Similis ꝙ dissimilis quando referuntur ad mores regunt gtiũ: quando autẽ ad formã datiuũ. authore Diomede. Terentius. Domini similis es. Virgilius. Sic canibus catulos similes sic matribus hedos.

¶ De adiectiuis ã regũt genitiuũ vl ablatiuũ cũ ꝓpõne.

Certus cum dubius sic sollicitusq; securus
Exposcunt genitum aut sextum cum præpositiuo.

¶ Hec nomina certus/dubius/sollicitus/ꝙ securus regũt gtiũ vel abltiũ cum prepositione: vt sum certus huius rei/vel de hac re.

De noib⁹ signifib⁹ diuitias aut pauertatem.

Diuitias signans vel egestatem genitiuum
Poscit, vel sextum (quod rarius est) sibi iungi.

Virgilius. Apuleius. Tacitus. Ouidius. Horatius. Cicero.

¶ Nomen signs copiam vel egestatem regit gtiũ vel abltiũ: qui pulcrior est/oratoribus magis vsitatus. Copiam. vt apud Virgilium. Quam diues pecoris niuei ẽ lactis abundans. Egestatem. vt apud eundẽ. Opis haud indiga nostre. Apuleius. Decumie satis locuples. Tacitus. Egena aquarũ regio est. Ouidius. Quis matrẽ nisi mentis inops in funere nati. ¶ De abltõ apud Horatiũ. Diues agris. Cicero pro Roscio. locuples metu. Idem in oratore. Inops verbis. cum multis aliis/quæ fastidii causa omitto.

De adiectiuo partitiue positio in neutro genere ꝙ substãtiuo in gtõ casu.

Cum recto aut quarto coniunctum est mobile fixo,
Quod partitiue sine fixo est mobile sumptum,
Pulcrius id ponas singlari in neutro aliquando
Substantiuato: ac eius fixum genitiuo,
Eiusdem numeri semper cuius fuit ante.
In constructura fixum adiectumq; soluta
In casu genere & numero ponentur eodem.

¶ Quãdo adiectiuũ quod partitiue poni potest cũ substantiuo in ntõ aut actõ casu est coniunctũ/illud adiectiuũ venuste in neutro genere singulari substantiuato aliquando poni potest ꝙ substantiuũ in gtõ casu eiusdem numeri cuius fuit prius. Teren. Si sensero te aliquid fallacie conari. Idem. Quid negocij istic est tibi. Idẽ Quid tuis oneris impone. Idem. Da mihi hoc negocij. Idem. Minus spei est. Plurimũ laborũ suscepi. Et in constructione adiectiuum et substantiuũ resoluentur in eodem casu/genere ꝙ numero. vt plurimũ laborũ suscepi. i. plurimos labores. Ideo dixi aliquando: quia quedã adiectiua que partitiue poni possunt/non sic cõstruuntur: qualia sunt omnia nomina distributiua preter nullus pro quo nul et nihil ponuntur. Etiam comparatiua ꝙ superlatiua: preter plus/minus/ꝙ plurimũ. Etiam numeralia tam cardinalia ẽ ordinalia.

Teren. Idem.

¶ Annotatio.

Substantiuato tu nunq̃ ponito neutro
Sufficiens, magnum, paruum, maius, quoq; nullum.
Sed pro iis: sat, multum, plus, atq; parum, nihil & nil,
In constructura hæc & in anteriora resolues.

¶ Hec adiectiua: sufficiens/magnū/parum/magis/nullum: munc̄ ponuntur in neutro gñe substantiuato: sed loco illorū/ista. satis vel sat/multū/plus/parū/mihil et nihil: et in cōstructione ista in illa superiora resoluentur. Uirg. Nec sat rationis in armis. i. sufficiens ratio. Teren. Satis pericli cepi adire. i. sufficiens periculum. Multū ponderis. i. magnū pondus. Plus doloris. i. maiorē dolorem. Parū spei habeo. i. paruam spem. Nihil vel nil rei tecum habeo. i. nullam rem. Uirgilius. Terentius.

¶ De constructione datiui.

MObile quodq; bonum signans afferre malum ve
Cuiuis, vult ternum, aut vicinū, conueniens ve,
Aut inconueniens, quædam & verbalia passum
Quæ signant in ilis sic dus finita vel osus.
Et finita uius vel ab obuio vel via ducta,
Interdum genito quædam ex ijs iuncta leguntur.

¶ Datiuū casum regunt adiectiua: quæ bonū vel malū alicui afferre signt: vt seruus vtilis/gratus/fidelis/morigerus/ac acceptus dño. Crapula critialis/pestifera/inimica/pniciosa/lethalis/iniqua/aduersa sanitati. Dtm siliter regūt signtia vicinitatē: vt ager vicinus: finitimus/confinis. cōterminus/cōiunctus/contiguus proximus/propinquꝰ vbi. Itidē significantia conuenientiā vel inconuenientiā: vt lapis quadrans/aptus/cōgruus/idoneus/cōcors/æquus/cōformis/consentaneus huic loco. Uita dissentanea/discors/dissona/cōtraria verbis. Siliter construuntur quedā verbalia (que passionē signt) finita in ilis/in dus/vel in osus. vt pulcritudo amabilis omnibus. Tirannus rigidus subditis. Aliena virtus formidolosa regibus Siliter construuntur deducta ab hoc nomine via/vel ab hoc verbo obuio: quæ in uius efferuntur. Uirg. Regna iuui a viuis. locus nemini peruius. Uirgi. Cui mater media sese tulit obuia syluæ. Uirgilius.

¶ Annotatio.

¶ Quedam ex ijs adiectiuis que regunt dtm/leguntur etiam cum gtō. sed vir nisi apud poetas vel historicos: qui genitiuo etiam pro ablō (grecouz more) vtuntur Lucanus. j. Quē metuis par eius erat. Sil. iiij. Ætatis mentisq; pares/ornatius nisi metri causa Ætate menteq; pares. Justinus. xliij. Chalybes fluminis huius finitimi appellati. Uirgilius. vij. Cū primū predicti iugi cōterminos locos appulit. Hieronymus in sacris. Conformes fieri imaginis dei. Hora. in ser. Nisi nos vicina trium cui Uillula cepisset. cū id genus alijs: parce imitandis. Lucanus. Silius. Justinus. Uirgilius. Apuleius. Hieronymus. Horatius.

Vtile quod signat vel, delectabile honestum
Ijs vel contrarium commutes mobile pulcre
In substantiuum casus quandoq; datiui
Quod substantiuum ediuerso in mobile soluas.

¶ De adiectiuis q̄ vtilitatē/voluptatē/honestatē/vel ijs contrarium.

¶ Nomen adiectiuū signs vtile vel damnū/delectabile vel ingratū/honestum vel turpe/qñq; in substantiuū dti casus cōmutari pōt. vtile: vt hoc est vtile vel cōmodum mihi. qđ pulcrius ōr: hoc est mihi vtilitati/cōmodo/vel lucro. Damnū: vt hoc est mihi damnosum/nociuū/periculosum. Pulcrius. hoc est mihi damno/nocumēto vel detrimēto/periculo. Delectabile. vt hic sermo est mihi delectabilis/dulcis/iucundus/lętus. Pulcrius. hic sermo est mihi delectamento/dulcori/incūditati/lętitie. Ingratū. vt hec verba sunt mihi ingrata acerba/molesta. Pulcrius. hec ꝟba sunt mihi ingratitudini/acerbitati/modestie. honestū: vt duco hoc mihi honestū decori/amplū ornatū. Pulcriꝰ. Duco hoc mihi honestati/decori/amplitudini. ornamēto. Turpe: vt tu hoc putas tibi turpe/vituperabile ignominiosum. pulcrius.

Tu hoc putas tibi turpitudini/vituperio/ignominie.

Dtūs nois primitiui possessiui.

Est possessiui pronominis invice sumptus
Primati ternus casus quandoq; venuste.

¶ Loco pnominis possessiui non inuenuste interdū vsurpatur dtūs sui primitiui: vt hic est aduocatus meus vel mihi/diminuā caput tuū vel tibi.

¶De constructione accusatiui.

Quilla adiectiua regūt actīm sua natura.

NOmina nulla regunt post se quartū propria vi
Quattuor hisce modis tñ asciscant sibi quartum
Ex vi præpositi mediantis, præpositi ve
Cū in se vim retinent, posita aut pro participāte:
Siue figurate, refugit quod sermo solutus.

¶ Actīm casum nulla nois ppria natura regunt. Quattuor tamē modis actīm sibi asciscere possunt. Primo: ex vi prepōnis mediantis: hoc est quoties dictio adiectiuum sequens sīgt illud ad quid aliqđ fit. vt miles aptus pugnæ vel ad pugnā. Secundo: qñ adiectiua naturā prepōnis (vnde nascunt) in se retinēt. vt primus hosti vel hostem. Tertio: qñ pro participijs sumuntur: vt ignarus causas/prescius futura. i. ignotās causas/prescientes futura. populabūdus agros. Inuentis tamen parce vti adhortor. Liui. xxv. vitabundi castra hostiū. Sisenni a in. iiij. histo. apud Gellium. Populabundus agros ad oppidū peruenit. Apu. li. iiij. Multi numero mirabundi bestiam cōsluebāt. Idēli. ix. Manū sacerdotis osculabūdus. Justinus lib. v. Gratulabūdus patriæ/expirauit. Exosus ⁊ perosus sunt participia. Nā cū gtō constructa/non p participijs: sed pro verbalibus ponūtur. Quarto figurate: hoc est p Synecdochen: quando pars in actō ponitur/et adiectiuū partis cum toto cōuenit vt pallidus faciem. Sed hunc loquendi modū soli poetæ licenter vsurpant/oratores vero fugiunt.

Liuius.
Sisennius.
Gellius.
Apuleius.
Idem.
Justinus.

¶De constructione ablatiui.

Nola significātia plenitudinē: vacuitatē/ornationē priuationem.

PLenum vel vacuum sic ornatum vel spoliatum
Nomina quæ signant sextū poscunt sibi iungi.
Interdū genitū grecorū more reposcunt
Quędam vel quartū cū præpositō, quoq; sextū.
Sæpius at genitum plenus petit: atq; refertus
Nomen, sed sexum cum præpositō, simul absq;
Participans, sicuti vacuus quod vult genitiuum.

¶ Ablatiuū casum regunt nois q̄ sīgnt plenitudinē/vel vacuitatē (authore Valla) Plenitudinem: vt creber procellis affricus. Vela turgida vento. Equus fœtus armis. Vacuitatē: vt infœcunda prole. sterilis frugibus. Inanis spe. terra ieiuna segetibus. Ornationē. vt amplius honoribus. clarus sanguine. onustus auro. pollēs ingenio. splendidus cultu. Priuationē: vt orbus parente. viduus vxore. captus oculis. nudus virtute. truncus manibus. Virg. ſ. loca fœta furentibus austris. Ouiđ. iſ. meta. Ambrosiæ succo saturos. Virg. ælo. distētas lacte capellas. Idem. ſ. æneid. Et spoliis ornatis onustū. Silli. Nec nudus virtute Syphax. Ouiđ. Orba parente suo quicunq; volumina tangis. Sta. xſ. Exteres patria/regnoq;. Plinius. xvij. ca. xxij. Captificus omnibus immunis. Horatius. Viduus pharetra risit Apollo. cum multis id genus alijs.

Virgilius.
Ouidius.
Virgilius.
Silius.
Ouidius.
Statius.
Horatius.

¶Annotatio.

¶ Regūt q̄dam ex iſs predictis interdū gtīm: sed apud poetas ⁊ historicos: et grecorū more/qui ablō carent. Teren. Sum oim rerū satur. pro rebus. Tacitus. pro

Terentius.
Tacitus.

uinciam annone fecundam. Ouidi. Sanguinis atq; anime corpus inane fuit. pro sanguine. Idē meta. viij. Uobis immunibus huius esse mali dabitur. Pacuuius. Oneratus frugū ⁊ florū. Plau. in rudē. Orbas auxilij. opūq;. Silli. Uiduus tecti. Solinus. Ager creticus ⁊ pluestrium capraruū copiosus. Quedam etiā in regūt actiōn intercedēte prepōne/et etiam ablt̄m. Iustinus. xliij. Hispania in noia frugum genera secūda est. Apulei. Ad aquā steriles. Minuta. Immunis mali/malo/vel a malo. Sed hoc nomē plenus (vt Valla sentit/Ciceronē fretus) gt̄m frequentius q̄ ablatiuū regit. sicut Refertus q̄n est nomen. Sed q̄n est participiū (eodē authore) regit ablt̄m cū/vel sine prepōne. Sicut hoc nomē vacuus. quod aliquando regit gt̄m. Terentius. Plenus rimarū sum. Uirgi. Que regio in terris nostri non plena laboris. Idem. Crura thymo plene. Cicero. Referto pdonū marti. Gelli. Is libū multe varieq; hist̄orie refert̄ composuit. Cice. p cor. His rebus Italia refertissima. Ualerius li. vij. Uacua rationis aia. Cice. offi. j. Consumus necessarijs negocijs curisq; vacui. Salustius. Qui de rebus magnis cōsultant ab odio/amicitia/ira/atq; misericordia vacuos esse decet.

Fœcūda cū accusatiuo mediante prepōne.

Plenus sepius cū genitiuo.

Plenus.

Refertus.

Uacuus cū gtō vel ablō cū vel sine prepōne.

Sextum poscit opus non flexum quando necesse
Signat. Semper & est (habeo nunq̄) sibi iungi
Vult. & tum pones in terno semper egentem
Ac opus in recto. ni infinitus modus obstet.
Infinitiuumq; modum vult post se aliquando
Præteriti interdum vel sextum participantis.

¶ Hoc nomen opus indeclinabile sigñs idē quod necesse regit post se ablt̄m casum intercedente hoc verbo est. Et nunq̄ cū hoc verbo habeo (authore Diomede) apud latinos ꝓluncū legitur. Et tūc res egens ponetur in dtō/⁊ hoc nomen opus erit nominatiui casus. Nisi impediatur per infinitiuū modum. vt mihi est opus pecunia. non autē habeo opus pecunia. Et licet in sacris legatur. Thesis opus habet. Interpretē nō latinos/sed greccos imitari voluit. Cice. epl̄arū. ix. Authoritate tua nobis opus est ⁊ consilio. Postulat aliq̄n in loco ablatiui infinitiuū. vel coniunctiuum me dū intercedente vt. Teren. Quid minus opus fuit/q̄ hoc vicus tangere. Idem. Sed nunc pe opus est. aut hunc cum ipsa/aut aliquid de illa me aduersum hunc loqui. Idem. Opus est vt conueniam Pamphilum. Aliq̄n postulat ablatiuū participij preteriti temporis in loco infinitiui. Salustius. Nam ⁊ priusq̄ incipias consulto opus est. i. consulere.

Cicero.

Terentius.

Idem.

Salustius.

Annotatio.

Hoc opus & sextum petit in, vel de præeunte.
Sub vice vel sexti genitus quandoq; repertus.
Aſt opus adiectum patitur quemuis sibi casum.

¶ Hoc opus indeclinabile ꝓ necesse/quattuor modis cōstruitur. Primo modo habet dtō ⁊ ablt̄m. intercedēte hoc vbo est. vt superius diximus. vt opus est mihi libro. Sco opus cōstruitur cū ablō intercedēte de. vel in. Cice. li. epl̄arū. vij. Opus est huic delimatulo ⁊ polito tuo iudicio. Idē. xiij. Si qua in re opus ci fuerit: iuueris Tertio cū gtō. quod iam parce est imitandū. Apule. lib. ix. Eius operę mihi est opus. Ouidius. de arte. ij. Nec minor est virtus q̄ quærere parta tueri. Casus inest illic: hinc erit artis opus. Quarto adiectiue ponitur opus indeclinabile ꝓ necessarius/a/um. et permittit se cū substantiuo cōiungi in quouis casuū ꝓcipue in ntō ⁊ actō. Cice. ij. epl̄arū. Dux nobis ⁊ authore est opus. i. necessarius est. Liuius. xxxiij. Ad comparanda ea que in rem opus erant. i. necessaria. Cice. ad atticū. vj. Dicesnūmos mihi opus esse. ad apparatum triumphi. i. necessarios.

Opus. iiii. modis cōstruitur.

Cicero.

Idem.

Ouidius.

Cicero.

Liuius.

Cicero.

Est vsus, vice opus ternum poscit quoq; sextum.

¶ Usus aliq̄n capitur ꝓ opus. et regit similiter ablt̄m cū dativo intercedēte verbo

¶ Usus est/pro opus est.

Gellius. Plautus.

substantiuo est: vt mihi vsus est libro. i. opus est. Gellius lib. .s. ca. xiiij. Propterea pecuniam qua sibi nihil esset vsus. ab iis quibus eam sciret vsui esse. non accipere. Plau. in asinaria. Viginti iam vsus est filio argenti minis. Hic tamẽ loquẽdi modus est minus frequens.

¶ Dign⁹ et indignus tribus modis construuntur.

Dignus & indignus sextum genitum ve reposcunt
Sæpius at sextum. vel nominis in vice pulcre
Infinitiuum, subiunctiuum ve modum des.
Dignus honoretur dic quem cuncti vel honorent.

¶ Dignus ⁊ indignus regũt ablm̃: et (q̃uis rarius) gtiũ. Et nonnunq̃ in vice nois assciscũt sibi ornate infinituũ modũ / interdũ cõiunctiuũ. vt ille dignus est honore / honoris / honorari / vt honoretur / vel quẽ oẽs honorẽt. Cice. Indigna hoie quest io. Idem p aurusp̃icũ responsis. Dignum eius imperij. Suetonius in othone. Successionis imperij dignũ. Virg. Et vitula tu dignus ⁊ hic.

Cicero. Idem. Suetonius. Virgilius.

¶ Cõparatiu⁹ gradus cũ ablatiuo solum.

Ascisci sextum solum sibi comparatiuus.
Rectus siue alius cum q̃ si quando sequatur
Ille subaudito regitur verbo, aut repetito.

¶ Comparatiuus gradus regit ablatiuum solum. et hoc quoties comparatio non fit inter duo eiusdem generis. vt sum doctior illo / vel illis. Et annotandum est / vbi nominatiuus casus / aut alius sequitur hoc aduerbium q̃. post comparatiuũ gradum. Ille casus non regitur a comparatiuo sed a verbo subaudito / vel repetito.

Ouidius. Cicero. Virgilius.

Vt sum doctior q̃ tu. s. es. Ouidius. Mitius inueni q̃ te genus omne ferarũ. q̃ repete inueni te mitem. Cice. ad Lucetium. Fortiorẽ me puto q̃ te. supple q̃ puto te. Illud autẽ Virgi. An grauiora timet q̃ morte Sychei. concisum est. pro grauiora timet q̃. s. ea que morte Sychei acciderunt. vel q̃ abundat: vt ait Seruius.

¶ Annotatio.

De ablto signante excessum.

Excessum signans sextus sit quando relatum,
Siue negans. per q̃ tu nunq̃ soluito sextum.

¶ Ablatiuus comparatiui significans excessum quoties est relatiuũ qui que quod vel dictio negatiua nunq̃ potest resolui per aduerbium q̃. De relatiuo sic. Video fratrem quo sum iunior. non autem dices / q̃ qui sum iunior. ns relatiuum qui / amittat copulatiuam vim. De dictione negatiua. vt Petrus nullo vestrum est doctior. non potest exponi q̃ nullus vestrũ. qui a negatio in grãmatica solutione debet precedere. Illud in sacris. Bonum est cõfidere in dño / q̃ confidere in homine. Bonũ pro melius. non reperitur apud latinos huiusmodi locutio.

Cõparatiu⁹ et suplatiu⁹ regũt casus suorum positiuorum.

Quos regitat positus casus vult comparatiuus,
Atq; superlatus gradus ex vi significati.

¶ Comparatiuus et superlatiuus gradus natura significati regunt omnes casus quos eor̃ positiuus regit. Virg. Notior vt non sit cambue q̃ Delis nostris. Idem. Gratissima vitis Jacchо.

Virgilius. Idem.

Pulcrius in neutro ponatur comparatiuus
Post nlhil. & quicquã quid cũ genus id reliquisq;.

Ornatius comparatiuus tẽ.

¶ Comparatiuus gradus ornatus ponitur in neutro genere post huiusmodi nomina nihil / quid / quicq̃ / ⁊ similia. vnde ornatius dr. Nihil Cicerone eloquentius. Quid Pompeio affabilius? An quicquã zoilo mordacius. q̃ Nullus Cicerone eloquentior. Quis Pompeio affabilior? An quisq̃ zoilo mordacior. Hoc docet Valla. et er doctissimorũ lectione ipse facile cognosces.

nuacte cũ ablto et raro gtõ.

Macte petit sextum, raro & q̃is genitiuum.

¶ Hoc nomẽ macte sign̄s magis aucte: tam in vtõ singulari q̄ in plurali dumtaxat declinatũ legit ablim̄ sine ꝓpõne. Virg. Macte noua virtute puer sic itur ad astra. Quintus Curtius li. iiij. Vos quidẽ macti virtute estote (inquit) qui primi intellexistis quãto satius est fastidire regnũ q̄ accipere. Stati. vij. the. Macte alio imperijs. Exemplum vbi gt. n̄ regit. Sillius. xij. Macte o virtutis gnare. Papinius scõdo the. Macte animi dignis. Sta. ij. Macti animi. Non inuenitur nisi poetice. Virgilius. Curtius. Statius. Sillius. Papinius. Statius.

Seiunctum signans depoſcit mobile poſt ſe
Caſum ablatiuum cum præpoſito præeunte.

¶ Adiectiua sign̄tia seiũctionẽ vel separationẽ regũt post se ablim̄ casum cũ præpõne. vt liber a cura. Trãquillus a tuba. securus ab hostibus. otiosus vel vacuus ab omni molestia. longinquus a mari. peregrinus vel exul a patria. Teren. O geta quid ego a vobis alienus sum. Idẽ. Tu otiosus ab animo/ille cura absumitur. Liuius. Absoluta voce motus erant. Virg. Tu nunc eris alter ab illo. Cicero. Citimus a terris Luna/et vltima a cœlo. cum multis id genus alijs. Terentius. Liuius. Virgilius. Cicero.

¶ De constructione verborum.

Connectit ſimiles caſus ſum: multaq; verba
Paſſiua: & motũ quæ sign̄t, ſiue quietem.
Addas quæ includũt in ſe motũ latitantem.
Exto forem iungas ſic perſiſtentia verba.
Dictio q̄n ſequens p̄ienſq; ad idẽ referũtur.

De ꝟbis similes casus copulantibus.

¶ Casus similes cõnectit hoc ꝟbũ sum es fui. et multa verba passiua. vt eligor/declaror/fio/vocor. Et ꝟba sign̄tia motũ aut quietem. vt eo/curro/sto/sedeo. et motũ latentẽ in se includẽtia: vt viuo/morior/nascor/exulo. Existo sisto ter erto et forem. et sign̄tia perseuerantiã: vt perseuero/persto/pśisto/maneo. Et hoc summatim est intelligendũ/q̄n dictio precedens et dictio sequens ad idem referuntur.

¶ Annotatio.

Explicite copulant caſus verba impliciteq;.

¶ Uerba copulant casus explicite et implicite. Explicite de ntõ. Hora. ſ. ser. Nemo cõtentus viuat. De dtõ. Claudianus. Natura beatis omnibus esse dedit. De actõ. Terẽ. Apparet hũc seruũ esse dñi pauperis. De gtõ/vctõ/et abltõ nõ legũtur exempla apud authores probos. ¶ Implicite copulant in ntõ et actõ tantum. De ntõ authoritates. Teren. Hei mihi: disce esse pater ab his qui vere sciunt. intelligi n̄tũs tu. ante disce. Idem. Que sese inhoneste magis optauit parare hic diuitias: q̄ in patria pauper viuere. sensus est. Que magis optauit hic inhoneste diuitias parare/q̄s subaudi ipsa optat pauper viuere. De actõ authoritates. Terẽ. Expedit bonas esse vobis. latine di. nec esse copula dissimiles casus. nam actũs casus vos post vobis intelligitur. Et est sensus. Expedit vobis. ſ. vos esse bonas. Et in sacris. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri. vbi subauditur se fieri filios. Esaie. vij. Nunq̄d vobis parũ est molestos esse hominibus. Et mille alia. Aliq̄n esse et hmõi nullũ casum expresse ante se habẽt/nec subauditur ntũs. habebũt tamẽ actũ post/et ante intelligentur actũs generalis aliquẽ/q̄ semp venustius subauditur q̄ exprimitur. Quintiliã. li. vij. An huic procuratorẽ esse licuit/ante esse subauditur aliquẽ. ¶ Uideor mihi esse doctus/et non docto: apud doctos leges. Horatius. Claudianus. Terentius. Terentius. Idem. Esaias. Quintilianus.

¶ Regentia genitiuum.

Sum poſt ſe genitum caſum vocis comitantis,
Quæ poſſeſſorem ſignat iungi rogitabit,

Sũ substãtiuũ ꝟbũ cũ dictiõe laudi vel decus signte.

Quattuor modi loquendi. Grãmaticus. Oratorius. Hiſtoricus. Poeticus.

Si laudem aut dedecus ſignet genitum ſibi poſcit
Vel ſextum qui crebrior eſt magis atq; venuſtus.
Hiſtoricus ſexto dat poſſeſſum atq; poeta.
Et poſſeſſori nonnunq̃ mobile iungit.
Poſſeſſum & genito ponit quandoq; poeta
Et poſſeſſori nonnunq̃ mobile iungit.

Terentius. Saluſtius.

¶ Hoc ꝟbũ ſum/es/fui. regit gtiũ caſum dictiõis ſigñtis poſſeſſorẽ. vt dñi eſt terra. Quod ſi laudẽ aut dedecus ſignificet regit gtiũ vel ablt̃m indifferenter: ſed frequentius ⁊ venuſtius ablt̃m. Teren. Nullius conſilij ſum. Salu. Lucius Catilina nobili genere fuit. Hiſtoriographi ⁊ poete dictionẽ laudem aut dedecus ſignificantem in ablatiuo aliquando ponũt ⁊ adiectiuũ laudis aut dedecus cũ poſſeſſore adiungũt vt ille eſt clarus ingenio: ⁊ aliq̃ poeta ponit rem poſſeſſam in gtõ ⁊ adiectiuũ cum poſſeſſore cõnectit. vt ille eſt preſtãs animi. Teren. Ut falſus animi es. ⁊ mille alia grecorum more/qui ablatiuo carent.

Miſereor enim gtõ ⁊ rarius dtõ.

Quarto vel genito ſtructũ dicit miſereri
Seruius: at genito, aut terno ſentit Diomedes.
Sed ſoli genito iungunt plærunq; latini.
Rerum dumtaxat ſatago poſcit genitiuum.

Virgilius. Idem. Terentius.

¶ Miſereor/eris. vt aſſerit Diomedes) regit gtiũ vel dtiũ (vt inq̃t Seruius) regit gtiũ vel actiũ: ſed ꝓ triſtiori latino; vſu cũ gtõ ſolo ꝓſtruitur. Virg. Nil noſtri miſerere. Idem. Miſerere labor; tantorũ. ¶ Satago qõ ſigñt anxius res curo/regit gtiũ huius nominis rerũ tantum. Teren. Nic clima ſat agit rerũ ſuarũ.

Quartum vult miſeror, genitum aut ternũ miſereſco.

Ceſar. Statius. Boetius.

¶ Miſeror/aris. ſemper regit actiũ. Ceſar in cõ. Cum familiaribus cõmune malũ miſerabantur. Miſereſco/is. a miſereor idem ſignificans regit ſicut miſereor gtiũ. rarius dtiũ. Statius. ſ. thebaidos. Et generis miſereſce tui. Boetius. iiij. de cõſo. Dilige iure bonos ⁊ miſereſce malis.

Cũ gtõ/actõ vl ablõ ſine ꝓpõne ꝓſtruũt obliuiſcor reminiſcor egeo indigeo.

Obliuiſcor eget ſic indiget ac reminiſcor
Expoſcunt genitũ quartũ aut ſextũ ſibi iungi
Rarius aſciſcunt egeo indigeo ſibi quartum.

Diomedes. Terẽ. Virg. Cicero. Salu. Bellũ. Virg.

¶ Obliuiſcor/reminiſcor/egeo/et indigeo regũt gtiũ/actiũ vel ablt̃m. Egeo tamen et indigeo rarius actiũ regũt. Diomedes. Reminiſcor facti/factũ et facto. Teren. Ita ſum oblitus mei. Virg. Pomaq; degenerant ſuccus oblita priores. Cicero. Ut tuis inimicitijs ſuſcipiẽdis obliuiſcetur. Saluſtius. Alterũ alterius auxilij eget. Bellius no/tiũ atticarũ. Multa egeo. Virgilius. Nec tali auxilio/nec defenſoribus iſtis Tempus eget.

Memini recordor.

Depoſcunt genitum, aut quartũ, memini atq; recordor
Interdum ſextum: de, præpoſito præeunte.

Terentius. Virgilius. Hieronymus. Virgilius. Cicero.

¶ Memini ⁊ recordor/regũt gtiũ ⁊ actiũ. Authoritate Terentij. Factã vt huius rei meminerit. Virg. Numeros memini ſi ꝟba tenerem. Hieron. in Ezechiele. Olim iniquitatũ eius nõ recordabor amplius. Virgi. Si rite audita recordor. Aliq̃n ablatiuũ de prepõne præeunte. Cice. ꝓ Lu. Flacco. De vi/de manu/de armis meminerit is. i. recordemini. Idẽ pro; lancio. De illis recorder.

Quintilianus.

Sed memoro ſignans memini poſcit genitiuum.
Aut ablatiuum præiuncto præpoſito de.

¶ Memini ſignis idẽ quod memoro vel mentionẽ facio/regit gtiũ vel ablt̃m. Quintilianus. Neq; olim huius rei meminit poeta. Idẽ. De quibus multi meminerũt.

In mentem venit genitū, aut cum de sibi sextum
Iungi vult. recolo quartum: raro genitumq;
Postulat & memoror genitum aut quartū sibi iungi.

¶ In mentē venit, ſūgitur aliqñ cū gtō. q̄ gtūs regit a ntō ſubaudito/memoria: vt ſi dicā. In mentē venit mihi ei⁹ rei. ſenſus eſt. In mentē venit mihi memoria vel recordatio ei⁹ rei. Cice. actiōe. iij. in Uerrē. Uobis totius triennij venit in mentē Idē in. v. de finibus. Platonis venit in mentē. Idē p Sylla. Quū matronarū ⁊ virginū veniebat in mentē. Rariſſime aliter loq̄tur Cicero. ¶ Recolo, reputo/repeto/meditor/⁊ mēte tracto. regit actū. Hiero. in plo. para. Si q̄s in hac iterp̄tatiōe voluerit aliquid reꝑhendere: interroget hebreos: ſuā conſcientiā recolat. Cum gtō apō Gregoriū tm̄ legit. Quū p̄cis vitæ recolo. Memoror/aris deponēs regit gtm̄. Cice. actiōe. iiij in Cati. Sui oblitus alij memorē. p alius gtō. Hiero. Memoraboꝝ iuſtitiæ tuæ ſolius. Idem. Memorari teſtamēti ſui ſcti (q̄uis Ualla neget) cū gtō. Auguſtinus. Memoraberis dñi dei tui. Regit etiā actū. Hiero. in Salomone. Memorare nouiſſima/⁊ in eternū nō peccabis. Dicitur ⁊ memoro. as. actiuū.

Cicero.
Idem.
Hieronymus.
Gregorius.
Cicero.
Hieronymus.
Idem.
Auguſtinus.
Hieronymus.

¶ De conſtructione datiui.

Acquiſitiue verbum vult omne locatum
Cui quid fit ſiue eſt, acquirentis ſibi ternum
Actiue ſignans acquiſiti quoq; quartum.
Et quartum ad præeunte vel in, vice terni aliquando
Vltra acquirentis ternum depoſtulat altrum
Quorſum ſignantis vocis quandoq; venuſte
Vel quartū ad præeunte vel in vice terni aliquando.

De ꝝbis acq̄ſitiuis cū dtō vel accuſatiuo cuꝫ ad vel in.

¶ Oñe ꝝbū acquiſitiue poſitū regit dtm̄ caſum dictionis acquirētis. cui aliq̄d fit/ſiue eſt. Preterea oñe verbū actiue ſigñs/regit actū rei acquiſite. Ut ſi dicam. Do tibi pecuniā. tibi eſt dictio acquirēs. pecuniā eſt res acq̄ſita. Et in loco datiui acq̄rentis regit interdū actū intercedēte hac p̄pōne ad vel in. vt Molitur mihi/vel in me inſidias. Teren. Nonne ad ſenē aliquā fabricā fingit. Idē. Edico ne vim facias in illā. Idē. Quā inique ſunt patres. in adoleſcētes iudices. Cicero. Ad Appij Claudij ſenectutē accedit vt cecus aſceretur. Ultra etiā dtm̄ caſum acq̄rentis/et actū acquiſiti: ꝝbū acq̄ſitiuū regit altrū dtm̄ dictionis ſigñtis quorſum. vt ſi dicā. Do tibi equū. forte ḡras. quorſum/reſpondeo: dono. Teren. in eunucho. Hanc mihi dono dedit. Idē. Tu id laudi tibi ducis. Cice. Neq; negligentiæ mihi aſcribas velim. Et aliqñ in loco illius dti ſigñtis quorſum/regit actū intercedente hac p̄pōne ad vel in. Teren. in an. Ad hęc mala hoc mihi accedit. i. additur. Cice. Ad illā optimā ⁊ p̄clarā p̄dā/velut cumulus accedit Serti Roſcij damnatio. Terē. Se cōmendauit patri in clientelā. Exempla dictionis ſigñtis/cui aliquid eſt. Cice. in epiſtolis. Cura/vt intelligat. hanc noſtrā cōmendationē magno ſibi fore adiumento.

Terentius.
Idem.
Cicero.
Terentius.
Cicero.
Terentius.
Cicero.
Terentius.
Cicero.

Sum ſic conſimiles caſus nectentia verba
Supra acquirentis ternum caſum ſibi nexum
In ternum mutent, vltra ad quid ſignificantis
Depoſcunt altrū ternū, aut quartū ad præeunte.

De triplici datiuo.

¶ Hoc ꝝbū ſum ſiſtere ꝝba ſiſtes caſus cōnectentia ſupra dtm̄ acquirētis poſſunt interdū mutare caſum poſt ſe cōnexū in dtm̄. Terē. mihi ſoli ridiculo fuit. fiat tibi voluptati. effectus ſum multis admirationi. domꝰ mea patet tibi hoſpitio. Aſto tibi p̄ſidio. natus ſum mūdo ludibrio. Preterea aliqñ venuſte poſtulāt aliū dtm̄ dictionis ſigñtis ad quid: vel actū cū hac p̄pōne ad. vt ſum tibi vtilitati familiæ curādæ vel ad familiā curandā. Teren. Uideo omnia ſigna huic eſſe ad ſalutē. Idem. Aliquos aduocabo amicos q̄ mihi ad hāc rem adſint. Idem. Opus eſt vroti pluſcula

Terentius.
Idem.

C 25551

ſuppellectile adimpti as hoc fit mihi cõmodo morboleu ando/ vel ad morbũ leuan dam. Vbi tibi ꝓſidio minuticꝫ expugnandis/vel ad inimico. expugnãdos. et hoc modo poſſunt verba cum triplici datiuo conſtrui.

Sum pro habeo poſitũ.

Sum pro habeo poſitum poſſeſſoris ſibi ternũ
Poſtulat, atq; rei poſſeſſæ vult ſibi rectum
Infinitiuus ſibi ni quando modus obſtat.

¶ Hoc verbũ ſum interdũ pro hoc ꝟbo habeo es. ponitur: ꝛ tunc poſſeſſor in dtõ ponetur. ꝛ res poſſeſſa in ntõ: niſi per infinitiuũ impediatur. Virgi. Eſt mihi nãq; domi pater. i. habeo patrẽ. Niſi infinitiuus obſtet/ tũc ntũs ponetur in actõ. vt nõ dubito fautores eſſe tibi. i. te habere fautores.

Signtia congruere/occurrere/iubere/auxiliari/inſiſtere/famulari.

Poſt ſe depoſcit verbum quandoq; datiuum
Signans congruere aut occurrere ſiue iubere
Auxilium ferre, aut inſiſtere vel famulari
Cum paribus ſenſu iubeo poſcit ſibi quartum.
Sed rogitant quartum leuo cũ iuuo ſic ſua nata.

¶ Dtũ regũt verba quecũq; ſignt ia cõgruere. vt congruo/cõſentio/aſſentio/cõuenio/arrideo/applaudo/aſſentior/aſſentor/adulor/blandior. Siliter ſignt ia occurrere. vt occurro/occurſo/obuio/obuenio/interuenio/cuento/inuento. et ola ꝟba cũ obuiam tũcta. vt eo/prodeo/ereo/venio/redeo/,pcedo/curro/occurro/equito/progredior/egredior obuiam tibi. ¶ Inſup ſignt ia iubere. vt iubeo/impero/mando/pcipio/edico: q̃ etiã actũ regũt. ¶ Itẽ ſignt ia auxiliũ ferre. vt ſubnenio/ſuccurro/ſuppeto/ſuppetias fero/auxiliũ vel opẽ fero/auxilior/opitulor/patrocinor/adminiculor/adſum/preſto ſum/ꝓſidio ſum. et (vt vult Perottus) pficio. Sed leuo ꝛ iuuo cũ ſuis compoſitis regũt a tũ. vt leuo/iuuo/alleuo/ſubleuo/eleuo/releuo/adiuuo/coadiuuo/adiuto/coadiuto pauperẽ. ¶ Dtũ etiã regũt ſignt ia inſiſtere: vt inſto/incũbo/infundo/vaco/intẽto/intẽdo/inuigilo/inhereo/inhio/indulgeo/inſto/aſto aſſiſto/ſubſto/ſubſiſto/operam do. animum applico vel adũgo/innitor. Preterea ſignt ia famulari. vt ſeruio/deſeruio/ſubſeruio/miniſtro/adminiſtro/ſubminiſtro ſuggero/ſubijcio/milito/famulor/ancillor/annicimiculor/cũ id genus alijs.

Perottus.

Ternum vel quartum ſibi ſubiungi rogitabunt.
Hęc moderor, medicor, comitor, medeor vel adulor.

Sulpitius. Aſcenſius. Virgilius. Lactantius. Terentius. Virgilius. Idem. Hieronymus. Saluſtius. Cicero. Suetonius. Cicero. Plinius. Ouidius. Tacitus. Cicero. Valerius. Cicero. Lucre. Plini. Cicero.

¶ Hec ꝟba moderor/medicor/comitor/medeor/et adulor. tam Sulpitio q̃ Aſcenſio teſtibus: regũt indifferẽter actũ vel dtũ. ſi qua ſunt ijs ſignificatione cõformia regũt dtũ ꝛ actũ. Virg. Sentibus medicantur anhelis. Lactan. li. vj. Iniquitatum medere vulneribus. Teren. Quas quũ res aduerſe ſint minus mederi poſſis. Virg. xj. Sed non dardanie medicari cuſpidis ictum Eualuit. Dicitur etiã medico/as. Idem geor. Semina vidi equidem multos medicare ſerentes. Hieron y. in Hieremia dixit. Quid medebitur tui. qõ rarũ eſt/ꝛ vir imitandũ teſte Niniuita. Salu. Cuius libido gentibus moderatur. Cicer. pro M. Ce. Pudor tuus moderatur orationi mee. Sueto. in augu. Nec ſucceſſum victorie moderatus eſt. Cice. pro Ballo. Neq; eſſe cõſtantiã puto: ſententiã aliquã/tanq; aliqõ nauigiũ/atq; ex reipu. tempeſtate moderari. lectũ eſt modero as. ¶ Comitor cõe eſt. vt comitor te/et abs te. Plin. Quicũq; eũ comitati fuerãt. Legit etiã comito/as. actuũ. Quiõ. ij. de põto. Quem pia nobiſcũ ples comitauit euntẽ. ¶ Adulor. Tacitus. Tigilinũ adulatus eſt. Inuentũ eſt adulo/as. Cice. li. ij. tuſcu. Adulauit ſanguinẽ poſuit. hoc eſt lãbit vel ebibit. Vale. maxi. Si Dionyſiũ nõ adulares/iſta nõ eſſes. Vnde paſſiuũ adulor aris. qõ raro legitur. Cice. j. offi. Nec adulari nos ſinamus. Lucretius. Longe alio pacto gannitu vocis adulant. Plinius. Libro nouitas lenocinetur. i. blandiatur. Cicero. Tibi ſeruiet: tibi lenocinabitur. cũ id genus alijs.

Vult ternum verbum ſuadere placere fauere
Et parere notans, ſimul ijs contraria ſenſu.

¶ Dtīm casum regūt ẏba quecūq; sīgntia suadere: vt suadeo/subsuadeo/plusdeo/dissuadeo/cōsulo. Similiter sīgntia placere: vt placeo/morigero/inseruio/satisfacio/gratumfacio/gratificor/obsequor/glorior: ⁊ his contraria: vt displiceo/succenseo/irascor: quod etiā abltīm (cum prædicto) postulat. Similiter sīgntia fauere: vt faueo/aspiro/annuo/innuo/ꝓquiniſco/amicor/suffragor: ⁊ iis ꝓtraria: vt noceo/officio/incommodo/improspero/inuideo/inimicor/iniurior/minor/minitor/refragor/ludificor/ẏba dare. Similiter sīgntia parere: vt pareo/obedio/obtēpero/acquiesco/auscultor/⁊ audio qm̄ pro obedio sumuntur. Et iſs sensu ꝓtraria: vt resisto/resto/obsisto/obsto/repugno/illudo/insulto/oppono/obiicio/aduersor/obuersor/reluctor/obluctor/obnitor/renitor/insideor. cum id genus aliis.

sīgntia suadere/placere/fauere/parere.

Offendo & lædo poſt ſe quartum rogitabunt
Vult ſtomachor ſextum cum præpoſito præeunte
Et ſic iraſcor, quod vult quandoq; datiuum.

ſtomachor/iraſcor cū dtō vel abltō prepōne adiuncta.

¶ Offendo ⁊ lædo accusatiuū postulāt: vt offendi vel lesi pedem. Stomachor poscit ablatiuum cum prepositione cum præeunte. Teren. Id quidē mecū stomachabar. Iraſcor regit ablatiuū cum præpositione vel datiuū: vt iraſcor tecū vel tibi. Plau. Non amabo iraſci amphitryo Soſix. Liuius. xxxiij. Ne vicem nostrā iraſcaris. subauditur propter vtcem.

Terentius. Plautus. Liuius.

Cum quibus eſt iunctū con poſcunt plæraq; verba
Ternum vel ſextum cum præpoſito præeunte
Hos vltra quartum quæ ſunt actiua repoſcunt.

Uerba cōiūcta cū con dtīm vel ablatiuū cum præeunte.

¶ Uerba pleraq; composita cum prepositione con: datiuū vel ablatiuū cū hac prepositione cum postulant: vt congruo tibi vel tecum/consentio tibi vel tecum/congredior hosti vel cum hoste: et ea que actiua sunt vltra hanc constructionem regūt accusatiuū: vt comparo homero vel cum homero Uirgiliū. Sed crebrius cum ablatiuo præeunte cum construuntur.

In citra motum verbis coniuncta quibuſdam
Nunc ternum poſcunt, ſextum nunc in præeunte
Cum motu poſcunt ternū aut quartū in præeunte
Et ſine præpoſito cum quarto lectum aliquando.

Uerba cōiūcta cū ꝓpōne in datiuū vel abltīm præeunte in postulant.

¶ Quedā verba composita cū hac prepōne in/citra motū nunc cū dtō/nūc cū abltō hac prepōne in præeunte cōstruūtur: vt infixit hastā pectori vel in pectore. Injicio huic scrupulū/vel in hunc. Insilio nauī/vel in nauē. Immitto ori/vel in os. Timor invasit animo/vel in animū. Columel. Oliue sicut matri inherent. Cice. iij. de natu. deor. Jn vitio inhereſcet. Et aliquādo licet raro ⁊ poetice cum actō sine prepositione. Apu. in. vij. Longe petores inhesimus laqueos.

Columella. Cicero. Apuleius.

Verba ad certamen ſpectantia iungito ſexto
Cum ſibi præiuncto, at terno hęc dat ſæpe poeta.

Uerba certare sīgntia regunt abltīm cū ꝓpōne cum: ⁊ ſæpe datiuum.

¶ Uerba ad certamen pertinentia regūt abltīm cū hac prepositiōe cum. vt certabo tecū. Poetæ tm̄ hmōi verba dtō ſæpe adiiciunt. Uirgil. Placido næ etiā pugnabis amori. Idē. Impar congreſſus Achilli. Idem. Dic mecū quo pignore certes.

Uirgilius.

Omne petit neutrum ſignans excellere ternum
Vel quartum, & ſextum ſine præpoſito præeunte.

Uerba ercellere sīgntia dtīm vel actīm/⁊ ablatiuū cū prepositione.

¶ Omne verbum neutrum significās ercellere. vt Antecello/antecedo/anteeo/anteſto ⁊c̄. regunt datiuū ⁊ actīm. et ablatiuū sine prepositione. vt antecello tibi vel te viribus. Cicero pro Cornelio. Qui eloquētia ceteris antecellis. Suetonius in augusto. Magnificentia oēs antecessit. Plautus in auln. Uirtus oīmbus rebꝰ anteit. Tacitus. Nobilitate ceteros anteiret. Apule. lib. iiij. Roboze ceteros anteſtabat.

Cicero. Suetonius. Plau. Tacitꝰ.

Apuleius. Idem. Animi robore cæteris antestaret.

Dominor cum dtō / actō / siue abltō cū ꝑpōne.

Expoſcit dominor ternum aut quartum: præeunte
Nunc in, nunc inter. vel ſextum cum in ſibi iuncto.
Cum genito legitur dominor ſimul auxiliari.

Uirgilius. Quidius. Uirgilius. Saluſtius. Hieronymus. Idem.

¶ Dominor / aris. regit aliqñ dtñ. Uirgil. Uictis dominabitur argis. aliqñ actñ ꝑeunte hac ꝑpōne in / vel inter. Qui. Et qō dñari in cętera poſſit natus homo. Uirg. Inter nitentia culta Infœlix lolium / et ſteriles dñantur auenæ. Aliquando ablñ ꝑeunte hac ꝑpōne in. Saluſtius. Fortuna in oñi re dominatur. Legitur in ſacris. dominor cum gtō. Hiero. li. eccleſiaſtici. Dominatus eſt beſtiarū. Idem in Eſaia. In die ſalutis auxiliatus ſum tui.

Acquirentis ternum, acquiſiti quoq; quartum
Actiuum impertit poſcit, quartumq; aliquando
Acquirentis & acquiſiti vult ſibi ſextum
Deponens & in or ſtructuram poſcit eandem.

Impertio. Terentius. Impertior.

¶ Impertio actiuū / regit dtñ acquirentis: ⁊ actñ acquiſiti. vt impertio tibi munus / ⁊ aliqñ regit actñ acquirētis: ⁊ ablñ acquiſiti. Teren. Sūma ſalute ſuū parmenonē impertit gnato. Impertior aūt deponēs eodē modo cōſtruitur.

¶ De conſtructione accuſatiui.

De actiuorum conſtructione.

Verbum omne actiuum præ ſe depoſcit agentem.
Rectum vel quintum, & poſt ſe quartū patientem.

¶ Omne verbum actiuū regit ante ſe nominatiuū vel vocatiuū agentem: ⁊ poſt ſe actñ patientem: vt ego lego Uirgilium.

Pulcre interdico ternum ſextumq; repoſcit
Cum terno & quarto legitur iunctūq; aliquando
Rarius & q̄is quartum & ſextum ſibi iungit
Obſto quum ſignat, quartum poſcit ſibi ſolum.

Suetonius. Plinius. Liuius. Suetonius. Liuius. Iuſtinus. Seneca. Ouidius. Idem. Cæſar. Cicero.

¶ Interdico quadruplicem habet conſtructionem. Primo elegantiſſime ⁊ frequētiſſime regit dtñ cū ablō. vt interdico tibi domo mea. Sueton. in auguſto. Alteri ob ingratum ⁊ maluolū animū domo ⁊ pronincijs interdixit. Sic impſonaliter recte dicimus. Plini. li. iiij. Quibus aqua ⁊ igni interdictū eſt. Secūdo regit accuſatiuū cum dtō: vt interdico tibi libros meos. Sueto. in domiti. Interdixit hiſtrionibus ſcænam. Liuius. xxxiiij. Fœminis dumtaxat vſum purpuræ interdicemus. Iuſtinus. li. v. Cui paulo ante omnē humanā opē interdixerant. Seneca. li. epiarū. lxvij. Interdices mihi inſpectionē rerū naturæ. Ouid. meta. vj. Cui quondā regia ꝓiunx orbē interdixit. Idē Si iubes ceſar ſtatiu illi domū meā interdicā. Tertio (qō rariſſimū eſt) inuenitur actñ cum ablō habere. Ceſar li. j. de bello gal Omni gallia a romanos interdixiſſet. Quarto interdico pro obſto regit vnicū datiuū. Cicero. iiij. in Uerrē. Pater improbus / cui nemo interdicere poſſit. i. obſtare. Notandum eſt diligenter verbum tam elegans.

Inuideo ternum poſcit. poſt hunc quoq; quartum
Interdum ſextum cum vel ſine præpoſitiuo
Iunxit & antiquus Plautus terno genitiuum.

Marcialis. Quintilianus. Seruius.

¶ Inuideo quattuor modis cōſtructū legitur. Primo cū dtō ſolo. Marci. Omnibus inuideas inuideneno tibi. Scō dtñ cum actō. vt inuideo tibi felicitatem: duitias ⁊c. Quintilianus videtur hanc cōſtructionē vt nimis antiquā damnaret: verū quū apud latiniſſimos frequentiſſime legatur: ⁊ ornate quidē. recte imitandū. teſte Seruio. in illud æneiō. vj. Effœta ſenectus / inuidet imperiū. Idem alibi. Li-

ber pampineas inuidit collib⁹ vmbras. Cice. Optimã nobis natura inuidisse videantur. Plini. Neq; ego (vt multi) inuideo aliis bonũ quo ipse careo. Apu. Mihi fortuna diuitias inuidet. Liui. li. ij. Non inuiderũt laudes suas mulieribꝰ viri Romani. Tertio dtiñ cũ ablto intercedẽte ꝓpõne de vel in. Cicero pro Lucio Flacco. Purpurã tyriã in qua tibi inuideo. rarus tamẽ loquẽdi modus. Quarto. Plautus ille antiquus quo nemo verborũ licentis (authore Valla) lenocinantiorũ gentiuũ adiũgit dicẽs in mustel. Ne eoꝝ quisq; inuiderit cõmodi. qui loquẽdi modus a nobis fugiendus. tanq; a scopulo li Phauorino pho. apud Gelliũ credimus.

Cicero. Plinius. Apuleius. Liuius. Cicero. Plautus. Gellius.

Ad quinos sensus quæ spectant omnia verba
Quæq; timere notant simul hæc intelligo sentit
Exposcunt rectum aut quintum præ se patientis
Et post se quartum deposcunt vocis agentis.

¶ Uerba ad quinq; sensus pertinentia: vt audio/ video/ gusto/ olfacio/ tango. et significantia timere: vt timeo/ metuo/ paueo/ formido/ horreo/ horresco. Similiter hec verba intelligo/ sentio. postulant ante se nominatiuũ vel vocatiuũ patientem: et post se accusatiuum agentem.

Passiua ascisc unt rectum casum patientem
Præ se vel quintum post se poscunt & agentem
Sextum præposito sibi iuncto siue datiuum.

¶ De passinorũ ꝓstructione.

¶ Omnia verba passiua regũt ante se ntiñ vel vtiñ patiẽtem: et post se abltiñ cum prepositione vel datiuũ agentem: vt tu amaris a me vel mihi: idem est quod ego amo te. Et hoc modo licet mutare actiuam cõstructionem in passiuam per omnes modos ⁊ tempora: ⁊ econtrario.

Passiua exposcunt vltra patientem & agentem
Quos actiua regunt omnes iungi sibi casus.

¶ Uerba passiua vltra agentem ⁊ patientem regunt omnes casus suorũ actiuorũ: vt literæ dantur a me vel mihi tibi ad patrẽ. hoc est do tibi literas ad patrem.

Hæc vapulo veneo fio rectum patientis
Deposcunt sextum cum præposito vel agentis.

¶ De neutropassiuis.

¶ Hec neutropassiua: vapulo/ veneo/ fio. construuntur cum nominatiuo casu patientis et ablatiuo agentis cum prꝑpositione a vel ab preeunte. vt vapulo a preceptore. Quintilianus libro. ix. An ab reo fustibus vapulasset. Et alibi. Fabricius respondit se eue spoliari malle/ q̃ ab hoste venire. i. vendi. Hieron y. A domino factum est illud.

Quintilianus. Hieronymus.

Exulo deposcit rectum casum patientis
Atq; loci sextum cum vel sine præpositiuo.

¶ Quum Priscianus ⁊ alij plures non ꝓbent recte dici. Exulo a principe. Et precipue/ quum nulla occurrunt testimonia. Que apud probos legimus producere non veremur. Inuenimus Exulo cõstructum cũ ntõ casu patientis et ablto nois signtis locũ: aliquando cum ꝓpositione/ aliqñ sine. Macrobius libro saturnaliũ. vij. cap. j. Si propter hoc a conuiuijs exulabit philosophia. procul hinc facessant et alumnæ eius. Honestatẽ dico ⁊ modestiam/ nec minus cum sobrietate pietatem. Teren. in Eunu. Domo exulo. Exulo dicitur quasi ex loco eo.

Macrobius. Terentius.

Nubo maris poscit ternum, & rectum muliebris.
Infinitiuus ni quando sibi modus obstet
Inq; loco terni sextum lego cum præeunte.

Nubo.

¶ Hoc verbū nubo/is. postulat dtīm virū: actīm mulieris: nisi hoc verbū nubo fuerit
Terentius. infinitiui modi: sic enim mulier in actō ponetur. Teren. in An. Aiebāt hodie filiā
meā nubere tuo nato. Et loco datiui nonnūq; cōstruitur cū ablātō prepositione cū
Terentius. precunte. Teren. Natam inueni nuptam cum filio tuo. ¶ Nubor passiue olim. in fu
turis. In celo neq; nubent neq; nubentur.

Videor.

Quum videor signat puto ternum semp agentem
Postulat, & rectum patientem, quandoq; cernor
Structuram semper, passiui more reposcit.

¶ Qñ hoc verbū videor: sīgt idē qđ puto/as. postulat semper dtīm agentē: et nomi
natiuū patientē: vt ego puto hanc vitā acerbā. quod pro videor: sic dici potest. acerba
mihi videtur hec vita. Sed quando significat idē qđ cernor vel aspicior more pas
siui construitur: vt abs te vel tibi videor. i. cernor vel aspicior.

Pro vario sensu communia singula verba
Structuram actiuam sic passiuamq; reposcunt.

¶ Uerba oia cōmunia p varietate significationis/nunc actiuā/nunc vero passiuā
constructionē sequuntur. vt ego criminor te/vel a me vel mihi tu criminaris.

Includunt sensum passiuum neutra venuste
Motum quæ signant, sic deponentia verba
Tempore præterito, reliquis ab eo quoq; ductis.

¶ Uerba neutra et deponentia motū significantia/includūt passiuā significationē
Uirgilius. in preterito pfecto tēpore. et aliis tēporibus ab eo formatis. Uirgi. Uenit summa
Terentius. dies. Teren. Hinc profectus est/menses tres abest.

Transitiua sibi deposcunt omnia verba
Vltra acquirentem ternum quartū quoq; vocis
Illius. verbi in quam actus transire notatur
Ternis personis passiuentur quoq; neutra.

¶ Omnia verba transitiua/siue actiua/siue neutra/deponētia/vel cōmunia: regunt
vltra dtīm acq̄rentē etiā actīm illius dictionis in quā transit actus ꝟbi: q̄ etiā potest
esse tūs casus ꝟbo passiuo: vt orauit tibi veniā. Uirgi. En quis cōsciumus egros.
Uirgilius. Cernor tibi insidias. interp̄tor tibi Uirgiliū. Et ea q̄ neutra sunt possunt passiuari
in tertijs personis. vt aratur/arantur. bibitur/bibuntur.

Interdum poscunt quartum sibi neutra soluta
Vi alterius verbi intellecti, aut præpositiue,
Quartus in aduerbium, vel quando sit resolutus.
Siue figurate vetitat quod sermo solutus.

¶ Uerba neutra. iiij. modis actīm regūt. Primo modo per subsidiū alterius verbi
Uirgilius. intellecti. Uirg. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim. hoc est ardēter ama
bat. Scō mō p ꝓpōnē intellectā: vt cōmissa pauesco. i. ꝓpter cōmissa. Tertio modo
Juuenalis. p mutationē acti in aduerbiū. Juuen. Que curtis simulant et bacchanalia viuunt.
hoc est bacchanaliter. Quarto modo p figurā Synecdochen. vt doleo caput. Quē
loquendi modū orator refugit in soluta oratione. Nā dicendū est caput dolet.

Exposcunt quartum conformis significati
Cuncta sibi (q̄uis neutralia) plæraq; verba.

¶ Omnia ferme verba (q̄uis neutralia sint) possunt regere actīm casum conformis
Boetius. significati. vt apud Boetiū. Hunc cōtinuū ludū ludimus. Idem. Magnū quidē cer
Idem. tamen certauimus Ille grauē seruit seruitutē: qui animū vitijs seruū habet. Hec
Ascensius/Augustinus Dattus.

Postulo posco peto doceo rogo flagito celo
Exuo cum vestit monet induo calceo cingo
Erudit atq; pecor percontor & exigo iunge
Obsecrat obtestor cum exoro interrogat oro
Hortor cum natis geminos poscunt sibi quartos.

¶ Hec verba postulo/posco/cum aliis supra memoratis duplicem accusatiuum regere possunt. vt postulo te veniã. Tullius hoc te obsecrat. Virg. rj. Pacem te poscimus omnes. In sacris lib. regũ. Dedit mihi petitionem quã postulaui cum. Plau. Quã tum virginẽ a me reposcis. In sacris. Si filius petierit patrem suum ouum. Stati. x. Et que te leges preceptaq; fortia belli. Erudij gentili x. Ouidius. Hortatuq; sequi damnosaq; erudit artes. Lucañ. Dux etiã vocis hoc te fortuna precatur. Plautus in pseu. Sunt que te voluimus percõtari. Cicero. j. delegibus. Te veritatẽ exigant. Idem in prima cõtra Catili. Quid te iamdudum hortor. Virgilius. Scriptura. Plautus. Statius. Ouidius. Lucanus. Plautus. Cicero.

Quæ rogitare notant crębro magis atq; venuste
Exposcunt quartum rogitati, illius & vnde
Deposcis quicq̃ sextum cum præpositiuo.

¶ Uerba que rogitare significant vsitatius & venustius regunt actiũ rei rogitate: & ablatiũ cũ prepositione illius rei vnde rogitatur aliquid: vt postulo veniam abs te. Cicero. pro mure. Eadem precor a diis immortalibus. Cicero.

Verbum ornare notans vel denudare requirit
Ornati quartum per quam pulcre, atq; rei qua
Ornatur quicq̃ sextum, quandoq; datiuum.

¶ Uerba significantia ornare vel exuere regunt accusatiuũ rei ornate: et ablatiuũ sine prepositione illius rei qua ornatur aliquid: vt orno domum floribus/ vestio te purpura/ induo me bysso/ cingo me gladio/ calceo pedes cothurnis/ velo vel tego domum latere calamis vel stramine/ sterno aream sirpis/ exuo humerũ pallio/ denudo corpus vestibus. et aliquando datiuum. Ouidius metamor. Fluminaq; obliquis cinxit declivia ripis. Idem. Iamdudum vincula pugnat Exuere ipse sibi. Sed poeticum. Ouidius. Idem.

Celo vult binos quartos, vel sub vice quarti
Alterius sextum cum præposito præeunte
Personæ & ternum sibi iungi vult aliquando.

¶ Hoc verbũ celo regit aliqñ duos actõs: vt apud Teren. Ea ne me celet consuefeci filium. Aliqñ loco alterius accusatiui regit ablatiuum cum prepositione: vt celo te de hac re: vel celo hãc rem de te. Et qñdoq; regit dtiũ personc: vt celo tibi libũ. Teren. in phor. Si hoc celetur patri in metu sum. Aemilius pbus de vita alcibiadis. Id Alcibiadi diutius celari nõ potuit. Lucanus. A sirpis celare diẽ. Cice. li. epl'arũ vij. Bassus noster de hoc mel ibio celauit. Terentius. Aemilius pb⁹. Lucanus. Cicero.

Ternum cum quarto poscunt respondeo mitto
Adijcio scribo verbum omne loqui quoq; signans
Interdum quartum cum præposito ad vice terni
Hos vltra poscunt ternũ aut quartũ ad præeunte.
Compello appello sic conuenio alloquor affor
Atq; interpello quartum solum rogitabunt.

¶ Dtiũ & actiũ poscunt hec verba respondeo/ mitto/ adijcio/ scribo: et omne verbũ signs loqui. vt loquor/ dico/ aio/ memoro/ verbũ facere/ verbũ pferre/ efferre/ narro

vt nullum verbum mihi respõdit/misit/adiecit/scripsit/vel locutus est. Et' oco dativi interdũ postulãt actũ cũ hac ppõne ad. Et vltra hanc cõstructionẽ possunt habere alterũ dtũ vel actũ ad ꝑuncta dictionis signtis ad dd (vt superius est dictũ) vt nullũ verbũ mihi vel ad me respondit aut locutus est ꝓposito vel ad ꝓpositum. hec tamẽ compello/appello/cõuenio/alloquor/affor/interpello: solũ actũ regũt: vt compello/appello/cõuenio/interpello/alloquor/affor te. de confero/ colloquor/confabulor/ꝛ ceteris superius dictum est.

Vult auferre notans verbum ablati sibi quartum
Illius & quicq̃ de quo aufertur quoq; ternum
Pro terno interdum sextum cum præpositiuo.

¶ Uerbũ signs auferre postulat actũ rei ablate/ et dtũ illius vnde aufertur aliqd vt aufero/rapio/abripio/diripio/eripio/ꝑripio/surripio/ adimo/demo/subduco/ subtrahor/detrahor/furor/ꝑdor tibi vestẽ. Et interduz oco dativi postulat abltũ cũ ppõne. Teren. Et crimine hoc antiphonẽ eripiã. Ciceꝛ. li. iij. epłarũ. Ego si in prouincia detrahere de sua fama quicq̃ cogitassem.

¶ Annotatio.

Uerba signtia priuationẽ cũ actõ et abltõ sine ppõsitione.

Cum natis priuo spolio fraudo abdicat orbo
Emungo euacuo castro frustro ex(&)inanit:
Eluit expello viduo exhæredo reposcunt
Illius abs quo priuatur quicq̃ sibi quartum,
Priuati & sextum semper sine præpositiuo.
Sed legitur frustror(raro etsi)cum genitiuo
Abrogat exposcit quartũ & ternũ sibi solum.

¶ Hec verba priuo/spolio/fraudo cũ cõpositis: vt depriuo/supprimo/expolio/dispolio/defraudo. Sil'r abdico/orbo/abrogo/expello/viduo/ exheredo regũt actũ illi' rei vnde priuatur aliqd: ꝛ abltũ sine ppõne illius rei qua priuatur: vt priuo te reb'. Liuius. Dictator se magistratu abdicauit. Terẽ. in Phor. Emunxi senem argẽto. Euacuo animã vitijs. Ericio amphoram vino. Castro te testiculis. Frustro/vel deponẽs frustror te spe. i. fraudo. vel decipio te. Frustror legitur cũ gtõ apud Selli. Captionis versutæ excogitatæ frustratus est. Uirgil'. Tam multis viduasset viribus vbem. Abrogo/as. actũ ꝛ dtũ regit. Cice. j. ad heren. Que res fidem abrogat orationi. i. aufert. Dicimus etiam abrogatur lex. i. infirmatur. et etiã abrogatur legi. Cice. ad Heren. Cui legi abrogatum vel derogatum sit.

Liuius.
Terentius.
Sellius.
Uirgilius.
Cicero.
Cicero.

Pono fero capio cum præ post ante reposcunt
Quartum cum terno, sic actiua omnia ferme
Cum præ & sub iuncta, at soli terno dato neutra.

¶ Hec verba pono/fero/ꝛ capio cõposita cũ præ/post/aut ante: regũt actũ ꝛ dtũ vt præpono/præfero/postpono/postfero/ antepono/antefero/ antecapio libertatem dimittis. Sil'iter actiua pleraq; oia composita cũ præ vel sub ꝓstruuntur: vt ꝓscribo/ ꝓstituo/ꝓfinio/ꝓdico/ꝓfigo/ꝓparo: cum alijs. subigo/subligo/subijcio/suppono/sub sterno/subdo/subiugo: cum multis alijs. Teren. Tute his rebus finem præscripsisti pater. Idem. Cheream huic rei ꝓficinius. Idem. Et te clam subduristi nobis. Idẽ. Qui hunc supposuit nobis. Neutra pleraq; solum dativũ habent. vt subrideo tibi. succurro tibi/subsideo tibi ꝛc̃.

Uerba cõposita cũ ante præ post et sub.

Terentius.
Idem.

Cõmoneo admoneo poscunt quartum & genitiuum
Aut ablatiuum cum vel sine præpositiuo.

¶ Cõmoneo ꝛ admoneo/ꝑ memorẽ facio: triplicẽ habent constructionẽ. Primo regunt actũ ꝛ gtũ: vt admoneo te officij. Salu. admonuit aliũ egestatis. aliũ cupiditatis sue. Quintilianus. Grãmaticos officij sui cõmonemus. Secundo accusatiuũ cum ablatiuo sine ppõne. authore Mancinello. vt admoneo te officio. Tertio actũ

Quintil'anus.

et abltm̃ cũ prepõne. Cicero. iiij. epl̃arũ. Putaui es dere te admonẽdũ. Regit etiã pro hortor duplicem actm̃ sicut suum ptm̃ tuum moneo: de quo superius. Teren. Ridiculum est te illud me admonere. Cicero. Terentius.

Accusare notans verbum, aut damnare reposcit
Quartum accusati vel damnati & genitiuum,
Siue ablatiuum cum præposito simul absq;
Criminis aut penæ, at sextũ cum sunt sine fixis
Adiectiuorum cum vel sine præpositiuo
Exceptis tanti pluris quanti atq; minoris
Cum natis semper quæ ponentur genitiuo.
Criminis interdũ quartum iungi sibi poscunt.

Uerba accusationẽ aut dãnationem sign̄tia cum actõ rgtõ: aliqñ ablatiuo.

Accusare vl̃ dãnare significantia sunt hęc. accuso. inculo. arguo. rẽphendo. criminor. insimulo. ago. postulo. alligo. astringo. arcesso. q id genꝰ alia.

¶ Uerba sign̄tia accusare vel dãnare regũt actm̃ accusati/vel damnati: et gtm̃ vel abltm̃ cũ vel sine prepõne/criminis aut pene: vt accusare hũc potes furti/furto/vel de furto. dãn aut hũc vniuerse pecunie/vniuersa pecunia/vel de vniuersa pecunia. hec Ualla. Liuius. Sed nequaq̃ tantũ relictũ est quante summe damnatꝰ fuerat. Sed huiusmodi verba postulant semper abltm̃ cũ vel sine prepõne oim adiectiuorum cũ sine substantiuis ponũtur: exceptis istis. tanti/quanti/pluris/q minoris: cũ compositis q̃ semp gtõ (quum sunt sine substãtiuis) ponũtur. vt accusare hũc potes furti vel sacrilegij/vel vtroq;/vel de vtroq;. Ambobus vel de ambobꝰ: nõ aute vtriusq; vel amboꝝ. Uerba sunt Ualle. Regũt aliqñ actm̃ criminis. Cice. primo de ora. Nam qõ inertiam accusas adolescentium. Cice. p Sylla. Qui alterũ cõiurationis accuset. Emilius Probus. Accusatus hoc crimine. Belli. li. xvj. ca. iij. Timerchũ de pudicitia accusaret. Ago te furti. i. accuso. Sueto. in Cesare. Dolobellã repetundarum postulauit. i. accusauit. Cice. ad Heren. Arcessitur Cepio maiestatis. i. accusatur de peccato in maiestatem principis. Idem. ij. offi. Ne quẽ vnq̃ innocentẽ iudicio capitis arcessas. i. accuses. Teren. Si herũ insimulabis auaritie male audiee. Ouiõ. vtinam temeraria dicar Criminibus falsis insimulasse virum. Cicero. ij. ad Heren. Si quisq̃ furti arguat. Solinus. in aliquo peccato argutꝰ. Belli. li. iiij Notabatur impolitie. i. iurie. Cicero. Boni ciues nulla ignominia notati. Terentiꝰ. Hic furti se alligat. i. obnoxium reddit. Plau. in penu. Furti se astringit. i. obnoxiũ facit. Hieronymꝰ. Qui alterũ mendacij criminaris desme ipse mentiri. Cicero. Sceleris condemnat generum suum. Idem. Si iniquus es in me iudex: condemnabo eodem te crimine.

Ualla. Cicero. Aemilius pbꝰ. Belli. Suetonius. Cicero. Idem. Terentius. Ouiõ. Cicero. Solinꝰ. Belli. Cicero. Teren. Plautus. Hieronymus. Cicero. Idem.

¶ Annotatio.

¶ Etsi huiusmodi adiectiua: tanti/quãti/minoris/pluris/legũtur cõiuncta cũ substantiuis in gtõ. Ille gtũs tamẽ nõ regitur a verbo spectãte ad precium: sed a substantiuo ne ie/vel infinitiuo esse subaudito. vt in illo Cice. in paradoxis. Areas quasdã magni precij estimant. sensus est. estimant areas quasdã (subaudi) esse magni precij. vel sic per nomen. Aestimant areas quasdam (subaudi) esse areas magni precij Terentius. Uidetur homo quantiuis precij. precij hic regitur a substãtiuo homo. Idcolatine non dr. quanti precij emisti: sed quanti emisti: neq; intelliges in constructione precij sed sic resolues: quanti emisti. i. quanto precio. Nã latine dicitur: quanto precio emisti. minori pecunia vendi. multis nummis mercatus sum. tanto auro non vendam.

¶ Magni ꝑcij. Terentius.
¶ Quantiuis precij.
¶ Quãto ꝑcio.

Ad precium spectans verbum precij rogitabit
Sextum. sed demptis tantum quantũ minus & plus
Cum natis (quum sunt sine fixis) quæ genitiuo
Ponentur, sed cum fixis sexto, tamen ista
Tantidem pluris semper pone in genitiuo.

Uerba ad precium spectãtia.

C 23331 65

Carius & melius peius sic vilius emi
Posse negat dici recte per nomina Valla.

¶ Uerba ad preciū pertinētia: vt emo/vendo/cōsto/valeo/loco/cōduco: ꝛdo ꝓ vendo regūt ablm̄ rei sig̃ntis precii/siue precii certi sit siue incerti: his quattuor exceptis: tantī/quantī/minī/ꝛplus/cū suis cōpositis: vt tantus/tātulibet/tanticūq; quantiuis/quantilibet/quanticūq;/quesine substātiuis in gtō poni debēt. Sed cū substantiuis in ablō: ꝓter tantidē et pluris q̄ ablō carent. Et licet Salustius scribat pluris precij. et Terē. quātiuis precij. hic tm̄ loquēdi modus nō vsitatur apud oratores. Virgil. Uendidit hic auro patriā. Teren. Minis viginti tu eam emisti. Valerius. Magno vbiq; precio virtus xstimatur. Teren. Redimas te captū quem queas minime. Plautus. Quanti eam emit? vili. Cicero. In licitatore ꝓpotiꝰ ponā/ & illud minoris veneat. Idem. Quo ne pluris emerē. Latine dicas (authore Valla) hoc emi carius/melius/peius/vilius. nō autē carioris/melioris ꝛc.

Salustius.
Virgilius.
Terentius.
Valerius.
Plautus.
Idem.
Valla.

Uerba regētia g'm adiectiuorum.

Aestimo, cum pendo, facio, puto, consulo, curo
Sic habeo, duco, genitos istos sibi poscunt.
Tanti cum quanti, maioris, maximi, & æqui.
Magni, infiniti, parui, minimi, atq; minoris.
Atq; boni, multi, pluris, cum plurimi, & assis.
Et nauci, nihili, flocci: quædam quoq; sextum
Pro præeunte petunt. vt duco, est pro nihiloq;
Interdum sextum poscunt sine præpositiuo.

¶ Uerba xstimandi. vt xstimo/existimo ꝛc. regūt gtōs istos: tanti/quāti/magni/uaioris/maximi ꝛc. superius in versibus dicta. Boetius. iij. de conso. Quanti tu xstimabis: si bonū quid sit cognoueris? infiniti inquā. Clau. Terūci facit/nihili pendit. Cicero ꝓ murena. Quāti putas esse ad famā hoim. Apu. lib. j. meta. Optimi consule i. xstima vel iudica. Ouidi. in. vj. de ponto. Tu tamen hec quęso consule missa boni. i. iudica ꝛ in bonā partē accipe. Teren. Tu de me parui curas dum illi bene consulas. hanc rem nihili duco. Apu. j. meta. Istud quidē q̄ polliceris æqui bonīq; facio. Cice. in epīis. Demōstrauit me a te plurimi fieri. Cice. v. phil. Pluris habetur. Virg. Non assis faciunt. Catullus. Oēs vnius assis xstimemus. Plautus in rudente. Minas tuas flocci non facio. Idem in Curg. Respicio vos nihili ne gratiā facere. hic nihili ꝛ flocci separantur a facio. ideo melius disiuncte ꝙ compositę construuntur hec ꝛ alia.

Boetius.
Columella.
Cicero. Apu.
Ouidius.
Terentius.
Apuleius.
Cicero.
Virg. Catullꝰ.
Plautus.
Idem.

¶ Annotatio.

¶ Quedā etiam ex iis regūt ablm̄ horū adiectiuorū intercedente hac ꝓpōne pro. Sillius. ij. Cerno equidem nec pro nihilo est mihi fœdera rumpi. Cice. sæpe vtitur pro nihilo duco. ꝓ nihilo habeo. i. xstimo. Regūt etiā interdū ablm̄ sine ꝓpōne, vt xstimo te magni/et magno: ꝛ recte. teste Valla. Boetius in prologo topicorū. Paruo xstimare videtur. Hiero. in leuiti. Tanto xstimabitur. Valerius lib. v. Magno vbiq; precio virtus xstimatur. Seneca. Data magno xstimas/accepta paruo. Sed pulcrius et frequentius cum genitiuo. Cicero in aca. Alis pluris xstimanda alia minoris.

Sillius.
Cicero.
Valla. Boetiꝰ.
Hieronymus.
Valerius.
Seneca.
Cicero.

Quartum cum sexto poscunt pleo fartio nata
Vel genitum, interdū sextū cum præpositiuo
Totius & sextum semper cum præpositiuo.

¶ Cōposita a pleo ꝛ fartio cū actō et ablatiuo: aliqñ gtō.

¶ Composita ab his verbis pleo et fartio. vt compleo/erpleo/impleo/oppleo/repleo/suppletio/refertio. infertio/suffertio/regūt actm̄ vel ablm̄. Virg. Impleui da more vias. Sal. Sylla oēs suos diuitias explęuit. Idē. Precipit primū vti veteres

Virgilius.
Salustius.

amicos muneribus repleant. Uallensis. Refersi apotheca vino. et aliqñ loco ablatiui regũt gtiñ. Uirg. Implentur ueteres Bacchi. Interdum abltiñ cum prepõne de. Cice. j. de ora. De nugis referti libri. Marcia. Nos nisi de flaua loculos implere moneta. Et vltra hanc cõstructionẽ regũt etiã abltiñ semp cũ prepositione alicuius totius: vt impleui viceum de amne. de riuo. hec Ualla. Ualla. Uirgilius. Cicero. Marcialis.

¶Annotatio.

¶Uerba ipsius Uallę diligenter sunt annotanda in hac ꝛ simili constructione. vt si dicam. Impleui nauem de omni genere frumenti. et Refersi apothecam de varia natura vinorũ. vir ausim (inquit Ualla) ꝓpõnẽ hic omittere. Quia nõ est nauis repleta omni genere frumenti: sed frumẽto omnis generis. Et hoc quoties loquimur de aliquo toto/vel re generali. vt imur semp ꝓpositione. Lactan. iiij. Et insup duodecim cophini/ de residuis fragminibus impleti. Nam si dicã. impleo viceum de amne. hic significatur pars de aliquo toto anferri: non illud totũ. igitur non dices. Impleui viceum amne/sed de amne. et sic de similibus. Ualla. Lactantius.

Quæ nutrire solent. cum magnifico. beo. dito.
Informo purgo sic inficit imbuit adde
Prouoco participo cõmunico placo lacesso
Instituo in(q;)iciat simul erudit instruo muto
Oblecto palpo circumuenio locupleto.
Munero, cum dignor, quartũ & sextũ sibi poscunt.

¶Actiñ ꝛ abltiñ sine ꝓpositione regũt verba q̃ significant nutrire. vt alo/educo/imbuo te optimis institutis. cibo te pane. lacto te verbis. poto te aceto. satio/saturo reficio te deliciis. Siliter hec verba magnifico te ꝓbis. Beo/dito/te spe. Informo te disciplina. inficio/imbuo lanam colore. prouoco/lacesso te cõuiciis participo te prandio cõmunico te consiliis meis. placo numina precibus. Instituo te moribus. initio te sacris. erudio/instruo te armis. muto quadrata rotundis. oblecto me carmine: et carmen me oblectat. Palpo te munere. circumuenio te dolis. locupleto te laude. Munero te pecuniis. dicitur ꝛ muneror. aris. deponens. dignor te honore. cũ aliis similibus.

Herba pascis equum, pascit dicas equus herbam
Hic oculos, animum, pictura pascit inani.

¶Pasco idẽ qđ comedo. sed pasci fere ad bestias. vesci ad hoies pertinet. Triplici modo cõstruitur. Primo dicimus pasco equum herba. Scõo equus pascit herbam. Tertio per trãslationẽ ꝓ oblectare. Unde dicimus. pascit oculos/aspectu virginũ. Uirg. Atq; animũ pictura pascit inani. Teren. Oculos pascere/sectari ad ludũ: ducere ꝛ reducere. Dicitur etiã pasco deponẽs eiusdem constructionis. Uirgilius. ij. Enei. miseros morsu depascitur artus. Uirgilius. Terentius. Uirgilius.

Soluere, quæ signant vel sumere, vel remouere,
Vel cohibere, petunt post se iungi omnia verba
Quartum cum sexto cum vel sine præpositiuo.

Uerba significantia soluere. remouere vel cohibere.

¶Actiñ ꝛ abltiñ cũ vel sine ꝓpõne regunt oia verba signtia soluere: vt soluo/libero/redimo/eruo/expedio/euolno/eruo ꝛc̃. Siliter signtia sumere: vt sumo/suscipio/accipio/recipio/audio/disco/intelligo ꝛc̃. Itẽ signtia remouere: vt semoueo/discedo/abeo/migro/emigro/recedo/separo/segrego/diuido/diuello/disiungo/dilacero/dirũpo/proficiscor ꝛc̃. Et signtia cohibere: vt cohibeo/cõtineo/tẽpero/coerceo/cõpesco/vito/deuito/arceo/abigo ꝛc̃. vt soluo captiuum vinculis/vel a vinculis.

Abstineo quartum petit illius, abstineas quod
Sextum a quo abstineas cum vel sine præpositiuo
Et vice vult sexti (quod rarius est) genitiuum.

Abstineo cum actõ et abltõ: aliqñ gtõ.

¶ Abstineo regit accusatiuũ si/ns rei quã abstineas/ et ablatiuũ cum vel sine prepositione illius rei a qua abstineas. Et aliquando (licet rarius) loco ablatiui regit genitiuũ Cice. in epistis. Ego qui ostreis facile abstineaz/ a beta t malua deceptus sum. Idẽ. Beneficiũ est q̃ abstinueris a nephando scelere. Horatius. Vox vbi lusit/ abstineto dixit turpi. Virgilius. viij Bellũ ab inmorio populo abstineat.

De quotus casu absolute posito.

Cum substantiuũ (sibi concomitante relato)
A nullo regitur, sub eodem pone soluto
Illud tunc casu, cum concomitante relato.

Propheta.

¶ Quando substantiuum (concomitante relatiuo) a nulla dictione regitur/ tunc illud substantiuũ in eodem casu cũ relatiuo comitante absolute ponetur. Propheta. Virga tua t baculus tuus ipsa me consolata sunt. Uirga est hic nominatiuus absolutus. Exemplũ de gtõ absoluto. Imperij et dignitatis fuit ea est coꝝ gloria. De datiuo. Virtuti t eruditioni semper ipse fuisti deditus. De actõ. Masculũ et femina creauit eos. De vocatiuo satis liquet. De ablto. Pace t virtute semp ipse delector.

Hieronymus.

Hieron. Omnẽ palmitem in me non ferentem fructum/ tollet eum.

¶ De constructione ablatiui.

Regentia ablatiuũ: interdum gtiũ. et possunt aliqñ actiũ.

Sextum vult vescor fungor fruor & caret vtor.
Delector potior, quod vult etiam genitiuum.
Fungor cum potior quidam quarto tribuere.
Vult scateo sextum sibi iungi vel genitiuum.

Virgilius. Cicero. Terentius. Idem. Gellius. Idem.

¶ Ablatiuum regunt hec verba vescor/ fungor/ cum ceteris superius dictis. Virgi. Mensis enim vescimur inquit. potior interdũ genitiuũ sibi cõiungit. Cice. Rerum potiri volũt. Similiter hec verba fungor t potior cũ accusatiuo cõstructa reperies. Terentius. Tute illoum officia fungere. Idem. Miseriam omnẽ ego capio hic potitur gaudia. Et hoc verbum scateo regit ablatiuũ vel genitiuum. vt scatet vermibus. Gellius. Irarum muliebrium per diem perq̃ noctem scatebat. Idem. lib. j. Videas quosdam scatere verbis.

¶ Annotatio.

¶ Potior significans teneo/ aut in potestatẽ habeo/ siue obtineo. Primo regit gtiũ. Salustius. Cui fatũ foret vrbis potiri. Cice. iiij. de ora. Noster ppl̃us terrarũ olim tam potitus est. Salu. in Jugur. Si eius oppidi potitus foret. Curtius li. iij. Asie potiturum. Idẽ in quinto. Si regionis potiri cõtigisset. Cice. j. epl̃arũ. Illius regni potiri. Sil. xv. Uotiq̃ potitus. Libro. xiiij. Huius potitus loci consul. Gelli. vj. ca. xvij. Xerxes Athenarũ potitus. ¶ Scõo abltiũ. Virg. primo Eneiõ. Egressi optata Troes potiuntur arena. Ouidius. xiij. Meta. Tuq̃ tuis armis/ nos te potiremur Achille. ¶ Tertio actiũ: t tunc significat frui. Teren. Hic potitur gaudia. Gel. xiij. ca. j. Mortem per vim potita est.

Salu. Cicero. Salu. Curti⁹. Idẽ. Cicero. Sillius. Gelli. Virgilius. Ouidius. Terentius. Gellius.

¶ Nota significantia tempus aut spacium in ablatiuo aut actõ.

Sexto ponetur signans tempus spacium ve
Nomen, vel quarto quando græcos imitamur
Si non sit recti casus, aliter ve regatur:
Interdum quartus vult per, vult sextus in, aut de.
Et spacium signans quartum vult ad præeunte.
Supprimitur quartus nonnunq̃ præ genitiuo.

Valla. Virgilius. Idem. Virgilius. Cicero.

¶ Nomẽ signs tẽpus vel spaciũ si non sit ntus casus verbo: aut aliorsum regat ponetur in abltõ: et si grecos imitamur in actõ. authore Valla. Virgilius. Hic tamẽ hac mecũ poteris requiescere nocte. Idẽ. Noctes atq̃ dies patet atri ianua ditis. ¶ Exempla spacij vel distantie de abltõ. Virg. xj. Nec longis inter se passibus absunt. satis notũ de ablatiuo. Exemplũ de actõ. Cice. xv. epl̃a x. Abessemq̃ ab Auia-

no iter vnius diei. Cæsar. iij. de bel. ci. Hic locus abest a cypeis passuũ. xxxij. millia. Curti. v. Aedificia non sunt admota muris: sed fere spaciũ vnius iugeris absunt. Virgili. Dic quibus in terris et eris mihi magnus Apollo Treis pateat cœli spacium non amplius vlnas. Sic cõstruuntur post adiectiua. vt hic murus est longus latus/vel altus viginti pedes/vel pedibus. Cesar. Curtius. Virgilius.

¶Annotatio.

¶Nomen significãs tempus aliquãdo ponitur in actõ cũ prepositione per. Liuius in proemio. Que nostra per tot annos vidit etas. Cicero p Clu. Per multos annos quieuit. Suetonius in tybe. Cybo per quatriduum abstinuit. Cicero. viij. ad atti. Tenuisti prouinciã per decem annos. cũ mille eiusmodi aliis. Aliquando ponitur in ablatiuo cum in/aut de præeunte. Tacitus. Tali in tempore capessende reipu. iter ingreditur. Hircius de bello Hal. In sequẽti nocte equites premittit. Cice. pro mure. Vigilas tu de nocte. Liuius. xxiij. Cœperunt epulari de die. Cæsar de bello Hal. vij. Reliquas de media nocte proficisci imperat. Suetonius in augusto. De nocte ad occasionem aure euectus est. Cice. viij. ad atti. Obsignata epla quam de nocte daturus eram. Curtius. v. De die inibat conuiuium. Horatius. Ut iugulent homines surgunt de nocte latrones. ¶Nomen significans spacium/aliquando in accusatiuo ponitur. præeunte ad pro circiter. Cicer. vj. ad atti. Accepi tuas literas ad quintũ miliare. Hircius oppius de bello Hispa. Quum ad octauũ miliariũ veniisset. ¶Aliquando accusatiuus ante genitiuũ supprimitur et subauditur. Cice. v. ad atti. Nos properabamus in castra/que aberant bidui. i. spacium bidui. Idem alibi. A quibus aberam bidui. Liuius. Cicero. Suetonius. Cicero. Hircius. Cicero. Idem.

Nomen vel verbum sextum sine præposito vult Instrumentalis, sic formalis quoq; causæ.

¶Nomina ꝝ verba regunt abltm casum sine ꝓpositione dictionis significantis causam instrumẽtalẽ vel formalẽ. Justrumẽtalẽ. Ouid. Saucia vomeribus per se dabatola tellus. Virgi. Insequitur iam iamq; manu tenet ꝝ premit hasta. Formalẽ: vt canto alta voce/recito prolatione dulci/his verbis affatur amicũ. Quo ore id loquar. Qua ratione emisti. Qua audacia id feceris. Quo infortunio id fit. Petrus nomine. pistor arte. apostolus electione. Teren. Eo pacto et gnati vitã/et consiliũ meũ cognosces. Idem. Hoc daui factum est consiliis et dolis. cũ mille aliis. Virgil. Raptatus bigis: vt quondam aterq; cruento puluere. Ouidius. Anxia luce gemit. lentaq; miserrima tabe. Linquitur vt glacies incerto saucia sole. Ouidius. Virgilius. Ouidius. Idem.

¶Annotatio.

¶Causa instrumẽtalis dr: vt video oculis: quia hic abltũs oculis/est instrumentũ et causa videndi. Ludo alea. hic ablatiuus alea/est instrumentũ et causa ludendi sine qua ludus ille nõ exercetur. Causa formalis dr/quia ostendit formã et formalem causam alicuius rei. vt quũ dicã. Aspicio te hilari fronte. hic abltũs fronte cũ adiectiuo hilari ostendit formã ꝝ modũ aspiciendi te. Intueor te totis oculis ꝛc. et respondit questionem quomodo.

Mobile vel verbum sextum causæ efficientis Vult sine præposito, aut sextum cũ præpositiuo Interdum quartum per ob aut propter sibi iuncto.

¶Nomina adiectiua ꝝ ẏba dictionis signtis causam efficientẽ abltm sine ꝓpõne. Aliqñ abltm cũ prepõne. Aliqñ autẽ actm cum hac ꝓpõne per/ob/vel ꝓpter. vt sum tristis/vel tristor dolore/pre dolore/vel per aut propter dolorẽ. Sum pallidus/vel palleo timore/pre timore: vel per/ob/aut propter timorem. Teren. Animus lassus cura ꝝ cõfectus stupet. Idem. Lingua heret, metu. Idem. Pre gaudio nõ sum apud me. Idem. Laborat e dolore/atq; er hac sollicita est die. Idẽ. Reuertor mœstus pre egritudine assidua. Idem. Subtristis sed nihil propter hanc rem. Causa efficiẽs in ablõ cũ/vel sine ꝓpõne. vel actõ cũ per/ob/vel propter. Terentius. Idem.

¶Annotatio.

¶Causa efficiẽs dr: quia est causa alicuius rei vnde ea res fit. vt quum dicã. Sum

pallidus/vel palleo timore. Hic ablatiuus casus timore. efficit me pallidum: et est causa pallendi.

Causa finalis in abltō cū: vel sine ꝑpōne/vel in actō cū ꝓpositione.

Mobile vel verbum sextum sine præposito vult
Causę finalis, vel sextum pro præeunte,
Vel quartū cum præposito ob propter ve præeunte.

¶ Nomina adiectiua ꝛ ꝟba regūt abltm̄ sine ꝑpōne causæ finalis: et aliqñ abltm̄ cū hac ꝑpōne pro. Aliqñ vero actm̄ præeunte hac ꝑpōne ob vel propter: vt auarus oim labor̄ est patiens: vel omnes labores patitur auro/prolucro: vel ob aut propter lucrum. Teren. Ea gratia id feci vos vt pertentarē. Idem. Sapiunt si pro maleficio beneficiū sum nū noluit reddere. Idem. Si propter amorem vxorem nolit: ea primum ab eo anim aduertenda est iniuria.

Terentius.
Idem.

¶ Annotatio.

¶ Causa finalis dicitur: qua respicit finem alicuius rei: ꝛ propter eum finem. vt si dicam. Mercatores tranant maria. spe lucri. Hic abltūs spe est causa finalis: et respicit finem lucri. Et propter hanc finalem causam. id est spē lucri. fit illa tranatio maris a mercatoribus. Et respondit quæstioni: quorsum: aut ad quem finem. vt si dicam quorsum/vel ad quē finem dicis hęc? Respondeas. Ea gratia vt pertentem animum tuum.

¶ Causa materialis cū abltō.

Mobile vel verbum vult causæ materialis
De qua fit quicq̄ sextum cum præpositiuo
Cum qua fit quicq̄ sextum sine præpositiuo.

¶ Hęia adiectiua ꝛ ꝟba dictionis significātis causam materialē (de qua aliqd fit) regūt abltm̄ cū ꝑpōne: vt hęc domus cōstat ex ligno ꝛ lapide. Virgi. Crater ex auro solidi. Regūt etiā dictiones significantes causam materialē (cū qua aliqd fit) ablatiuū sine prepōne: vt paries fit albus vel de albatur calce/ domus cōtegitur tegere/ stramine calamo. Virgil. Congestū cespite culmen. Idē. Viminibus molliq; paras detexere iunco. Idem. Sectaq; intexunt abiete costas.

Virgilius.
Virgilius.

Sexto ponetur iuncto sibi præpositio cum
Dictio qua coniunctio, concomitans ve notatur.

¶ Omnis dictio significans ꝓiunctionē vel concomitantiam ponetur in abltō casu hac ꝑpōne cū semp precunte (authore Valla) vt suscepi eum cū honore/ tu scribis cū iucunditate/loquitur cum affabilitate/fui negocios⁹ cū hospite. Teren. Mirū ni ego tum piter me dedam cum hoc meo decrepito.

Valla.
Teren.

Desisto.
Cesso.

Desisto & cesso sextum cum præpositiuo
Poscunt siue modū infinitiuum, vice sexti.

¶ Desisto et cesso postulant abltm̄ cum prepōne. vel loco ablatiui infinitiuū modū: vt desisto vel cesso ab amore/vel amare.

¶ De verbis pro varietate significationis diuerse constructis.

¶ De verbis reciproce construendis.

Verba reciproca sunt hæc deficit affluo abundo
Et præ se poscunt rectū, post se quoq; sextum
Quem rectum in ternū casum mutare aliquando
Et sextum in rectum structura reciproca possit

¶ Hec verba deficio affluo abūdo sunt ꝟba reciproca: ꝛ regūt ante se nominatiuū/ et post se abltm̄. qui ntūs aliqñ in dtm̄ ꝛ abltūs in ntm̄ p reciprocā cōstructionē conuerti pōt: vt ego deficio nūmis/ꝛ nūmi deficiūt mihi/ego affluo diuitijs/ꝛ diuitie affluūt mihi. Colu. li. iij. de vite loquēs. Quū trāstuleris (inqt) de humido in aridū

Columella.

locum: vide ne pristino alimẽto deficiat. i. carear. Cice. Ser. Sulpi. Opprimor interdũ q̃ ea solatia mihi deficiũt. De affluo. Plau. in Pseudo. Atq; adeo vt frumẽto affluã. Ouid. de reme. amo. Affluit incautis desidiosus amor. Terẽ. in phor. A more abundas Antipho. Augu. ij. confe. Id furatus sum quod mihi abundat. Abundo apud veteres cũ gtõ cõstruitur. Lucillius sat. vj. Quarũ et abũdemus rerũ/et quarum indigeamus. Non imitandum.

Cicero. Plautus. Ouidius. Terentius. Augustinus. Lucillius.

Deficio quartum rogitat cum desero signat
Quando discedo sextum cum præpositiuo.

Deficio q̃n sigt desero regit actiũ. vt apud Terẽ. Nõ te deficiã. i. nõ deserã. Sed q̃n sigt ab alicuius ductu discedere (authore Ualla) regit ablatiũ cũ ꝓpõne. vt sabini defecere a romanis. Ci in Lelio. Difficile est amicitiã manere/si a virtute deficeris.

Deficio cũ actõ et aliq̃n cũ ablatiuo et ꝓpõne. Terentius. Ualla. Cicero.

Prosequor afficio quartũ & sextum sibi poscunt
Et sensum sumunt, ex appositis sibi sextis.

¶ Hec ꝟba prosequor afficio regit actiũ et ablatiũ: et ex appositis ablatiuis significata diuersa sortiuntur. vt prosequor te amore. i. amo te. prosequor te odio. i. odio te. afficio te honore. i. honoro te. afficio te vituperio. i. vitupero te. Cicero in Uerrem. Iste iratus hominẽ verbis vehementioribus psequitur. i. insectatur.

Prosequor et afficio cũ actõ et ablatiuo. Cicero.

Hæc timeo metuo caueo poscunt sibi ternum
Quartũ vel sextũ cum præposito, veluti quum
Dico tibi timeo, vereor mala ne tibi fiant.
Dicens te timeo, vereor mala ne mihi faxis.
Abs te sed timeo, per te mihi ne mala fiant.

¶ Hec verba timeo metuo et caueo pro diuersa significandi rõne regũt nũc dtiũ nũc actiũ nũc ablatiũ cũ ꝓpõne. vt cũ dico. Timeo tibi. vereor ne tanq̃ amico tibi mala fiant. Dicẽs. Timeo te. vereor ne tanq̃ inimicus mala inferas mihi. Et dicens. Timeo abs te. Uereor ne p te tanq̃ p aduersariũ mala inferantur mihi. Plau. in au. Auro formidat eudio. Terẽ. in phor. et nũc timeo. Idẽ in An. Si illũ relinqs/eius vitæ timeo. In his explicãdis. Timeo a re. ei. eius vitę. intelligas: ne q̃d mali fiat. Exemp'a accusatiui. Terẽ. Sin opitulor eius inimicas timeo. Hic intelligas: ne mala mihi faciãt. De ablõ. Idẽ. Dei metui a Chryside. Hic intelligas metuo ne mala p Chrysidem fiant. Tulli. et Varũ. v. A me insidias metuunt. i. ne fiant per me insidiæ.

Plautus. Terentius. Idem. Terentius. Tullius.

Auribus intendo signans ausculto reposcit
Quartum. sed pareo signans poscit sibi ternum
Audio vult solum quartum sensu sub vtroq;.

¶ Ausculto idẽ q̃d auribꝰ accipio/siue audio: regit actiũ. Plau. Tum illũ summisse loquentẽ auscultabã. Teren. Ausculta pauca. Idẽ q̃d obedio regit dtiũ. Idẽ. Pamphilũ ne admittẽ: an auscultẽ seni. Idẽ in Adel. Uin tu huic seni auscultare? ¶ Audio in vtraq; sigtione fm recẽtiores actiũ solũ poscit. Cice. li. ij. epl'arũ. Si me audias/vitabis inimicitias. i. si mihi auscultaueris. et meis ꝟbis audiens fueris. Nec ausim dicere/si meis ꝟbis audies. licet in Capti. Plau. semel direxit. Haud audiebat dicto. Nã q̃d Plauto verbo licẽtia libertus? Cũ dicit in mustel. Cogites si illũ inseruibis solũ vbi inseruio cũ actõ solus iungit. Et ibidẽ dicit. Soluã militẽ ꝑ militi. Sed audiens dicto sępe legitur. et hic Audiens est nomẽ. teste Diomede.

Audio et auscultor cũ dtõ actõ et ablatiuo cũ ꝓpõne. Plautus. Terentius. Idem. Cicero. Plautus. ¶ Annotatio.

Vult pro promitto recipit ternum quoq; quartum
Pro accipio quartum & sextum cum præpositiuo.

¶ Recipio q̃n sumitur pro ꝓmitto regit dtiũ et actiũ: vt nihil recepit tibi/q̃d nõ ipsa ꝑstabo. Q̃n aũt sumitur ꝓ accipio regit actiũ et ablatiũ cũ ꝓpõne. vt lras abs te recepi. Cice. Crasto. Que tibi promitto/at recipio sanctissime esse obseruaturum. Idem. iiij. epl'arũ ad Plancũ. Binas a te recepi literas.

Cicero. Idem.

Accedo quattuor modis cõstruitur.

Accedo addor vult acquirentis sibi ternum
Atq; acquisiti quartum simul ad præeunte
Ternum acquisiti quandoq; dari sibi poscit.
Aduenio quartum sine, vel cum præpositiuo ad.
Quartum quum signat faueo aut assentio poscit.

¶ Accedo quadruplicẽ habet cõstructionẽ. Primo sigñs addor: siue adiungor: regit dtm̃ aquirentis. et actiũ acquisiti cum prepõne ad preeunte. Teren. in An. Ad hec mala hoc mihi accedit. Scõo regit aliqñ dtm̃ acquisiti. Quintili. Atq; vt accedat dolori meo cumulus. Tertio sigñs aduenio. appropinquo. et quasi iuxta eo: regit actiũ cum prepõne ad vel sine prepõne. Teren. Accede ad ignem hunc. Virgil. Vos et scyllæam rabiem penitus q; sonantes Accestis scopulos. Quarto sigñs faueo vel assentio regit dtm̃ solum. vt accedo sententiæ tuæ. i. faueo. Fabi. Nec accedo Celso id est assentior. Apuleius de asino. Accedis huic fabule.

Terentius. Quintilianus. Terentius. Virgilius. Fabius. Apuleius.

Reddo quum facio signat quartum sibi poscit,
Ternum cum quarto quum trado restituo ve.

¶ Reddo sigñs idem quod facio regit actiũ. Terentio. Reddã eam tam atram q̃ carbo est. Qñdoq; significat idem quod trado vel restituo regit dtm̃ ⁊ actiũ. Teren. Cupio eam abducere: vt eam suis reddam.

Terentius.

Impono cũ dtõ: aliqñ cũ dtõ ⁊ actõ.

Impono signans fallo ternum sibi solum
Vult, sed pono super ternũ quartũq; reposcit,
Imponoq; manum. rem perficio notat apte.

¶ Impono sigñs idem qõ fallo regit dtm̃ solũ: vt imposuisti nobis. i. fefellisti. Sed qñ significat supponere regit dtm̃ ⁊ actiũ: vt impone mihi quiduis oneris. Virgilius. li. iiij. Vidit thuricremis quum dona imponeret aris. Hieroni. Quare imposuisti mihi. Quintilianus. Fefellit me iugenitus honestis causis gloriæ amor. spes tibi perpetue laudis imposuit.

Virgilius. Hieronymus. Quintilianus.

Cõparo cũ dtõ ⁊ actõ: aliqñ cũ ablõ.

Comparo concilio vel emo signans sibi ternum
Cum quarto poscit: quando æquiparo rogitabit,
Quartum cum terno vel sextum cum præeunte,
Interdum quartum poscit simul ad præeunte
Constituo. vel compono quartum sibi solum.

¶ Comparo quadruplicẽ habet cõstructionem. Primo sigt idẽ qõ cõcilio vel emo et regit dtm̃ ⁊ actiũ: vt magnã cõparasti tibi laudẽ. Comparauit tibi libros. Scõo sigt equiparo vel adequo: ⁊ regit actiũ et dtm̃ vel abltm̃ cũ ppositione cum. vt comparo Virgilium Homero. vel cũ Homero. Tertio modo cõstruitur cum actõ intercedẽte ad loco datiui. Teren. Hau. ne comparandus hic quidẽ ad illum est. Quarto significat cõstituo vel compono ⁊ regit solũ actiũ. Idẽ in Eunu. Ita me comparem non perpeti meretricam contumelias. i. constituam me.

Terentius. Idem.

Aequalem facio quum signant æquiparo æquo
Quartũ cũ terno poscunt. duplicem quoq; quartũ
Ad mediante volunt: æqualis sumq; reposcunt
Quartum cum sexto. cum vel sine præpositiuo.

¶ Æquo ⁊ equiparo triplicẽ habent cõstructionẽ. Primo quũ sigñt equalem facio regũt actiũ ⁊ dtm̃. Liui. li. iiij. Æquantes eũ Romulo. i. equalem facientes eũ Romulo. Scõo in eadẽ significatione geminũ regũt actiũ. intercedente hac ppõne ad. Plau. in milite. Tum bellator: Mars aut ausit dicere, neq; equiparare suas virtu-

Livius. Plautus.

tes ad tuas. Unde dicimus. æquo donum solo. i. deiiciendo/destruendo æqualem facto. Virg. Felix si protinus illum/æquasset noctiludum. i. æqualem & continuum fecisset luctu noctis. tam diu ludēdo q̄ nox est. Tertio quum significāt æqualis sum regūt actūm & ablūm sine prepositione vel cum prepositione. Virgi. Non calamis solum æquiparas/sed voce magistrum. i. æqualis es. Philel. lib. xij. epistarū. Hac in re æquabo te. vel fortasse etiam superabo. Virgilius. Virgilius. Philelphus.

Commendo signans fidei committere poscit
Quartū cū terno. cōmendo laudoq; signans
Exposcit binos quartos: sed apud mediante.

Cōmendo cum actō & dtō aliq̄ cum duplici actō apud mediante.

¶ Cōmendo significans fidei cōmitto regit dtūm & actūm. Virgi. Sacra suos tibi cōmendat troia penates. Cice. Sic eu tibi cōmendo. Significans aliquē laudare regit duos actōs hac prepositione apud mediante. Valla. Commēdo te regit. i. committo. Cōmendo te apud regem. i. laudo. Virgilius. Cicero. Valla.

Conduco signans prosum poscit sibi ternum.
Olim vel quartum cum præposito in, simul atq;.
Sed quartum poscit precio quum accipio signat.

¶ Conduco triplicē habet cōstructionē. Primo modo signs plum/vel vtile sum. regit solū dtūm. Colu. li. j. Id minime cōducit agricolæ. Scōo regit actūm cū in/vel ad. Plautus in capti. Ut potissimū q̄ō in rem recte conducat tuā/id petam. Idē in eodem. Nā si ea memorem que ad ventris victū ꝓducūt mora est. Tertio significans precio aliquid accipio/aut pro tempore precio mutuor. angl. (to hyre) regit actūm. Cicero Tyro. Ego locum in proximo conduxi. Columella. Plautus. Idem. Cicero.

Incumbo signans operam do pectore toto
Ad corpus quando transfertur vult sibi ternum
Adq; animū quartū nunc in nunc ad præeunte.

Incūbo cū dtō aliq̄ cum actō cum ad vel in.

¶ Incūbo signs alicui rei toto conatu intendo siue operam do: si ad corpus transferatur regit dtūm. Virg. Validis incūbite remis. Si vero referatur ad animū/regit accusatiuū cū in vel ad præeunte. Cicer. Ad hec p̄clara studia incūbite. Hec Valla. Cice. li. iij. epistarū. Ut in rempublicā omni cura incumberes. Virgilius. Cicero.

Voces diuisas male dico carpere quando
Signant. & laudo bene dico iungito terno.
Literulis sacris maledico quum male signat
Opto: sic benedico precor quando bene signat
Nunc constructa leges cum terno, nūc quoq; quarto.

Male dico. bene dico cū dtō.

¶ Bene dico diuisę dictiones significantes laudare. male dico sīgntes carpere (vt sentit Valla) dtūm regūt. Teren. Nescis cui male dicis viro. Gelli. de noctibus attricis. Indignissimū eum arbitror cui a bonis viris non bene dicatur. Sed in sacris literis. Benedico idē quod bene precor: et maledico idem qō male precor. Aliq̄n cū dat uno. aliq̄n autē cū actō constructa leguntur. Propheta in psal. Benedic anima mea domino. Idem. Benedicat nos deus. Valla. Terentius. Gellius. Propheta. Idem.

Opto precor iuncto bene vel male iungito terno.
Quarto deuoueo, cum deprecor execror addas.

Opto & precor cū bene & male dtō: deuoueo deprecor execror actō iungunt.

¶ Opto & precor cū bene vel male coniuncta regūt dtūm: deuoueo autē deprecor execror actūm regūt: vt bene opto vel precor tibi. male opto vel precor tibi. Ouid. Thesea deuouit: qui te dimittere nollet. Idem. Sæpe precor mortem: mortem quoq; deprecor idem. Salustius. Plebs Catilinæ consilia execrari. Ouidius. Salustius.

Ternum cum quarto, dono poscit dare signans

Dono ꝓ do cū actō & dtō &c.

Quartum cum sexto quum mumero significabit.

¶ Dono significans idem qđ do das. regit dtiñ et actiñ. vt dono tibi munus. quãdo significat idem quod munero regit actiñ ⁊ abltiñ. vt dono te munere.

Cõuenio ꝓ congruo. dtiñ ⁊ ablatiuũ cũ ꝓpõe. ꝑ alloqr actiñ.

Conuenio poscit quum congruo significabit
Ternum vel sextum cum præposito præeunte.
Inter præiuncto quartum poscitq; aliquando.
Inq; loco terni quartum petit in præeunte.
Colloquor ac signans, quartum poscit sibi casum.

¶ Cõuenio. iiij. modis cõstruitur. Primo siġns cõgruo/cũ dtõ ⁊ abltõ ꝓceunte cũ. Cicero. v. de finibus. Hoc mihi cũ tuo fratre cõuenit. Secundo dtõ/⁊ actõ inter mediante. Juuenalis. Sextus inter se conuenit vsus. Tertio in loco datiui petit actiñ ꝑeunte hac ꝓpositione in. Cice. pro Sexto Roscio. Non in oẽs arbitror oĩa convenire. Quarto pro alloquor/regit actiñ solum. Teren. Conueni hominem.

Cicero.
Juuenalis.
Cicero.
Terentius.

¶ Consulo.

Consulo prouideo signans simul auxiliari
Vel dare consilium quartũ ternũq; reposcit.
Interdumq; loco terni quartum in præeunte.
Consulo consilium peto signans vult sibi quartũ
Atq; ablatiuum cum præposito in præeunte.
Consulo prouideo signans genitum sibi poscit
Interdum magni paruiq; boni simul æqui.

¶ Cõsulo significans idẽ qđ ꝓuideo/auxilior/vel cõsiliũ do: regit actiñ ⁊ dtiñ. vt hoc tibi cõsulo. i. hoc cõsiltũ do. Cice. Consule valetudini. i. ꝓuide. Et interdũ regit loco datiui actiñ cũ hac ꝓpõne in. Teren. Optime istuc in te atq; in illũ consulis. Sed cõsulo significans cõsiliũ peto regit actiñ ⁊ abltiñ cũ ꝓpõne de. Salu. Cõsul Albinus senatũ de fœdere cõsulebat. Cõsulo significãs ꝓuideo regit gtiñ horũ noim: magni/parui boni ⁊ æqui/cũ illibus. Terẽ. Quid de me fiat/tui parui cõsulis. dũ illi ꝓsis.

Cicero.
Terentius.
Salustius.
Terentius.

¶ Do.

Do tribuo signans ternum poscit quoq; quartum
Sed mitto signans per quem quid mittitur, eius
Vult ternũ. atq; rei missæ quartum, simul ad quem
Est missum quicq̃, quartum petit ad præeunte.

¶ Do/das. siġns idẽ qđ tribus regit dtiñ ⁊ actiñ. vt do tibi munus. Siġns idem qđ mitto regit dtiñ illius per quẽ aliquid mittitur: et actiñ rei missæ: ⁊ alterũ actiñ cũ hac ꝓpositione ad: illius ad quẽ mittitur quicq̃: vt do tibi literas ad patrem.

¶ Incesso.

Incesso aggredior male quenq̃ siue lacesso
Ascisit quartum, & sextum sine præpositiuo.
Præteritum incessit sed ab incedo sibi ternum
Vel quartum vult pro inuasit: quandoq; præeunte in.
Ingruo & ingredior signans, struitur sine casu.

¶ Incesso/is/cessi/cessum. a supino ꝟbi incedo formatũ/siġns aggredior male. molesto ad irã concito siue lacesso regit actiñ/et abltiñ sine ꝓpõne. Lactan. li. iij. Quid ergo te magistra illa vitæ docuit? an vt potissimũ consulem maledictis incesseres. eũq; hostem patrie venenatis oratiõibus faceres? Hieron y. Aliquo modo vel aliqñ expugnatur qđ vndiq; incessitur. i. impetitur. Sed incessit ꝓteritũ ab incedo. ꝓ ingredior siue inuado/regit aliqñ dtiñ: aliqñ actiñ. Liui⁹ lib. j. Timor deinde pñs incessit/ne ciuitatẽ vis aliqua externa adoriret. Vale. maxi. Nec mihi cũcta com-

Lactantius.
Hieronymus.
Liuius.

Valerius.

plecten di cupido incessit. Regit aliqñ actñ p̄ecunte in. Teren. in And. Qui nouas religio isthęc in te incessit cedo. Aliqñ sīgt ingruo siue ingredior ⁊ ponitur absolute sine vllo casu. Colu. li. ij. Si vero procelle ventorum aut turbines incesserint: maior pars ad terram defluet. Idē li. iij. Et quum autumnus incesserit anteq̄ frugus caumina adurat omnia folia decerpere expediet. Terentius. Columella. Idem.

Vult ternum solum vaco significans operam do.
Atq; loco terni quartum in, siue ad præeunte.
Sed careo signans sextum sine prępositiuo.
Sum vacuus sextum cum pręposito a præeunte.
Est ocyum signans impersonale vacatq;
Exposcit ternum casum præ se vice recti.

¶ Vaco ꝓ operam do / no vacuus vel est vacuum.

¶ Vaco sex modis construitur. Primo sīgns operā dare: regit solū dtm̄: vt vaco virtuti. Vale. Statius est fauorabili. q̄ miserei/se vacare. Scdo loco dti regit actñ precunte ad. Seneca. Non vaco adistas ineptias. Tertio regit actñ cum in. Naso primo li. de ponto. In nullū mea mēs grādē vacabit opus. Quarto significās careo regit abltm̄ sine prepōne. Cice. r. Nullū est tēpus/qō iusticia vacare debet. Interdū abltūs subauditur. Augustinus lib. iiij. con. Non vacāt tēpora/nec ociose voluūtur per sensus nostros. Quinto ꝓ carco aut vacuus sum: regit abltm̄ cum a/vel ab/prepōne. ꝑtim vbi qualitatē vel actionē significamus. vt vaco a labore. i. nō laboro vel sum vacuus a labore. Cice. lib. vij. epl̄arū. Vacare a culpa magnū est solatium. Plinius minor in epl̄is. ¶ Quum a scribendo vacaret. Seneca in epl̄is. xcviij. Nulla etas vacauit a culpa. Sed to impersonaliter cum dativo construitur. Ouidius. Nō vacat eriguis rebus adesse ioui. i. non est ocyum. Aliqñ dativus subticetur. Virgi. Si vacet annales nostrorum audire laborum.

Cicero. Plinius. Seneca. Ouidius. Virgilius.

Re ipsa perficio signans præsto, exhibeo, do,
Excello, ternum cum quarto vult sibi iungi.
Pro excello poscit ternum sextūq; aliquando.

¶ Præsto

¶ Præsto significans re ipsa pficere/exhibere/dare/vel excellere/regit dtm̄ ⁊ actñ. Cicero. Tu talem te nobis pstare debes vt dignus nostra cōmendatione videare. Plinius minor. Plura hic mihi pstitit q̄ parentes. Salu. Oēs homines qui sese prestare studēt ceteris animantibus. Regit etiam aliquando abltm̄. Teren. Sapientia longe mihi prestat.

Cicero. Plin. minor. Sallustius. Terentius.

Verbero, scindo, neco, signans cædo sibi quartum
Exposcit, signat sed quando locum dare ternum.

¶ Cædo.

Cedo sīgns idē qō verbero/scindo vel neco poscit actñ. vt cedo seruū/cedo ramos/cedo victimā: sz qñ sīgt dare locū poscit dtm̄. Virg. soli tibi cedit amintas. i. dat locū.

Virgilius.

Iniuriam vlciscor signans vult vindico quartum.
Crispus & vt scripsit, quartum petit in sibi iuncto.
Atq; malo tueor quartum & sextum ad præeunte.
Asscro quum signat quartum vult in præeunte.

¶ Vindico

¶ Vindico authore Valla) significat vlciscor q̄tics iniuriā cōtumeliā ve l latā punio/⁊ regit actñ: vt hāc iniuriā vindicabo. i. vlciscar vel puniā. Interdū regit actñ cū hac ꝓpōne in: vt apud Salu. Sępius vindicatū est in eos qui contra imperū in hostes pugnauerāt. Interdū vindico. i. qō ab iniuria cōtumelia ve/siue iactura facienda defendo. et tūc regit actñ et abltm̄ cū ꝓpōne. Cicero ꝓ Marcello. Nobilissimā q̄ familiā iā ad paucos redacta pene ab interitu vindicasti. Itē de senectute. ⁊ est senecti⁹ natura loquacior. ne ab oib⁹ eā vitijs vidicare videar. Aliqñ sīgt assero maxime cū iungitur cū hoc nole libertas vel seruit⁹: ⁊ regit actñ p̄tcta hac ꝓpōne. in. vnde (vt idem Valla inquit) dicimus vindicare in libertatē / aut in seruitutem:

Valla. Sallustius. Cicero. Idem.

Salustius. quasi asserere in libertatē aut in seruitutē: nō vt quidā volūt vēdicare. Salustius. Consydero q̄ vitę conditio sit futura/ni nosmetipsos in libertatē vindicemus.

¶Parco. Vult parco faueo ternum, pro seruoq; quartum.

Terentius. ¶Parco significans fauere regit datiuum. Teren. Tandē aliquantulū tibi parce. Aliqñ sigt seruare et inde parsimonia) et regit actiñ. Terentⁱ⁹. Quod is vniuersum cōparsit miser id vniuersum arripiet.

aspiro. iiij. modis construitur Aspiro signans faueo ternum rogitabit
Incumbo vel peruenio quartum ad præeunte,
Aut in. vel quarti vice vult quandoq; datiuum.

Virgilius. ¶Aspiro sigñs idē qđ faueo/regit dtiñ. Virg. Aspirat primo fortuna labori. Ouidius. Corpora dijs ceptis aspirate meis. Aliqñ sigt idē qđ incūbo: et q̄ tasi toto spiritu intentus sum: q̄ idem qđ accedo aut peruenio: q̄ ijs significationib⁹ regit accusatiuꝰ p̄iuncta hac p̄põne ad. Sipontinus. Scipio aspirat ad consulatū. i. consulatū toto conatu petit. Cicero. Nonnunq̄ ad curiā aspirauī. Aliqñ regit actiñ cū in. Virgili. Aspirant auræ in noctem. Regit etiam loco accusatiui (licet rarius) dtiñ. Salu. Si qua ratione p̄clarꝰ magistratibus aspirasset.

¶Adsum. Adsum sum præsens sextum vult in præeunte
Vel ternum. prosum ternū: venio quoq; nullum.

Terentius. ¶Adsum sigñs idē quod p̄sens sum regit dtiñ vel abltiñ: vt affui. comittijs/vel in comittijs. Sigñs prosum vel auxilior regit solum dtiñ. Teren. Uolo adesse vobis in hac turba. Sigñs venio nullū casum regit. Uirg. Huc ades o formose puer.

Virgilius. Disto, haud sum præsto, sextū simul a petit absum.

¶Absum. ¶Absum sigñs idem qđ disto vel non sum presto regit abltūm cum hac præpōne a p̄ceunte. Teren. cñs longe abest a mari. Cicero. Ego te a nobis abfuisse doleo.

¶Desum. Desum deficio ternum vult deficientis
Defecti rectum: ni infinitus modus obstet.

Terentius. ¶Desum sigñs deficio regit dtiñ deficientis/et ntiñ defecti: vel illius rei q̄ deficit. Teren. Nihil cū est: nihil mihi deest tamen. At ille ntūs aliqñ vertitur in actiñ per exclusionem coniunctionis q̄: vt nullā rem mihi deesse spero.

¶Insum. Insum vult ternum sextum simul in præeunte.

Terentius. ¶Insum regit dtiñ vel abltiñ cū hac p̄positiōe in p̄ceunte. Terentⁱ⁹. Seueritas inest in vultu. Quintilianus. Sed naturis ipsis ars inerit.

Quintilianus. Intersum præsens sum, vult sextū: in præeunte,
Aut ternum, interdū quartū vult in sibi iuncto
Pro disto, sextum poscit cum præpositiuo
Et quartum ad. pro differt vultq; datiuum
Vel quartū præiuncta inter. sextū aut præeunte a.

Cicero. ¶Intersum significās idem quod p̄sens sum regit dtiñ vel abltiñ cū hac prepōne in p̄iuncta. Cice. li. r. ep̄larū. Si dđ in quo interesset: cesse sit: nunq̄ deero. Idem. Idem. Sepe intersum querelis meorum equalium. Et aliqñ regit actiñ cum hac p̄põne in. Cicero. Cicer. in rheto. Si quo die Rome ista cedes facta est: ego Athenis eo die fui: interesse in cedem non potui. Significans idē quod disto regit abltiñ cū p̄põne a/vel ab: vt ab hac vrbe ad mare viginti miliaria intersunt. Significans idē qđ differo regit dtiñ. Teren. Stulto intelligēs quid interest. aliqñ actiñ cū inter. Cice. Inter hominē et beluā hoc interest. Aliqñ abltiñ cū hac p̄põne a vel ab p̄ceunte: vt alter ab altero parum interest.

Terentius. Cicero.

Confero conuenio signans quartum sibi poscit
Iuncto cum & sextum: vel quartū inter præeunte

Aſcribo ſignans, duplicem quartũ in mediante.
Comparo vult quartũ ternũ aut ſextũ præeunte.
Cum dono ternum & quartum, vice terni.
Quartũ in præiuncto: proſum ternũ ad quoq; quartũ
Me te ſe nos vos illi iunctis notat ire.

¶ Confero ſigns cõcuento regit actiñ et abltiñ hac ꝓpõne cũ ꝓtũcta: vt cõtulit multa cũ eo. Aliqñ actiñ cũ inter: vt cõferebam⁹ multa inter nos. Signs aſcribo regit dupliceꝫ actiñ mediante in. Teren. In me oẽm cõfert culpã. Signs cõparo regit actiñ et dtiñ vel abltiñ cũ hac ꝓpõne cũ præeunte: vt cõparo te illi vel cũ illo. Signs dono regit dtiñ ꝛ actiñ: vel loco datiui actiñ cũ in: vt cõtulit mihi/ vel in me multa beneficia. Signs proſum regit dtiñ vel actiñ cum ad: vt hoc cõfert multis vel ad multa. Quoties iungitur cũ me/te/ſe/nos/ꝛ vos: ſigt ire. Teren. Conferã me ad forũ. Terentius. Terentius.

Effert extollit leuat extra fert ſepelire
Vult quartũ. ſignans verto vel tranſfero quartũ
Et ſextum iuncto ex. quartũ dehinc in præeunte.

¶ Effero ſigns idem quod extollo regit actiñ. Virg. Extulit hec decios marios magnoſq; camillos. Signs leuo vel erigo regit actiñ. Idẽ. Oſtẽdit dextrã idẽ entellus et alte extulit. Siliter ſigns extra fero. Plau. Ne pedem domo efferrem. Etiam ſe pelio. Lucillius. Depugnabunt pro te ipſi ꝛ morientur ac ſe vltro efferent. Sed qñ ſignificat verto vel tranſfero vnã linguã et alia regit actiñ ꝛ abltiñ cũ et/ et actõ cũ in: vt diuus hieronymus extulit ſacras literas et greca lingua in latinam. ¶ Effero. Virgilius. Idem. Plautus. Lucillius.

Defero vult quartum & ternum denuncio ſignans
Vel prodo, tribuo, aut quartũ adiuncto vice terni.
Pro accuſo quartũ & genitum ſextum ve repoſcit
Nunc ſine, nũc cum præpoſito. petit affero ſignans
Quartũ cum terno: aut iuncta in, quartũ vice terni.

¶ Defero. iiij. modis conſtruitur. Primo ſigns denuncio regit actiñ ꝛ dtiñ. Cice. li epl'arũ Sulpitio. Eiq; nec opinanti voluntatẽ tuã per literas detuliſſe. Pro tribuo pertinet etiã ad dignitatẽ/honorẽ/veneratiõnẽ/ꝛ officiũ. Ciceꝛ. octauio. Quæ tibi anteeꝫ poſtulares: maiora eꝫ velles: plura eꝫ ſaperes detulit ſenat⁹. Scõo. loco datiui regit actiñ cũ ad. Idẽ. Certũ eſt hominis nomẽ deferre ad senatũ. Idem Trebatio. Vniuerſum ſtudiũ meũ ad te defero. i. tibi attribuo. Tertio ꝓ accuſo/ſiue in accuſatiõnẽ defero/regit actiñ ꝛ gtiñ ſiue abltiñ cum vel ſine ꝓpõne: vt defero te furti/furto/ vel de furto. Corne. Taci. Maieſtatis delatus eſt. i. accuſatus. inde delator occultus accuſator ꝛ calũniator. Quarto ſigns affero regit actiñ ꝛ dtiñ. Cicero. Cicero. Idem. Tacitus. ¶ Defero.

Differo quum ſignat dicto quartum petit inter
Præiuncta, aut ſextum cum præpoſito præeunte.
Signans diuulgo diſpono diuido quartum.
Protraho ſed geminos quartos petit in mediante.

¶ Differo ſigns diſto regit actiñ cum inter. Cicero. Uide quid differat inter noſtrã et illorũ opinionẽ: ꝛ aliqñ abltiñ cũ prepõne: vt heres quanto tpe parumlus eſt nihil differt a ſeruo. Signs diuulgo regit actiñ. Lucillius. Laudes cũ de me differs ſermonib⁹ iſtas. Siliter ꝓ deponere. Virgil'. Ille etiã ſeras in verſum diſtulit vlmos. Siliter pro diuido/ſcindo/vel diſſipo. Virg. atq; arida differt Nubila. Signs protraho vel in longum extendo regit duplicem actiñ mediante hac ꝓpõne in. Virgil'. Diſtulit in ſeram cõmiſſa piacula noctem. ¶ Differo. Lucillius. Virgilius. Virgilius.

Infert importo concludo immitto notans vult ¶ Infero.

Quartum. ſed facio contra quartũ atq; datiuum
Me te ſe nos vos adiunctis denotat ire.

Uirgilius. Seneca. Salustius. Uirgilius. ¶ Infero qñ ſigt importo regit actñ. Uirg. Inferretq; deos latio. Signs concludo et quaſi in vnũ fero regit actñ. Seneca. Cũ iis argumẽtis qõ ꝓpoſuerat intuliſſet. Siſter ſigns immitto ꝙ impono: vt infer hue digitũ. Sed ſigns facio contrarium: regit dtñ et actñ. Salu. Iterũ iam patri ſe bellũ intulit. Et iunctum cum me/te/ſe/nos/ꝙ vos ſignificat ire. Uirg. Infert ſe ſeptus nebula.

¶ Offero. Quartum cum terno vult offert immolo ſignans
Obuio, polliceor, ſic porrigo do quoq; ſponte.

¶ Offero ſigns immolo vel ſacrifico regit dtñ cũ actõ. vnde. Deo primitias frugũ offerimus. Et iam ſigt polliceor. Iuſtinus. Cũ ei aurilio obtuliſſet. Et ſigt obuio/et hoc niſi cũ me/te/ſe/nos/ aut vos. Uirg Quiſe venientibus vltro Offert. Item ſigt porrigo vel obiecto bonũ vel malũ. Uirg. Strictã aciem venientibus offert. Significat etiã do ſponte. Lucillius. homines ipſi hanc ſibi moleſtiã offerunt.

Iuſtinus. Uirgilius. Idem. Lucillius.

Perfero cum ſignat patior quartum ſibi poſcit.
Apporto quartum & ternum, vel ſub vice terni
Altrum depoſcit quartum ſimul ad præeunte.

¶ Perfero ſignificans patior regit actñ: vt pertuli multa incõmoda. Significans apporto: regit actñ et dtñ. Hieron. Frater Ambroſius tua munuſcula perferens detulit ſimul ꝙ ſua uiſſimas literas.

Hieronymus.

¶ Refero. Pro narro reddo refero quartum atq; datiuum.
Vult ſolum renouo reuoco q; recenſeo quartum
Conuerto aſcribo duplicem quartum in mediante.
Pono in conſultum vel quando reporto notabit
Tunc geminos quartos ſimul ad mediante repoſcit.

Uirgilius. Idem. Uirgilius. ¶ Refero ſigns narro vel reddo regit dtñ ꝙ actñ. Uirg. Referas hec ꝙ nuncius ibis Pelide. Idẽ. O mihi ꝓteritos referat ſi Iuppiter annos. Signs renouo ꝙ ãſi rurſus fero regit ſolũ actñ. Uirgi. Rettulit ꝙ picos docuit celebrare penates. Siſter renoco. Idẽ. Ille pedẽ referẽs ꝙ inutilis atq; ligat⁹. Siſter recenſeo. Idẽ. Cogere donec oues ſtabulis numerũq; referre iuſſit. Signs cõuerto aut ſcribo regit duplicem actñ in mediante. Uirg. Multa varuſq; labor mutabilis æui: rettulit in melꝰ. Siſter aſcribo. Sueto. Et in deor numerũ hunc retulit. Signs reporto regit duplicẽ actñ ad mediante. Quintil. Ad patrẽ arma non rettulit. Signs in ꝓſultationẽ pono: regit duplicẽ actñ ad mediante. Idẽ. Rem ad matrẽ rettulit/nõ cõſuluit ꝓpinquos.

Uirgilius. Suetonius. Quintilianus.

¶ Euado. Euado, emergo ſignans ſimiles ſibi nectit
Caſus, peruenio quartum ad ſiue in, præeunte.
Tranſeo vult quartũ aut ſextũ cum præpoſitiuo.

¶ Euado ſigns idẽ qõ emergo fio vel ꝓduco ſiles ſibi connectit caſus: vt ille euaſit vir doctus. Cice. An verebarene nõ putaremus illũ natura potuiſſe improbũ euadere. Signs id qõ ꝓuento/aſcẽdo: vel ad difficultatẽ vento regit actñ hac prepõne ad velim. Uirgil. Euado ad ſummi faſtigia culminis. Idẽ. Sed reuocare gradũ ſuperaſq; euadere ad auras. hoc opus hoc labor eſt. In portum quietis tandẽ euaſit. Significans id qõ tranſeo/exeo/vel effugio regit actñ ſiue abltñ cũ ꝓpõne. Uirgi. Euaditq; celer ripam irremeabilis vndæ. Euaſi manus vel e manibus eorũ.

Cicero. Uirgilius. Idem. Uirgilius.

Gratulor cũ datiuo/aut actõ cum prepõne. Me lætum teſtor ſignans poſcit ſibi ternum
Gratulor & quartum aut ſextum cũ præpoſitiuo.
Quando deo iunctum eſt vel dijs ternum ſibi ſolum

Postulat & signat vel supplico siue ago grates

Signat idem grator structuram & poscit eandem.

¶ Gratulor qđ est verbis testor me letari felicitate alterius/ apud eum ipsum qui affectus est felicitate: aliqñ apud meipsum ob meã felicitatẽ/ regit dtm̃ et actm̃ vel ablt̃m cũ ꝓpositione propter ꝓiuncta. Valla. Gratulor tibi ob tuã ꝓturã adeptã Gratulor manib⁹ meis dbus vt te cõtingerẽ datũ est. Quintil. Non efficiet tamen infandũ ꝑsentis reatus/indignũq; discrimen. vt miser a puella non gratuletur sibi: quod ipsam pauper accusare tam potest. Poete nõnunq; ꝓtereũt dtm̃: vtiq; quum fuerit pronomen. Ouid. in epist. Gratulor ꝛchaliam titulis accedere nostris. supplere potest: mihi/tibi/vel nobis. Et interdũ etiam oratores. Quintil. in pastu cedauerũ. Gratulemur q; nulla ciuitas tam fame laborat: subintellige nobis. Aliqñ gratulor significat id qđ agere gratias vel supplicare: sed nõ fere nisi deo/vel dijs. In eadem significatione accipitur grator: sed poeticũ historicumq; est. Virgilius. Inueni germana viam/gratare sorori. et eandem cum gratulor postulat. Hoc preceptum tam Vallense q; Sipontinum est.

Valla. Quintilianus. Ouidius. Quintilianus. Virgilius.

Intueor signans animaduerto dato quarto.

Punio sed signans quartum vult in præeunte.

¶ Intueor.

¶ Animaduerto significãs id qđ intueor vel consydero (authore Sipontino) requirit actm̃ sine ꝓpositione. Plau. Animaduerto hominẽ sub albidũ tremulum. Aliqñ significat punio. sed significanter animaduertere/est eius: qui in alterũ habet potestatem ordine ac rite. hoc est cũ animaduersione punire. q postulat actm̃ cum in. Gellius. Uereb atur ne nimia ira percitus in eũ grauius animaduerteret.

Sipontinus. Plautus. Gellius.

¶ De regulis prius omissis.

In muro, ad murum. dicas vel muro hic adhæret

Ap (q;) propinquo vrbi, dicas vrbem, vel ad vrbem.

¶ Adhæreo regit dtm̃. Apul. viij. Castris adherens. Regit etiã ablt̃m cũ in. Ouid. meta. iiij. Inuictoq; in corpore adhærent. Aliqñ actm̃ cũ ad. Plau. in pœnu. Ne ad fundas viscus adhæresceret. Appropinquo itidem vrbi. vrbem. et ad vrbem. Cæsar. iiij. de bel. galli. Quum appropinquarent Britanniæ. Hircius de bel. aphri. v. Donec ad ipsas portas et muros appropinquaret. Idem sine prepositione dixit. Quum portum appropinquassent.

Apulejus. Ouidius. Plautus. Cæsar. Hircius.

Concedo meritis tibi. concedo quoq; fato.

Confido ternum personæ, sextum alias vult.

¶ Concedo tibi meritis. i. sum inferior q indignior te meritis. Sil. Meritis nõ concessere Camillo. Concedo fato vel naturæ. i. morior. Salu. in Jugur. Pater vti necesse erat cõcessit naturę. Confido tibi. confido virtute militũ. Cesar lib. iij. de bello ciuili. Cui maxime confidebat. Idẽ iij. de bel. gal. Natura loci confidebant.

Silius. Salustius. Cæsar.

Te, tibi, vel tecum queror. inuenies vel apud te.

Soluo tibi nummos. sic & te a carcere soluo.

¶ Queror te/tibi/vel tecũ inuenies ꝓ apud te. Virgi. Dũ queror q diuos. Juuenal. saty. ij. Nec quereris patri. Naso. meta. j. Cũ Ioue visa queri. ¶ Soluo tibi nummos et soluo te a carcere: dicimus. Teren. Summũ precių quod habui psolui tibi. Plau. in An. Nam noctu soluta est nauis nostra e portu persico. Virgi. viij. Soluite crinales vittas capite. i. a capite.

Virgilius. Juuenalis. Naso. Terentius. Plautus. Virgilius.

Tempero ꝓ moderor vult ternũ. pro ordino sædo,

Vult quartum. abstineo sextum cum præpositiuo.

¶ Tempero ꝓ moderor. cohibeo siue contraho regit dtm̃. Plini viij. epistarũ. Tẽperare mihi non possum. Plau. in rudẽ. Linguę tempera. Pro ordino. sędo. aut aliquã rem ordine q moderamine tracto: regit accusatiuum q ablatiuum sine prepositione. Cicero in Tusculanarum questionum. iiij. Rem vero publicam nostri maiores

Plinius. Cicero.

certe melioribus temperauerunt et instítutis ꝙ legibus. Unde dicimus. Tempero vinum aquis adhibitis. Tempero iram. i. sedo. et mitigo animũ. Tempero ferrum flammis ictibus. Virgil. j. æneid. Ille regit dictis animos/et tẽperat iras. Hiero. Sic narrationis stylum temperabo. vt non alia dicam. Et in ecclesiasti. Calamũ temperauit. Significans abstinco regit ablt̃s cũ prepõne. Virg. Quis talia fando. Temperet a lachrymis?

Virgilius.
Hieronymus.
Virgilius.

¶De constructione verborum impersonalium.

Impsona. gtiũ regentia.

Est refert interest (ꝙ;) est quum est vtile signant
Vel spectat genitum poscunt. horũ genitiuis
Exceptis ego, nos, tu, vosq; sui. vice quorum
Possessiuorum sextos poscunt muliebris
Refert inter (&) est. cuia aut cuius dabis istis
Est neutrum vestrũq; meumq; tuumq; suum dic
Officium supple. reliquis est sed genitum vult.

¶ Hec verba impsonalia est/interest/refert: qñ vel est vtile vel spectat significant/ regũt gtiũ casum oim casualiũ. Exceptis genitiuis horũ, pnoim ego/nos/tu/vos/et sui: loco quorũ sumẽdus est ablt̃s casus fœminini gñis suoꝝ possessiuoꝝ: et ablt̃s huius nois res, p eoꝝ subst antiuo intelligitur. Siliter cõstruitur ablt̃s huius nominis cuius/a/um. hoc impersonale est licet regat gtiũ omniũ casualiũ. refugit tamen hos gtiũ mei/tui/sui ꝛc. siliter hos ablt̃s mea/tua/sua ꝛc. Cuz his tiũ noibus iungitur. Est meũ/tuũ/suũ ꝛc. supple officiũ. sed reliquis gtiũ placit. Teren. hoc patrum est. Cicero. permagni interest. quo tpe he litere reddantur. Terẽ. Mea nihil refert dum potiar. Cicero. Scio quid mea interfit quid aũt vtriusq; nostrũ.

Terentius.
Cicero.
Terentius.
Cicero.

¶Annotatio.

Interdum fiunt hæc personalia præ se
Et poscunt rectum, post se casus & eosdem
Quæ regere assoleant impersonalia facta.

¶ Interdũ vero hec verba interest/refert/et est fiunt impersonale et regunt ante se ntiũ casum/et post se eosdem casus quos regebant impersonalia. Cicero ad Curionem. Si quid esset qõ nostra aut eoꝝ interesset. Teren. hoc patrũ est consuefacere filium suum sponte recte facere.

Cicero.
Terentius.

¶Annotatio.

Est in rem nostram. aut in re nostra. vel vtriq;.

¶ hoc verbũ est impsonale licet non iungatur cũ ablatiuis mea/tua/sua ꝛc. Aliqñ tamen dicimus: et latine q̃dẽ/in re tua est/in re mea/ꝙmõi in re est vtriq;. Siliter in rem tuã/meã/vestrã est/in rem est Bacchidis. Authoritas. Teren. in An. Si in re est vtriq; vt fiat: accersi iube. Plau. Veniat nec ne nihil in re est mea. Per actũ. Plau. in amphi. Nuncie que maxime in rem vestrã cõmunẽ sient. Idẽ in au. In rem tuam est. Teren. in hecyra. Dij deeq; fariut: si in rem est Bacchidis. Iuuus. xxvij. Imperat q̃ in rem sunt. Salu. Tum in rem fore credens vniuersos appellare.

Terentius.
Plautus.
Terentius.
Iuuus.
Salustius.

¶ Impso. dtiũ regentia.

Hæc ternum poscunt impersonalia constat
Accidit atq; placet licet & libet obtigit atq;
Congruit euenit & contingit sufficietq;
Conuenit incũbit vacat expedit addito præstat
Obuenit atq; liquet patet ijs vsuvenit adde.

Hæc fieri interdum vel perſonalia poſſunt.
Et præ ſe rectum, poſt ſe rogitantq; datiuum.

¶ Hec impſonalia ſuperius dicta regunt poſt ſe datiuũ. Et aliquando fiunt perſonalia et regunt ante ſe nominatiuũ ꝛ poſt ſe datiuum. vt hoc mali accidit mihi. Teren. Neſcis quid mihi obtigerit. Terentius.

Hæc ſextum benefit malefit ſatis & fit agentem
Præ ſe depoſcunt cum præpoſito præeunte.
Et poſt ſe ternum iungi poſcunt patientem. Impſonalia dtm̃ ꝛ ablt̃m regentia.

¶ Hec impſonalia benefit/malefit/et ſatisfit poſcunt ante ſe ablt̃m cũ ꝓpoſitione agentem et poſt ſe dtm̃ patientem: vt abs te benefit mihi. Cicero. Videatis velim quomodo ſatisfiat ei. Cicero.

His præſit patiens: quum impſonalia fiunt
Quartus: delectat, iuuat, atq; decet, vel oportet,
Præterit, atq; latet, fugit, haud capit, addito fallit,
Poſt ſe infinitum modumq; anteriora repoſcunt. Impſonalia accuſatiuum regentia.

Interdum fiunt hæc perſonalia. rectum
Et præ ſe poſcunt poſt ſe quartum quoq; iungi.

¶ Hec impſonalia delectat/iuuat/decet/oportet. ſimiliter hec preterit/latet/fugit/non capit/et fallit poſcunt ante ſe actm̃ caſum patientẽ. Et hec quattuor anteriora delectat/iuuat/decet/oportet infinitiuũ poſt ſe poſtulant. vt me delectat/iuuat/decet/oportet ſcribere. Reliqua infinitiuũ refugiunt: vt me p̃terit/latet/fugit/nõ capit/fallit q̃d agã: ꝛ ſig̃nt idẽ qõ ignoro/vel ſum immemor. Interdũ tm̃ hæc oia pſonalia fieri poſſunt ꝛ regũt ante ſe entm̃ et poſt ſe actm̃: vt lectio delectat me. Tuæ litere me delectant. Virg. Non omnes arbuſta iuuant. Ouid. Iſta decent humeros geſtamina noſtros. Terẽti. Que aſſolent queq; oportent ſigna omnia ad ſalutem huic eſſe video. Eius dicta me fugiunt. Hec impſonalia/iuuat/decet/latet/delectat/ꝛ oportet regũt ante ſe actm̃ loco nominatiui: ꝛ poſt ſe infinitiuũ modum: vt me iuuat legere. Teren. Facis vt te decet. Idem. Id nos facere oportet. Virgilius. Ouidius. Terentius. Idem.

Pœnitet & tædet miſeretq; pudetq; pigetq;
Hæc quartũ patientis habent genitũ vel agentis
Infinitiuumq; modum geniti vice poſcunt. Impſoñ. actm̃ ꝛ gtm̃ regẽtia.

¶ Hec quinq; impſonalia actiue vocis pœnitet/tedet/miſeret/pudet/et piget/regunt actm̃ patientis rei/ꝛ gtm̃ agentis: vt pœnitet me peccati. Tedet te vitæ. Miſeret me tue calamitatis. Pudet illũ facti. Piget eum laboris. Cice. in Cato. Num igitur ſi ad centeſimũ vixiſſet annũ/ſenectutis eum ſue pœniteret. Hieron. in Job. Tedet me vite mee. Cice. Miſeret me infelicitatis familie. Teren. in Adel. Fratris me quidẽ pudet pigetq;. Aliquãdo hec verba regunt infinitiuũ modũ. Cicero. Penitet defendere. Fabius. Ponitet reſpicere plura teſtimonia. Cicero. Hieronymus. Cicero. Terentius. Cicero. Fabius.

¶ Annotatio.

Diſ vel pertædet miſereſcit vel miſeretur.
Cum primitiuis caſus poſcunt vel eoſdem.
Pœnitet eſt lectum cum ſexto de præeunte
Atq; pudet ſexto. pertæſum olimq; datiuo.
Cum geminis quartis miſeret qnandoq; repertum.

¶ Diſtædet ꝛ pertædet. miſereſcit ꝛ miſeretur impſonalia habent eandem conſtructionem quã ſua primitiua. Plau. in amphi. Tui meneq; domi diſtædeat. Corne.

Bellius. nepos, in vita attici. Nullū suscepti operis eū pertæsum est. Belli. li. xxv. ca. xx. Matrimonij eū pertedebat. Teren. Te nūc inopis miserescat mei. Miseretur passiuæ vocis inuenitur etiā impsonale. Cicer. p ligario. Fratrū pro fratris salute peccantiū vos miseretur. Crassus. Neq; minus vestri/q; mei miserebitur. Hic impsonale esse Calepinus asserit. Pœnitet legitur (licet raro) cum abltō/a de ppositione. Suetonius in Clau. Pœnitētis de matrimonio Agrippinæ. Legitur etiam pudet cum abltō sine ppōne apud Plau. ibi ac. Neq; me neq; te tuis pudrū est factis que facis nō imitandū. Pertæsum etiā olim dtō apud vetustissimos. Bracchus in Luci. Metellum. Usq; adeo mihi pertęsum esse. Dicimus recte pertęsus ignauiam. figuratę: q: hic pertęsus est nomen. Sueto. in Cęsa. Et quasi ptęsus ignauiā suā. Miseret impsonale cū duplici actō legitur. Teren. in Heau. Ita me dij ament: vt non Menedemi vicem miseret me. Teren. dicit. Non te hęc pudent. Belli. lib. j. ca. ij. Uerbisq; eius defatigati pertæduissent. Idem alibi. Id pœnitet. Olim erant impsonalia erant pœniteo/tædeo/misereo/pudeo/pigeo. In sacris legitur pœniteo et pœniteor. vt in ecclīastico. Fili sine cōsilio nihil facias/a post factū nō penitebis. Et in acti. apostoloꝝ. Penitemini igitur a cōuertimini: a deleantur peccata vestra.

Scriptura.

Desinit & debet solet incipit atq; potest vult
Infinitiuus quando modus additur illis
Impersonalis, tum impersonalia fiunt
Infinitiui sibi structuramq; reposcunt
Quod si iungatur personalis modus illis
Infinitiuus, tunc personalia fiunt.

¶ Hęc verba desinit/debet/solet/incipit/potest/a vult: illicta infinitiuis impsonaliā sunt impersonalia: a eoꝝ infinitiuorum constructionē poscunt. vt me incipit tedere vigilię. mihi desinit placere. te debet penitere facti. illum solet tedere laborum. me incipit tedere facti. Quod si infinitiuus personaliū iungatur personalia efficiūtur. vt ego desino indulgere deliciis.

¶ Impsonalia act si cum ad regentia.

Pertinet & spectat, simul attinet ad præeunte,
Quartum deposcunt impersonalia post se.
Nonnunq; fiunt hæc personalia: rectum
Et præ se poscunt post se quartum ad præeunte.

¶ Pertinet/spectat/et attinet: regūt post se actū casum cū ppositione ad præeunte et nunq; dtū: vt attinet ad te isthæc curare. Teren. Nihil ad me attinet. Cicero ad Heren. Que mihi in mentē veniebant queq; ad te ptinere arbitrabar/ existimarā me ad te scribere oportere. Et nōnunq; hec sunt personalia et regūt ante sentū casum/a post se actū cū ad. Teren. Ea cures que nihil ad te attinent.

Terentius.
Cicero.
Terentius.

¶ Impsonalia passiue vocis dtū vel abltū regentia tā ante q; post se.

Sextum præposito præiuncto siue datiuum
Præ se verba petunt impersonalia vocis
Passiue. & post se quædam quandoq; datiuum.
Aut ablatiuum cum præposito præeunte.
Hos modo deposcant sua personalia casus.
Et sine casu vllo constant quandoq; solute.

¶ Uerba impsonalia passiue vocis regūt ante se ablatiuū casum cū ppōne: vel loco ablatiui dtū (authore Sulpitio) vt a me vel mihi statur. Regunt etiā interdū post se dtū vel abltū cū ppōne/si eoꝝ impsonalia hos casus regāt. vt a me vel mihi seruitur tibi. Marcialis. Nō bene credo mihi seruo seruitur amico. a me vel mihi auditur abs te. A me statur in foro. Et a me vel mihi interdictum est aqua et igni. Et aliquando sine casu absolute ponuntur. Terentius. Quoniam nemini obtrudi

Marcialis.

potest/itur ad me. Terentius. Quid agitur statur. Terentius.

A multis actus fieri quum significatur ¶ Impsonale passiue vocis absolute positū
Atq; ignorantur multi, tunc iumere vocis
Passiuæ debes impersonale venuste.

¶ Qñ aliquis actus significatur a multis fieri: et ignorantur illi multi: tūc sumendum est impersonale passiue vocis. Hora. Iliacos intra muros pugnatur et extra. Horatius.
Virgil. Itur in antiquā syluam. Ouidius. Uiuitur ex rapto non hospes ab hospite tutus. Teren. Et nē vt fertur forma. Virg. Ouidi. Terentius.

Quartum infinitus præ se modus expetit addi. Infinitiuus regit actiū ante.
Atq; sui verbi casus post se petit omnes
Impersonalis tamen infinitus habebit.
Præ se & post se omnes casus quos vult sibi verbū.

¶ Infinitiuus modus regit ante se actiū casum: et post se vult eōs casus quos ꝥbū a quo deducitur. Teren. Nunc me hospitem lites sequi/q̄ hic mihi fit facile aliorū exempla cōmouēt. Infinitiuus tñ impsonalis regit ante se ⁊ post se eos casus quos verba a quibus deducitur: vt a me satisfactū non esse tibi/perdolet animo.

Verba soluta ist hæc impersonalia dicas ¶ Impsonalia absolute posita.
Fulminat & ningit pluit & tonat atq; coruscat
Grandinat atq; gelat noctescit, iunge diescit:
Addas lucescit tempescit diluculascit.
Horum dant aliqui rectum (quandoq;) quibusdā
Et quartum. sextoq; pluit sic Liuius addit.

¶ hec verba impsonalia/fulminat ningit pluit tonat coruscat grandinat gelascit noctescit diescit lucescit tēpescit ⁊ diluculascit dicuntur absoluta: hoc est sine supposito ⁊ apposito constare per se possunt. Adiungūt tamen aliqui nūm quibusdā istoꝝ et etiā actiū. Sulpi. Iuppit pluit lapides. fulminat turres. grādinat segetes. Ual. Licet nsic dicamus: deus pluit carnē/pluit manna/pluit escam. Prophe. Pluit supp peccatores laqueos ignis. Stati. in thebaide. Saxa pluunt. Liuius. Nunciatū est in albano lapides pluisse. Sulpitius. Valla. Propheta. Statius. Liuius.

¶ De subauditione nti & verbi.

Verborum primæ personæ siue secundæ Uerba prime et secūde persone non egent nō expresse.
Exprimitur rectus raro, at plærūq; tacetur
Ni discretio, vel cum significantia fiat.

¶ Cum verbis prime aut secunde persone rarissime exprimit nūs: sed vt plurimū reticetur: qā huiusmodi nūs est certꝰ: qualis ego/nos/tu/⁊ vos: nisi ad discretionē vel significantiā denotandā. Est autē discretio quū actus verbi attribuitur alicui cū discretione ⁊ exclusione aliorū: vt ego id effeci: quasi dicerē nullus alius. Virgil. Tu mihi quodcūq; hoc regni: tu sceptra Iouēq; concilias. Tu. quasi diceret et non alius. Significantia est: quū actus verbi attribuitur alicui cū excellētia. Virg. Ast ego q̄ diuū incedo regina Iouisq; Et soror et pmx vna cum gente tot annos. Bella gero. hec Juno/paulo ante conquerēs se victam a troianis dixit. Pallas ne exurere classem argiuum potuit/ast ego: quasi diceret/que excellētior sum Pallade hostes superare nequeo. Et huiusmodi nominatiui cū quadā arroganti a proferuntur. Virgilius.

Verborum ad solos homines quorū attinet actus Uerba ad christianos specialia non habent nūm expressum.
Exprimitur rectus raro atq; plærunq; tacetur
Post propria authorum nonnunq̄ verba tacentur

¶ Cū verbis quorū actus ad solos hoies attinet rarissime exprimiturnūs immo reticetur vt plurimū: vt aiunt/ferūt/dicūt/asserūt/inquiunt ⁊c. in iis et silibus subauditur hoies. Et rursus post propria nola authorū ipsa verba nōnunq; reticētur. vt vnde Boetius. de quo Virgilius. subauditur dicit/loquitur/scribit ⁊c.

De constructione nominū locorū.

Quæ præstare loco designant omnia verba
Post se coniungi sextum, quartū ve reposcunt
Pro vario sensu coniuncto præpositiuo.

¶ Omnia verba signtia pmanentiā in loco regūt ablm̄ vel actm̄ pfecta (pro varietate sensus) ꝓponē. Terentius. Terē. Audiui eū esse in asia. Idē. Apud fortū e Mano audiui. Idem. Is electus est apud andrū insulā. Et ad hoc ꝓceptū reduci possunt fere oēs ꝓpōnes: vt fui cū patre vel apud patrē. Habito ante/cis/citra/post/vltra/secus/iuxta forum. Cōstituti sunt vigiles circa/extra/intra muros vrbis: cōtra incursionē hostilū. Socius habitat siue absq; procul a cōmunitate vicinor. et sic de alijs.

Terentius.
Idem.

propria nola locorū post verba ꝓstare in loco significantia.

Vrbis vel pagi proprium si verba sequatur
Quæ perstare loco signant pone id genitiuo
Aduerbi in morem: si primæ siue secundæ
Flexuræ fuerit, sic singlari variatum:
Sin ternæ fuerit, tantum numeriq; secundi
Pro libito in terno. aut sexto rite locetur.

¶ Propria nola vrbiū vel pagorū si sequantur verba signtia pstitere in loco/si pmæ aut secundę declinatiōis fuerint. ⁊ singulari tantū declinata in gtō casu aduerbialiter ponent. vt Paduæ ⁊ Mediolani fui. Salustius. Hęc vbi Romę comperta sunt. Terentius. Ea habitabat Rhodi. Sin tertiæ declinationis fuerint: aut pl'aliter tantū declinata/in dtō aduerbialiter ponētur/aut in ablō. elegantius tamē ꝑm Seruiū in datiuo. ¶ Authoritas de datiuo. Gelli. Socrates Athenis dānatus est. Sueto. Lentulus getulicus Tyburi genitū scribit. Plini⁹. Quum spectare antiqui moris supplicū Tyburi concupisceret. Apu. in flo. Igitur nemo Carthagini procōsulum diutius fuit. Plau. in Cist. Fuere Sycioni tam diu dionysia. Cice. xvij. ad Atticū. Conuento Antonio Tyburi In eodē. Sextū nunciauit cum vna solū legione fuisse Carthagini. Idem p̄ lege agraria. Arbitratur Corinthi ⁊ Carthagini nō defore: qui illa restituerent. Hic diuersi casus copulantur. qui regimen variatur. Liui⁹. v. Neglectum Auxuri presidiū. ¶ De ablō authoritas. Cicero de sene. Lacedemone esse honestissimū domicilū senectutis. Idem. iij. de na. deo. Sepultus esse dicit Lacedemone. Pompei. ad Cice. lib. viij. ad atti. Partim Sulmone collocauit. Sueto. in Aug. Tarracone inist. Plau. xxxviij. ca. x. Effectum est Sicyone primū. Deinde in grecia. Cæsar. vij. de bello gal. Ipsa Bibracte hyemare constituit. Plinius. ix. ca. viij. Puerū Alexander magnus Babylone Neptuni sacerdotio prefecit. Idem. xiij. cap. xij. Babylone scribitur. Justinus libro quinto. Nunciatur Lacedemone/in bello Atheniensis exarsisse. Liuius. Nati Carthagine/sed oriundi a Syracusis. Idem. Crotone nec consilium vnū inter populos erat nec voluntas. Idem. Mozari Carthagine statuerat. Idem. Nunciatum Frusione infantem natū quadrimo parem. et consiliū de iis Carthagine erat. cum multis alijs id genus. Et tot et tantis testimonijs colligere potes non minus eleganter per ablatiuum (pace Seruij) ꝓ per datiuum loqui licere.

Salustius.
Terentius.

¶ De dtō exē.
Gellius.
Suetonius.
Plinius.
Apuleius.
Plautus.
Cicero.
¶ Annotatio.
¶ De ablō.
Cicero.
Pompeius.
Suetonius.
Plautus.
Cæsar.
Plinius.
Justinus.
Liuius.
Idem.

¶ Annotatio.

Nuncio Romæ et Romam.

¶ Romæ et Romam nunciatur. vtroq; modo authores dixisse leges. Sed per actm̄ dictū quotics motus latitans intelligitur inhoc verbo nuncio. Liuius. li. v. Romæ est nunciatum lapidibus pluisse. Hic non est motus. Idem li. iiij. Romam nunciatur. Idem lib j. Ea nunciant domū Albani. hic intelligitur motus: qui fit in nunciando. Similiter habito Romæ ⁊ Romam recte dī. In gtō per ꝓceptū prędictū su-

Habito Romæ et Romam.

superius per actiõ: qr habitat regit actiõ. Cice. p Roscio. Rari semp habitant. Teren. Ea habitabat Rhodi. Uarro. Hoc modo antiquos secundis rebus Cumas habitasse. Itẽ Cice. dixit. Domo me contineo. pro in domo. Iust. in. lib. vj. Cypro exulabat. i. in cypro. Oui. Sustinet inuicta tristia signa domo. i. in domo. Illud Virg. Non libye nõ ante tyro despectus hiarbas. Seruius quanq; dicat tyro, p in tyro) errat. Nam illud tyro non est ablatiui casus, sed datiui. et regitur a despectus per copulatiuã coniunctionẽ. et. et sensus est. Hiarbas est despectus Lybie et Tyro. i. a Libya et a Tyro.

Cicero. Terentius. Cicero. Iusti. Ouidius. Virgilius. Seruius.

Post se verba petunt quartũ in siue ad præeunte
Ad loca quæ motum signant quem sæpe poetæ
In ternum mutant græcorum more licenter
Iuncta ad & in seruant structurã plurima eandem.

Uerba sign̄ia motũ ad locũ.

¶ Oia verba sign̄tia motũ ad locũ regũt post se actiũ casum præeunte hac prepõne ad vel in. Et interdũ versus postposita: vt eo ad foꝝ, in forum, vel foꝝ versus proficiscor in Galliam. Teren. In Asiam profectus est. Similiter cõstruuntur verba cõposita cum ad vel in. vt adlitus applicuit. Infero merces in Italiam.

Terentius.

¶ Annotatio.

Cõposita cum ad et in.

¶ Uerba sign̄tia motũ ad locũ, composita cum ad, aut in: regũt actiũ cum ad vel in præcunte. Teren. Si illũ potest ad nequitiam adducere. Lactan. lib. iiij. Adigerũt principes suos in furorẽ. Cicero. Nondum auditũ erat te ad Italiam aduentare. Plinius. Et in agrũ volaternũ palumbiũ vis e mari quotãnis aduolat. Idem li. x. Platea nominatur aduolans ad eas que se in mari mergunt.

Teren. Lactan. Cicero. Plinius. Idem.

¶ Alia annotatio.

Dtũs casus loco acti. poetica locutio.

¶ Poete nõnunq; hunc actiũ mutant in dtũ metri causa. Virg. It clamor celo. i. ad celum. Idem. Et tandẽ euboicis Cumarũ allabimur oris. i. ad oras. Idem. Eneas primo Lybes appellitur oris. i. ad oras. Idem. Inferetq; deos latio genus vnde latinum. i. latini. Ouidius: Hac iter est superis. i. ad superos.

Vrbis vel pagi proprium si verba sequatur
Ad loca quæ motum signant, id ponito quarto
Aduerbi in morem, & cũ præpositiuo aliquando.

Appellatiua ppria, puicia rũ post verba motũ de loco.

¶ Propria noia vrbium vel pagorũ si sequãtur verba sign̄tia motũ ad locũ in actõ casu: aduerbialiter poni debent. vt eo Patauiã. Cice. Pridie Idus Octobris Athenas venimus. Corcyram bellissime nauigauim⁹. hora quarta Brũdusiũ venimus. Aliqñ tamen (licet rarius) prepositio illis additur. Cicero de senectute. Adolescentulus miles pfectus sum ad Capuam: et quinto anno post ad Tarentũ questor. Cesar de bel. gal. Consilium in Lutetiam Parrhisiorum transfertur.

Cicero. Cicero. Cesar.

Quæ remouere loco signant poscunt sibi verba
Casum ablatiuum cum præposito præeunte.

Propria noia post verba motum de loco significantia.

¶ Oia verba significãtia remotionẽ de loco regũt abltiũ cum prepõne præeunte: vt discedo ab vrbe. a magistro. abs Tito. descendo de monte. Teren. Mulier que com migrauit Andro huc vicinie. Virgi. Ducite ab vrbe domum. mea carmina ducite Daphnim.

Terentius. Virgilius.

Vrbis vel pagi proprium si verba sequatur
Quæ remouere loco signant, id ponito sexto.
Aduerbi in morem, & cũ præpositiuo aliquando.

¶ Propria vrbiũ vel pagoꝝ si sequantur ẏba sign̄tia remotionẽ de loco ponẽtur in ablatiuo: vt venio Roma. Bononia. Aliqñ ijs ppriis additur prepositio in ablati:

uo. Cicero. Quo vt veni hostē ab Antiochia recessisse cognoui. Idem. Ut ab Athenis supra matas in Boetiam irent.

Rus/domꝰ/militie/belli/humi/mari/terre/togę.

Rus domus exposcunt constructuram propriorū
In cunctis casibus, sed militiæ quoq; belli
Ac humus in genito tantū, at quarto quoq; sexto
Præiungi semper sibi poscunt præpositiuum.
Authores dicunt pro ruri sæpeq; rure.
Coniuncto adiecto vice humi reperitur humoq;.
Ad locū motum signans iungatur humiq;.

¶ Hec nomina rus ⁊ domus propriorū nominū constructionē exposcunt in omnibus casibus. Teren. Ruri me contineo. Idem. Rus eo/ibi me macerabo. Idē. Ecce autē video rure redeuntem senem. Salustius. Domi militieq; boni mores colebantur. Terentius. Penates hinc salutatum domū diuertar. Domo reuertor. Sed hec nomina militia/humus/hanc constructionē in genitiuo tantū postulant. Salustius. Humi requiescere. Idem. Domi militieq; ⁊c. Terentius. In militiā proficisci gnatum compulit. Salu. Paucorū arbitrio belli militieq; respublica agitabatur. Horatius. Me primis vrbis belli placuisse domiq;. ¶ Authores dicunt sepe pro ruri datiuo/rure in ablatiuo. Cicero ad Atticū circa finem. Quā rure esse arbitror. Liuius. xxxviij. Rure morientem/eo ipso loco sepeliri se iussit. Horatius. Quinq; dies tibi pollicitus me rure futurum. In loco genitiui humi nōnunq; vsurpatur humo ablatiuus. precipue adiectiuo contuncto/aliquando sub audito. Colu. Nec densa nascitur humo. Idem. Macerrima iacitur humo. Et hic gtūs humi iungatur verbis motū ad locū significantibus. Virgi. Corpora fundat humi. Idem. Procumbit humi bos. Statius. Sternet humi populos.

Cicero.
Liuius.
Horatius.
Columella.
Idem.
Virgilius.
Idem.
Statius.

¶ De modo respondendi.

Dentō respondendi ⁊ in quo casu.

Quo casu quærens rogitat, responde in eodem.
Sed si per cuius possessiuum rogitarit.
Vel genitum quis qui, respondebis genitiuo.
Per possessiuum ni quum responderis, in quo
Quem verbū quærens poscit responde in eodem.

¶ Quando fit interrogatio respondendū est per eundē casum per quē interrogatio fit: vt si rogetur/quē queris? Respondere potes. te/vel Joannē. Sed qñ fit interrogatio per hoc possessiuū cuius/cuia/cuiū. vel gtīm huius interrogatiui quis/q̄/qd̄. p gtīm est respondendū: vt si quer atur. Cuiū vel cuius est hoc pecus? respondeti potest patris vel mei libri. Nisi quando responsio fiat per possessiuū: tūc enim respondebis in eodē casu quem verbū interrogās post se regit: vt si quer atur. Cuium vel cuius est hoc animal? Respondeas. Meum/tuum/suum: vel fraternū. Cuius vel cuia interest? mea/tua/sua.

¶ Annotatio.

Quando regit varios casus verbum, per eundem
Casum tunc semper non respondere teneris.
Sed quandoq; aliū quem uerbū vult sibi iungi.

¶ Sed quando verbū interrogans regit post se varios casus/nō requiritur vt per eundē casum respondeas: sed interdum per alium casum quē verbū post se regit. vt si quer atur. Cuius criminis est accusatus? furtue/an homicidij. Respōdeas. neutro/vel de neutro: nō aūt neutrius. Quanti emisti hūc equum? Viginti minis. non autem viginti minarum.

¶ De constructione infinitiui.

Infinitiuus modus est pro nomine sumptus
Perpulcre interdum, vice sic quandoq; gerũdi.
Pro primoq; modo raro, raroq; supino.

¶ Infinitiuus modus preter propriã naturã quattuor modis construitur. Primo modo ponitur loco nois. vt furari vetitũ est. i. furtum. Tedet me viuere. i. vite. Dominus dedit mihi sapere. i. sapientiam. Opus est sacerdoti peccata cognoscere. i. cognitione peccatoꝝ. Authoritas. Teren. in Andria. O dij boni quãti est sapere? id est sapientia. Persi. insaty. Mille hominũ species ⁊ rerũ discolor vsus. Uelle suũ cuiq; est. voto nec vuitur vno. Uelle. i. voluntas. Secundo modo ponitur aliq̃n loco gerũdij (vnde inferius dicem⁹ expressius) vt in illo Uirgiliano. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros. i. cognoscendi. Et per gerũdium (teste Seruio. cui suffragatur Ualla) hic loqueris. Tertio ponitur pro indicatiuo modo. Teren. in Eunu. Omnes mihi inuidere et mordere clanculum. ego floccipendere. i. inuidebant/ego floccipendebam. Sed in eplis et quotidiano sermone raro ita loquemur. Quarto ponitur pro supino/sed raro. vt rarus inuentu vel inueniri. dignum cognitu/vel cognosci. facile dictu vel dici. sed infinitiuus poeticã licẽtiã poti⁹ sapit. Uirg. Et erat tum dignus amari. Lucanus. Facilis sed vertere mẽtem. At illud in sacris (Uado parare vobis locũ. et dum irent emere. p vado paratũ. ⁊ irent emptũ/vel empturi) non est imitandum. Latinissimi enim sic nunq̃ locuti sunt. Hiero. in hac interpretatione imitatus est grecos qui supina non habent sed infinitiuo cũ articulo eius loco vtuntur. Hic modus loquẽdi poetis ⁊ historicis parce permittitur.

Terentius. Persius. Uirgilius. Terentius. Uirgilius Lucanus.

¶ De constructione horũ infinitiuorum. Amatum ire, amatum iri, amaturum esse, & amandum esse.

¶ Differũt amatũ ire/et amaturũ esse (vt sentit Ualla) sic. Nam amatũ ire. est presentis tpis oratio: et sigt in via esse ad amandũ. Ut scio te amatũ ire. lectũ ⁊ cẽ. i. scio q̃ tu is amatũ/vel ad amãdũ. legendũ. Nec possum⁹ per supinũ ⁊ ire/circũloqui futurũ infinitiui: qz inepte dz. Credimus antichristum predicatum ire cõtra christũ. Dicendum est. Credimus antichristũ predicaturũ ire cõtra christũ. Amaturũ esse est futuri tẽporis. Et quanq̃ Diomedes. Donatus. Prisicianus. ceteriq; grãmatici dicũt amatũ ire. lectũ ire. esse futura infinitiui. decepti sunt. et sine authoritate loquuntur. Nullus em̃ veterũ tale q̃d dixit. Audiui hunc amatũ ire. p audiui q̃ amabit. Quod si q̃s hoc redarguat: veterũ authoritatẽ (si possit) adducat. Alioqui Laurentio Valle. Niniuite. ⁊ alijs: ad hanc rem diligẽtius inuestigarũt astipulet. Amatum iri/futurũ est infinitiui passiui. recte accipitur p amãdũ esse. Et illud amatũ iri/ex supino ⁊ impersonali iri. Non q̃ significetur iter quoq̃. sed ne sine verbo motus/ponatur supinum in um. Ut audiui primã comediam Terẽtianam lectũ iri a preceptore. i. audiui q̃ a preceptore legetur prima comedia. Neq; dicas per femineum. aut plurale. lectam iri/vel lectos iri. Authoritas. Teren. Qui postq̃ audierat filio suo non datum iri vxorem. Hic accusatiuus vxorem/regitur a fronte ante datum iri. Ergo est verum futurum huius verbi amor/aris. nõ solum verbi impersonalis amatur. Cice. ij. rheto. Deinde ceteros a virtutis studio repulsum iri. Non dices vxorem datam iri. nec ceteros repulsos iri. quia impsonale et indeclinabile illud futurũ. Et sicut amatũ iri. amaturũ esse. sine genere ⁊ numero dicatur. Etiam apud latinissimos: sed sine esse. Cicero. v. in Uerrem. Quocunq; venerint: hanc sibi rem presidio sperat futurum. et venuste ita loquemur. teste Sellio. cui suffragatur Aldus/Nebrissensis/Niniuita/Lãcilotus. Alia testimonia. Bracchus. Credo ego inimicos meos hoc dicturũ. Ualerius Antias. Aruspices dixerũt oĩa ex sententia processurũ. Laberius in gemellis. Nõ putauit hoc eã facturũ. Hec ex Sel. li. j. capite. vij. Frequentius nunc dicimus. Audiui Annam iturã esse Romam. Britan-

Annotatio contra Diomedẽ/Donatum/et Prisicianum.

Amaturũ esse.

Amaturũ sine esse.

nos pugnaturos esse in gallos ꝛc. ℞ Annam iturum. ꝛ Britannos pugnaturum. vt docet Valla.

Valla.

¶Annotatio.

¶ Valla negat latine dici. Aiunt Petrũ exulatũ ire. sine iri. pro eo qõ est. Aiunt ꝙ Petrus exulabit. Sed recte dici censet. Aiũt Petrum exulaturũ/sic vapulaturum.

Justinus.

Trogus Justinus. Ille quasi imperpetuũ cum viris exulature.

¶De vsu & constructione gerundiorum,

¶De vsu gerundij in di.

¶De vsu gerũdij in di post substantiua nomina.

Infinitiui sensus quando immediate
Post substantiuum comitatur non animatum,
Infinitiui sensum in di pone gerundo.
Et quandoq; modo coniunctiuo vt præeunte.

¶ Quando sensus infinitiui modi immediate sequitur post nomen substantiuum inanimatum in gerundio in di ponetur. vt amor discendi. cupiditas habendi. studium legendi. locus cognoscendi. et aliquando in coniunctiuo modo. Terentius. Sed ea gratia simulaui vos vt perrantarem. Idem. Itane obstinate operam dat vt me a Glycerio abstrahat.

Terentius.
Idem.

¶Annotatio.

Infinitiuumq; modum, vice sæpe gerundi
Vsurpant licite græcorum more poetæ.

¶ Poete licẽter in loco gerũdij vtũtur infinitiuo modo. grecoꝝ more/ qui gerũdijs et supinis carent. loco quorũ vtuntur infinitiuo modo cũ articulo. Et hec regula est intelligẽda nõ solũ de gerũdio in di: sed etiã in dũ. Authoritas. Virg. ij. Enei. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros. i cognoscendi. Idẽ. Soli cantare periti. i. cantandi. Hora. Codrus pro patria non timidus mori. i. moriendi. Exempla de infinitiuo loco gerundij in dũ. Virg. in Buco. Et cantare pares/ ꝛ respondere parati. id est ad cantandũ et respõdendũ. Gualderius. Non est apta legi/ que nõ maturuit herba. i. ad legendum.

Virgilius.
Idem.
Horatius.
Virgilius.
Gualderius.

Usus gerundij in di post quedam adiectiua pro verbalibus posita.

Infinitiui sensus quando immediate
Quæ genitum poscunt post adiectiua sequatur
Infinitiui sensum in di pone gerundo
Et quandoq; modo coniunctiuo vt præeunte.
Infinitiuo aut græcorum more aliquando.

¶ Qñ sensus infinitiui modi immediate sequitur nõia adiectiua q̃ gtiã regũt ponetur in gerũdio in di. Et qñq; in cõiunctiuo modo vt præeunte. Terẽ. Quã cupida eram huc redeundi. Ille est auidus lucrandi/ vel vt lucretur. Cyrillus ad diuũ Augustinum in quadã epla. Formã di vocem nullatenus compos eram. Aliqñ in infinitiuo modo. Aliqñ enim post hmõi adiectiua poete vtũtur infinitiuo modo loco gerũdij. vt diximus. Silli. Nauis ẽ abire timor. certus eundi/ vel ire. Sic timẽs cupiens timidus/ cupidus/ doctus/ certus/ promptus/ peritus/ auidus cantandi vel cantare. authore Pintuita.

Terentius.
Cyrillus.
Sillius.

Usus gerundij in di post substantiua verbalia.

Cum sensus geniti præsentis participantis
Post quoduis nomen substantiuum comitatur,
Vel genito hunc ponas verbalis, di ve gerundo.

¶ Qñ sensus gtĩ casus participij presentis tpis sequitur post quodcũq; substãtiuũ ponetur indifferenter vel in gerũdio in di vel in gtõ nois verbalis. vt princeps pingendi/ vel picture Apelles. Virgilius. Pater ipse colendi. Cice. Ille dicẽdi opifex.

Virgilius.
Cicero.

¶De vsu gerundij in dum.

Infinitiui sensus quando rationem
Subsequitur, causam qui declarat rationis:
Infinitiui sensum in dum pone gerundum
Ad præeunte vel ob propter, raro in simul ante.
Et quandoq; modo coniunctiuo vt præeunte.

¶Qñ sensus infinitiui subsequitur rationē declarans causam rationis in gerūdio in dū ponetur hac ꝓpone ad ꝓiuncta. et aliqñ ob vel ꝓpter. et aliqñ (licet rarius) in et ante. Terentius. Dies mihi vt satis sit ad agendum vereor. Valla. Ego veni ob vel ꝓpter te redimendū. vado ad vel in capiendū hostē. Virg. Nāq; ante domandū ingentes tollent animos. Et aliqñ ille sensus infinitiui in ꝯiunctiuo modo (hac cōiunctione vt ꝓiuncta) ponetur. Cicero. Scio te oīa facturum vt nobiscū ꝙprimū sis. Teren. Puelle hec adornant vt lauet adhortor.

Terentius.
Valla.
Virgilius.
Cicero.
Terentius.

¶Annotatio.

Post bonus atq; malus celer indignus faciliſq;
Qignus difficilis doctus nauus piger audax
Parq; potens habiliſq; paratus ineptus & aptus.
Cum genus id reliquis vice dum quandoq; gerundi,
Infinitiuum pulcre ſibi iungere poſſunt.

¶Post hec adiectiua/q id genꝰ alia eleganter vſurpare poſſumꝰ loco gerūdij in dū ali ñ infinitiuū modū. vt miles bonus/vel aptus ad pugnandū vel pugnare. Hora. Audaces ꝓpeti gens humana fuit. Stati. Ille quidē diſco/bonꝰ et cōtendere curſu. Hora. Celerq; ſequi. Virg. Et erat tū dignꝰ amari. Luca. facilis ſed ꝛtere mētē.

Horatius.
Statiꝰ. Hora.
Virg. Lucanꝰ.

Poſt curo mando loco ſic conduco habeoq;
Pro debet, ſine præpoſito dum pone gerundum.

¶Post hec ꝛbā curo/mando/loco: habeo ꝙ debeo ſumptū/gerūdiū in dū ſine ꝓpoſitione ſemp vſurpāt authores: vt ſepulturā faciendā locabāt/colūnā faciēdā ꝙdurerāt. gladiatores vt rapiēdos mādabat/lapides iaciendos curabat/cōſolādos eos magis ꝙ puniendos habui. Hec Val. Virg. Treitio regit furtim mādarat alendū.

Virgilius.

In dum perpulcre licet vſurpare gerundum
Impersonale eſt ſibi coniuncto loco oportet.
Terno & ponetur vox quæ recti eſſe videtur.
Et quandoq; habeo ponetur ſub vice oportet.
Vel rus participans, vel dus cum ſum ſibi iuncto.

Gerūdiū in dū cū eſt/loco oportet: vel participiū ꝑtis futuri aliquando posterioris.

¶Loco hui ꝰ ꝛbi oportet ꝓpulcre vſurpare licet gerūdiū in dū/cū hoc ꝛbo eſt impersonali ſibi adiūcto: ꝛ dictio q̄ videt eſſe nti caſui ponet in dtō. Teren. Alieno more viuendū eſt mihi. Et aliqō loco oportet vſurpatur habeo/eo. Similiter participiū tā prioris ꝙ posterioris futuri. Cice. ad Lentu. Tantū habeo polliceri. Idē in Catone maiori. Neq; ea ſolū cōuenire habeo quos vidi: ſed etiā ꝙs audiui. Qō vt Valla interptatur: idē eſt qō pollicendū ꝛ cōueniendū eſt mihi/vel conuenire me oportet. Quinti. Non ſit ꝑceptor eoꝝ q̄ emendāda erāt diſſimulator. i. q̄ emēdari oportuit.

Terentius.
Cicero.
Idem.
Quintilianus.

Inter præiuncta licet vſurpare gerundum
In dum perpulcre nonnunq̄ ſub vice recti
Caſus, atq; ſui verbi, quum aut dum præeunte
Participans vel in ens, præiuncto in do ve gerundū.

Gerū. in dū cū inter. loconti caſus et verbi cū dū aut quū.

Quartum aut verbalis, similis vel nominis: inter
Præiuncta: aut sextum cum præposito præeunte.

¶ Loconticasus et verbi hoc aduerbio dum aut quũ ꝑeunte venuste vsurpare licet
Virgilius. gerũdiũ in dũ ꝑiuncta hac ꝓpõne inter. Virg. Et inter agẽdũ occurrere capro (cornu
fert ille) caueto. hoc est dum vel quũ agas. Aliqñ etiam gerũdiũ in do ꝑiuncta hac
ꝓpõne in. Et aliqñ actiñ cum inter / vel ablatiñ cũ in nominis verbalis / aut alterius
nominis similis vt inter consultandũ / in consultando / inter consultationes vel con-
silia in consultatione / vel consilio. hec Ualla.

Infinitiuum nunq̃, sed iunge gerundum
In dum post verbum requiescere siue mouere
Vel vocitare notans, post flagitor & paror hortor
Infinitiuum ponas, in dum ve gerundum.

¶ Post verba significantia quiescere / mouere / vel vocare: infinitiuus modus nunq̃ vsur-
patur / sed semp gerũdiũ in dũ: vt vocauit te ad currendũ. nõ autẽ currere. Sto ad ꝑ-
dandũ. nõ aũt ꝑdari. sedeo ad audiendũ. nõ aũt audire. eo ad videndũ. z nõ videre.
Sed post hec flagitor / paror / hortor: indifferenter infinitiuũ modũ vel gerundiũ in
dũ vsurpari potest: vt flagitor respõdere / vel ad respõdendũ. sum paratus scribere /
Ualla. vel ad scribendũ. hortor studere / vel ad studẽdum. hec Ualla. Et quanq̃ Virgilius
Virgilius. dicat. Quoniã conuenimus ambo. Tu calamos inflare leues / ego dicere versus. In
soluta tñ oratione infinitiuus hmõi non est vsurpãdus. Metri cñ causa infinitiuũ
loco gerũdij licenter vsurpat grecor. more qui gerũdijs carẽt. vt alibi. Et si tantus
amor casuq̃ cognoscere nostros. pro cognoscendi posuit. cognoscere.

Infinitiuum desisto, desino, cesso,
Post se coniungi poscunt: nunq̃q; gerundum.

¶ Hec verba desisto / desino / cesso. infinitiuũ modum. z nunq̃ gerundiũ in dũ post se
Terentius. subiungi postulant: vt desistas vel desinas lachrimari: non autẽ ad lachrymandũ.
Teren. Lucessit cur cesso pulsare ostium vicini.

¶ De vsu gerundij in do.

Sensus participi præsentis quum sine fixo
Est situs & sensus cuiusq̃ præpositorum
Istorum præit in, vel ab, ex, e, de, simul a, cum,
In do participi sensum tu pone gerundo
Præpositis istis simul omissis aliquando.

¶ Qñ sensus participij ꝓsentis tpis sine adiectiuo subiuncto est situs ꝓcedẽte sensu
Terentius. cuiusq̃ istarũ ꝓpõnũ. in / a / ab / de / e / ex / aut cũ. Ille sensus participij in gerundio in
Salustius. do ponetur istis ꝓpõnibus. aliqñ ꝓpositis / aliqñ vero omissis. Teren. In apparãdo
Plinius minor. totũ hũc cõsumunt diẽ. Salu. Cæsar dando subleuando: Catoni hil largiendo / glo-
Cicero. riã adeptus est. Plini. minor. Sermonibus diẽ trãsigebat / quũ a scribẽdo vacaret.
Terentius. Cicero. Ab eundo factus est satur. Idẽ. Quid cogitas de eundo in Epyrũ. obtutus
Quintilianus. est e bibendo nimis. Teren. Putant id fieri ex assentando. Quintilian⁹. Sed ratio
Terentius. recte scribendi iuncta cũ eloquendo est. Teren. Ambulando sum defessus.

Infinitiui sensus post verba precandi
Quando subsequitur, non in do pone gerundo
Infinitiui sensum, sed pono modo illum
In coniunctiuo præeunte vt siue remoto.
Ac infinito (quod rarius est) aliquando.

¶ Qñ sensus infinitiui modi seqtur ꝟba q̃ꝓcari vel orare signt. Ille sensus infinitiui

non in gerũdio in do(vt quidã ignari censuere)licet in ꝓiunctiuo modo(hac cõiunctione vt ꝓeunte/et aliqñ omissa)poni debet. Cice. Peto vt honoris mei causa eum expedias. Idẽ ad Aci. Abs te peto/efficias: vt is commendationẽ hanc intelligat sibi adiumento fuisse. Et quandoq; (licet rarius) in infinitiuo poni potest. Gellius. Nerea martis te obsecro pacem dare. Cicero. Idem. Gellius.

Sum pulcre iunctum cum do quandoq; gerundo
Infinitiui sensum possumq; notabit.
Soluendo non sum, signat non soluere possum.

¶ Soluendo nõ sum. i. non possum soluere.

¶ Gerundiũ in do cum hoc verbo sum sibi adiuncto signt idẽ qõ possim cũ infinitiuo verbi. Quinti. Placeamus nobis licet fortuna nostra patet pauperi soluendo non sumus. i. soluere nõ possumus. Hec Ualla. Cice. li epistarũ. iij. Que soluẽdo ciuitates non essent. Cũ alio verbo ꝙ soluo/non legitur hic modus loquendi. Quintilianus. Ualla. Cicero.

¶ De voce & regimine gerundiorum actiue sumptorum.

Actiue dum, di, do, sumpta gerundia.recti
Singlari ac geniti quarti & sexti quoq; voce.
Atq; sui verbi casus post se rogitabunt.
Et sine casu vllo sita sunt quandoq; solute.

¶ De gerũdijs actiue sumptis.

¶ Gerundia actiue sumpta/in nominatiui voce/genitiui/accusatiui/ & ablatiui singulari dũtaxat sunt varianda. vt ntõ videndũ. gtõ videndi. actõ videndũ. abltõ videndo. Et eos casus quos sua verba regũt post se poscũt. Et aliqñ absolute ponũtur. vt apud Teren. Ego vapulando/ille verberando ambo defessi sumus. Terentius.

¶ Annotatio.

¶ Exempla de gerundio substãtiuo in ntõ. Et quia multi ꝙ pleriq; id negant. testimonia fidenõ indigna inferantur. Uirgi. Pacẽ troiano ab rege petendũ. Hoc in loco petendũ: terminatio nti casus est. Et est sensus. Petẽdũ supple est pacẽ. hic actus pacẽ regitur a gerũdio in vocenti casus/petendũ. Priscianus dicit recte dici legẽdũ est/fuit/erit poetã orationem carmen. Cui suffragatur Aldus. qui dicit optime dici psalmos legẽdum est. nec inusitatũ nec inuenustum. Authoritas. Lucreti. Externas quontã pœnas in morte timendũ. Uarro lib. iij. Colligẽdum eas invas aliquod. Idẽ libro eodem. Singulis vbi pariunt faciendũ aras quadratas. Et alibi. In fœtura potius dandũ hordeaceos panes/ꝙ triticeos. Cicero libro. xiiij. ad Atticum. Iterandũ eadem ista mihi. subauditur est. Gellius li. vij. Omnia que pater tulserit parendũ. Et hic vox nominatiui gerundij resoluetur per oportet aut opus est. vt in illo Plinij. ij. Grecis vtendum erit vocabulis. i. oportet. vel opus est. vti grecis vocabulis. Iuuenalis. Uluendum recte quum propter plurima/ tum de his precipue causis. i. oportet viuere recte. Uel opus est recte viuatur: quum viuendus/da/dum/non dicitur. Lucretius. Uarro. Idem. Cicero. Gellius. Plinius. Iuuenalis.

¶ De declinatione & vsu gerundiorum passiuæ sumptorum.

Di dum do interdum sunt sumpta gerundia pulcre
Passiuæ, quæ tunc flectuntur posterioris
More futuri participi, quadrareq; debent
In genere & numero cum subiunctis sibi fixis
Fixa sed in casu debent quadrare gerundis
In constructura sunt actiue resoluta.

¶ De gerũdiis nõibus passiue sumptis.

¶ Gerũdia in di/dũ/ ꝙ do. ornate interdũ passiue sumũtur & mutantur in adiectiua

gerũdiua ꝙ declinant more participij posteriotis futuri: vt ntõ amandus/da/dũ. gtõ amandi/dæ/di ꝛc̃. et in genere et numero quadrare debẽt cũ subiũctis substantiuis. In casu tñ ipsa substantiua cũ gerũdijs cohærere debent. vt delectatio fruendi principatus/fruendæ ptonincie/fruendi imperij. Molestia educandorũ filiorũ locandarũ filiarũ. colendorũ pdiorũ. ¶ Exempla de gerũdio in dũ. Eo ad salutandum fratrem/salutandã sororẽ/salutandũ sydus / ad salutandos fratres/ salutandas sorores/salutanda sydera. ¶ Exempla de gerundio in do. vt occupatus sum in arando agro/collocanda filia/emẽdo pdio/ in arandis agris/ collocãdis filiabus/ emendis pdijs. Hec Ualla. Et in constructione actiue resolui debent sic. Delectatio fruendi principatu. prouincia. predio. Molestia educandi filios. collocandi filias. emendi predia. et sic de ceteris.

Ualla.

¶ Annotatio.

Differẽtia iter gerundiũ ꝙ gerundiuum.

¶ Gerundiũ est qđ in di/do/dũ. desinẽs/verbi cõstructionẽ gerit. vt venio causa audiendi historiã. Gerũdiuũ est adiectiuũ a gerũdio ductũ: et declinatur more adiectiui. vt audiendus/da/dũ. et conuenit in genere ꝙ numero cũ substãtiuo adiũcto. vt venio causa audiendæ historiæ. ¶ Gerũdiua et gerũdia differunt a participijs futuri in dus (auctore Ualla) qꝛ participia signt rei administrationẽ cũ tẽpore: ꝙ per relatiuũ ꝙ verbũ futuri tpis declarantur. vt expecto pecuniã soluendam cras. i. quę soluetur cras. Gerũdia siue gerũdiua signt rei administrationem sine tempore determinato. nec declarantur per relatiuũ. sed per coniunctiuum modũ et vt. veluti si dicam. Ueni huc causa videndi te. i. vt videam te. huc veni causa tui colloquendi. id est vt colloquar tecum.

Differentia inter gerũdiua ꝙ participia.

Quum in recto aut terno sunt sumpta gerũdia, fixis
Coniunctis. quadrant genere & casu numeroq;.
Est rectus per dum per doq; aliquando gerundum.
Est ternus per dum constructura resolutus.

¶ Qñ gerũdia in ntõ vel dtõ locãtur. In casu ghie ꝙ numero cũ adiũctis substãtiuis conuenire debent. vt apud Uirgiliũ. Uoluenda dies en attulit vltro. Et ntũs dupliciter resolui potest. Aliqñ in gerũdium in dum. vt in illo Terẽtiano. Mos gerẽdus est Thaidi. quod sic resoluitur. mihi more ingerendũ est Thaidi. Idẽ alibi. Mihi molendũ est habende compedis. i. mihi habendũ est cõpedes. Aliqñ in gerũdio in do. vt in illo Uirgiliano. Uoluenda dies en attulit vltro: qđ resoluitur. dies voluenda. i. voluendo/vel dum voluitur. Sic̃ anni voluendi tacito nos edũt: hoc est anni in voluendo/vel tpis reuolutione edunt. Dtũs gerũdij per gerũdiũ in dum tñ resolui debet. Ut in illo Terẽtia. Natum me credo ferendis miserijs. Quod sic resoluitur. Natum me credo ad ferendum miserias.

¶ Annotatio.

Casibus adiunctis nullis, quandoq; solute
Passiue sunt in dum doq; gerundia sumpta
Flexaq; sunt geniti, quarti, sexti quoq; voce.
Di sumptum raro est passiue, sed præeunte vt
Est modus illius coniunctiuus vice sumptus.

¶ Gerundia in dũ ꝙ do passiue sumpta: aliqñ (nullis adiũctis sibi casibus) absolute ponuntur. Salu. Pauca supra repetã quo ad cognoscendũ ola illustria magis magisq; in aperto sint: hoc est cognoscant. Uirgi. Alitur vitiũ crescitq; regendo. Idem. Aegrescetq; medendo. hoc est dum tegitur ꝙ medetur. Gerũdiũ in di aliqñ (licet rarius) passiue sumitur. vt apud Justinũ de regio puero. lib. xvij. Athenas quoq; eruditionis gratia missus. hoc est vt eruditur. Idẽ in plogo primi libri. Qđ ad te imperator Antonine nõ tam cognoscendi qꝛ emẽdãdi causa trãsmisi hoc est vt cognoscatur et emendetur. vsitatius tamen (vt Ualle ꝙ alijs placet) loco illius gerundij in di vsurpatur coniunctiuus modus passiue vocis. vt hec vrbs est in periculo vt capia-

Salustius. Uirgilius. Idem. Justinus. Idem.

Ualla.

tur. Neq; rationem vllam video quin gerundium in di/hoc in loco vsurpari posset. quare enim (pace q̄ Vallēsis alio; fiat) nō licet dicere. Merces huc apportātur veneundi gratia. Item hęc mulier ad nubendi maturitatē pueni. qm̄ oēs grāmatici hmōi passiua ꝛ alia cum gerundijs inflectāt. Sed hæc superiora Iustini exempla Vallam latuisse arbitror.

¶ Annotatio.

Pluralem genitum di aliquando gerundia poscunt Ornate post se coniungi sub vice quarti.

¶ Gerūdia in di nō inuenuste gtiñ p actō p̄sertim in plurali aliq̄n habere possunt. Licet Valla neget vitio nō carere. vt composui hunc libr̄ instituendi pueroꝝ gr̄a. sic grāmaticus diceret. Oratoꝛ etiā instituendi puerorū gratia. Plini. Quū illoꝛū videndi gratia. me in foꝛum cōtulissem. Liui. xxj. Non vereoꝛ ne q̄s hoc vestri adhortādi causa magnifice loqui existimet/ipsum aliter animo effectum esse. Plau. Nominandi istoꝛū tibi erit magis q̄ edundi copia. hic apud me. Teren. in plogo heau. Date crescendi copiā nouarū. Cice. in lib. de diuina. Dolebas tantā stoicos nostros epicureis irridendi sui facultatē dedusse. pro irridendi se: et capitur actiue irridēdi/et nō passiue. Sueto. in Augu. Exacta locādi licentia diripiendiq; pomoꝛū obsonioꝝ. rerūq; missilū. Similis locutio est illi Plautinę. Nominandi istoꝛum vt notauerunt Beroaldus ꝛ Sabellicus. Cæsar. vij. de bello gal. Usq; eo vt qui sub valla tenderent mercatoꝛes recipiendi sui non haberent potestatem.

Gerūdia et supina sunt verba.

Plinius. Liuius. Plautus. Terentius. Cicero. Sueto. Cesar.

Quando relatiuum sequitur post ipsa gerunda Actiue & nunq̄ passiue ea sumere debes.

¶ Quando post ipsa gerundia relatiuū sequitur nunq̄ passiue sed semp actiue, authoꝛe Valla) sumi debent. vt hic dies attulit initiū dicendi ea quæ vellem: nō autē dicendoꝛum eoꝛum quæ vellem.

¶ Annotatio.

¶ Gerūdia ꝛ supina (testib⁹: Probo/Diomede/Donato/Seruio/et Niniuita) verba sunt dicenda. quibus astipulatur Quintilianus. Et dicitur gerūdia quasi vim verbi gerētia. Et licet obijciatur gerūdia habere casus. et verba oīa significare sine casu. ergo nō esse verba. Respondeatur: quū Donatus dicit. Uerbū est pars oꝛationis sine casu. Intelligēdū est sine casu cui gen⁹ accidit. Sic gerūdia sunt sine casu genus accidit. quia nullius gn̄is sunt: vt genus in noie capitur. Et ita diffinitio verbi gerūdijs et supinis bene cōuenit: nullo aūt modo noia sunt. quia nec adiectiua nec substātiua genus recipiunt. Sed verba sunt: vt ex Boetio probat Ferettus: dicēs nullius esse casus. nisi voce tantū: quia quū dico ad amandū. ad (inq̄t) aduerbialiter. pro vt quia sensus est. Sedeo ad legendū. i. vt legā. Preterea si obijciatur. Oīa verba alicuius esse personæ/numeri/modi/ꝛ tpis. sed hæc oīa desunt gerūdijs ꝛ supinis. non sunt igitur gerūdia ꝛ supina verba. Respondeat. Licet gerūdia et supina determinate/ꝛ per se non sunt alicuius personæ/numeri/modi/ꝛ tpis ꝛc. tamē sunt alicuius personæ/numeri ꝛc. indeterminate. vel ex adūcto. Ut si amādi per se effers determinatā plonā non dabis. At si dicas. occasio amādi tefuit mihi virtus tua. Jam amandi manifeste est primæ personæ. singularis nūeri preteriti imperfecti tpis coniunctiui modi. quia per tale verbū declaratur sic. Occasio vt te amarē fuit virtus tua. Similiter respondeatur de verbis impersonalibus et verbis infinitiui modi. Valla censet gerūdia posse dici participia p̄sentis tēporis. quia p participia p̄sentis tpis fere declarātur tam gerūdia q̄ gerundiua: vt iusiurandū. Sed vt ex prędictis colligere licet potius verba sunt.

Obiectio.

Gerundia sunt participia opinione Vallę.

¶ Gerundiuum est adiectiuū nomen a gerundio ductū. vt legendus/da/dū. Quod si obijciatur. Gerūdia habent genera et casus. in vtroq; numero. vt venio causa legendi libri/audiendæ historię. ad salutandos ꝛc. teste Valla. Ego negaui male gerūdia genera habere. Respondeatur. Valla large capit gerūdia. pro gerūdijs ꝛ gerūdiuis. Itaq; Donatus ꝛ Sulpitius aliiq; dicentes. gerundiū solū tres terminationes habere/di/dum/do. separant gerūdia a gerūdiuis.

gerūdiua nois adiectiua sūt.

Obiectio.

Solutio.

¶ De vsu supinorum.

Quando post verbum vel participale gerundum
Ad loca quod motum signat, sensus comitatur.
Infinitiui: hunc tu pone priore supino.
In dum (si libeat) ponas illum ve gerundo.
Et quandoq; modo coniunctiuo vt præeunte.
Atq; aliquando prioris participante futuri.

¶ Quãdo sensus infinitiui modi sequitur post verbũ participiũ vel gerũdiũ/ quod motũ ad locũ sigt ponetur in priore supino vel in gerũdio in dum / aliqñ in participio prioris futuri. aliqñ in coniunctiuo modo pcipiũcta hac coniunctione vt. Terẽ Penates salutatũ diuertar. Idẽ Ultro me accusatũ aduenit. Cice. qõ ad Antoniũ audiendũ venistis. Terẽ. pcurrẽ ad fortũ vt dicã tibi oia hec. Uirg. Si paritur⁹ abis.

Terentius.
Idem.
Cicero.
Uirgilius.

Interdum liceat prius vsurpare supinum.
Post verbum includens in se motum latitantem
Vt loco doq; datur, cum compositis voco mitto.

¶ Licet nõnunq; vsurpare prius supinũ post verba latentem motũ in se includentia: qualia sunt do et eius passiuum daris vel dare/ loco colloco ↄ voco ↄ mitto cum compositis. vt inuoco/ admitto. Tere. Cũ filiã huicnuptũ do. Idem. Datur ne illa hodie Pamphilo nuptum. Hora. in arte. Spectatũ admissi risum teneatis amici⁹ Terẽ. Si qñ illa dicet Phedriam intromittamus comessatũ: tu Pamphylum cantatũ prouocemus dic. Idẽ alibi. Ut potui virginem nuptum collocaui.

Terentius.
Horatius.
Terentius.

Infinitiui sensus quando immediate
Post adiectiua bilis vel ilis finita sequatur
Post ve gradus medij neutrũ genus & superantis
Hunc sensum ponas in posteriore supino.

¶ Qñ sensus infinitiui immediate sequitur noia adiectiua in ilis vel in bilis finito vel neutrũ gen⁹ cõparatiui aut siplatiui gradus ponet in posteriori supino. Terẽ. Non est facile expurgatu. Uirgil. In breuia ↄ syrtes viget miserabile visu. Teren. Nihil facilius factu. Salustius. Optimũ factu credens exercitũ augeri.

Terentius.
Uirgilius.
Terentius.
Salustius.

Post adiectiua hæc licet vsurpare supinum
Posterius, dignus, mirandus, mirus, acerbus,
Lucidus, obscurus, clarus, sic perspicuusq;,
Obscœnus, turpis, iocundus, periculosus,
Absurdus, fœdus, rarus, pulchrum, atq; salubre.

¶ Posterius supinũ vsurpatur post hec adiectiua superius dicta. vt dignum annotatu. mirandũ vel mirũ auditu. acerbũ aspectu. lucidũ intellectu. obscurũ cognitu. clarũ preceptu. perspicuum iudicatu. obscœnũ vel turpe dictu. iocundũ memoratu. periculosum factu. absurdũ/ fœdum/ vel pulcrum visu. salubre potu.

Deq; loco motum quæ signant verba supinum.
Posterius nunq̃ rogitant in do ve gerundum
Post se: sed semper nomen verbale aliud ve
Quod simile est nomen cum præposito præeunte.

¶ Uerba signtia motũ de loco nunq̃ volũt posterius supinũ vel gerundiũ in do/ vt ddã piti cẽsuere sz nomẽ ⁊bale vel aliõ nomẽ sit ẽ pũcta ꝓpõne (authore Ual.) vt redeo a venatiõe: nõ aũt venatu vel venãdo. redeo a cœna: nõ aũt cœnatu vel cœnãdo

¶De vſu & venuſtate participij.

Binis de cauſis inuentum participans eſt
Vel ſermo vt breuior fiat dilucidiorq;
Quando excludatur coniunctio ſiue relatum
Aut aduerbum, vel quod fit quandoq; neceſſe
Vt per participans habeas exprimere quædam
Quæ vetitat dici per verbum ſermo latinus.

¶ Participiũ duab⁹ de cauſis inuẽtũ fuit. Primo vt oõ eſſet breuior dilucidiorq; omiſſis relatiuis aduerbijs ꝛ ꝓiunctionibus. Scõo ꝓpter neceſſitatẽ. quia aliq̃ ſit neceſſe vt quædã ꝑ participia ꝓferantur q̃ per verbũ dici non ſinit latinitas.

¶De excluſione coniunctionis copulatiue.

Perpulcre verbi pro tempore ſæpe futuro,
Sumere ſum poſſis & participale futurum.

¶ Participiũ futuri tpis cũ hoc ⁊bo ſum/es/fui. ꝑpulcre nonnunq̃ ſumi poteſt pro futuro tpe verbi: vt cũ dico cõtinuo huc veniet. pulcrius dr cõtinuo eſt venturus.

Quum duo verba ſimul coniunctio copula iungit,
Excludi poterit coniunctio ſæpe venuſte
Alterutro verbo mutato in participale.

¶ Quum duo ꝑ verba ꝓiunctionẽ copulatiuã cõnectuntur omiſſa ꝓiunctione copulatiua/alterutrũ illoꝝ verboꝝ venuſte in participiũ ſæpius cõmutari poteſt: vt ſi dicã/viuit ꝛ valet. Venuſtius dr: viuens valet/vel viuit valens.

¶De excluſione quanq̃, niſi, cũ ſimilibus.

Quum verbum præeunt niſi quanq̃ cõſimileſq;
Pulcre in participans verbum mutare licebit
Omiſſis illis ſimul expreſſis aliquando.

¶ Qñ verbũ ꝓcedũt niſi/quãq̃/ꝛ cõſimiles: vt cuius/licet/tametſi. Illud verbũ in participans pulcre cõmutare licebit: omiſſis ꝓdictis quãq̃/niſi ꝛc. Et etiã aliqñ expreſſis: vt ſi dicã. Non credã tibi q̃q̃ iures. pulcrius. Non credã tibi iuranti: vel quanq̃ iuranti. Cicero. Et qñ tu (niſi ꝓfecta re) de me nunq̃ conquieuiſti. Cicero.

¶De excluſione relatiui.

Verbum in participans tu commutare relati
Ornate poteris ſubtracto ſæpe relato.

¶ Uerbũ relatiuũ ſæpe in participiũ (omiſſo relatiuo) pulcre cõuerti poteſt: vt qui conſentiunt et qui agunt pari pœna puniẽtur. Ornatius dicas. Conſentientes et agentes pari pœna punientur.

¶De excluſione dum & quum &c.

Excluſis poſtq̃ dum quum, genus id reliquiſq;
Hæc comitans verbum vertas in participale.

¶ Uerbũ ſequens hec poſtq̃/dum/quũ. et id genus reliquũ: vt ſimul ac poſt ubi/vt ꝛ vbi ꝓ poſtq̃ ſumpta. Aliqñ in participium iſtis omiſſis ornate cõuerti poteſt: vt poſtq̃ confeceris negocia huc redito. ornatius. Confectis negocijs huc redito. Terentius. Terentius. Id aduenienſ mecũ ſtomachabar. i. dum aduenirem.

¶De conſtructione participiorum.

Quum nomen iunctum, aut pronomen participanti.

A nihilo regitur, sexto illud pone soluto.

¶ Qñ nomen vel pronomen participio coniunctū a nulla dictione regitur: cū illud nomen vel pronomen in ablto absoluto poni debet: vt orto sole apertus est dies. Et iste ablūs a quibusdā septimus dr. A quibusdā ablūs in designatione cōsequētię vel sequelæ: qr altera ratio post eam sequi designatur. sine qua sensus claudicat; vt orto sole, non est plenus sensus, nisi addatur, apertus est dies: vel simile.

Nomen tu sexto, aut pronomen pone soluto
Intellecto non expresso participante
Ens: quod nunc abolet, Prisco testante minori.

¶ Nomen vel pronomen quandoq; in ablto absoluto ponitur: quādo participium nō exprimitur sed intelligitur: et illud est participium huius verbi sum: quod (authore Prisciano in minore) nunc antiquatū est. Virg. Te duce si qua manent sceleris vestigia nostri. intelligitur ente. Teren. We impulsore hoc non fecit. Idē. Quibus res salua ꝛ perdita prosum.

Priscianus.
Virgilius.
Terentius.

Cuncta gerundia, participantia, siue supina
Quos sua verba regunt omnes poscunt sibi casus.
Posterius struitur passiui more supinum
Quanq̄ ex actiuo verbo descendere fertur.

¶ Omnia gerundia, participantia, et supina omnes casus post se regere possunt quos verba a quibus deducūtur pterēq̄ posterius supinum: quod licet ab actiuo descendat, passiui tamen constructionem sequitur.

¶ De aduerbiorum & interiectionum constructione.

Temporis atq; loci sic quanti aduerbia poscunt
Subiungi pulcre casum post se genitiuum.
Postridie pridie quarto des vel genitiuo.

¶ Aduerbia ꝛ interiectiones post se aliquādo casus accipiunt: vt aduerbia quedā tēporis loci ꝛ quantitatis q̄ gtm̄ regūt: vt nūc dierū. Teren. Quoquo gentiū asportabitur certū est prosequi. Idem. Nec satis cause ad obiurgandū. pridie tamen et postridie accusatiuū vel genitiuū poscunt. Cice. in primo inuectiuarū. Pridie kalendas Januarias. Liuius libro sexto. Postridie idus. Ualla. Pridie illius diei, et pridie nonarum Decembrium.

Terentius.
Idem.
Cicero.
Liuius.
Ualla.

Ducta a præpositis medij gradus & superantis
Quartum (vltra propriā structurā) aduerbia poscunt.

¶ Aduerbia comparatiui et superlatiui gradus que a prepositiōibus veniunt (vltra comparatiui et superlatiui constructionem) seruiunt accusatiuum. Cicero ad octauiū. Castra propius vrbem mouerentur. Salustius in Jugur. Proxime hispaniam mauri sunt.

Cicero.
Salustius.

Proximus & propius ternum, quartūve reposcunt
Vel quartū ad præeunte: vel a cū sexto aliquando.

¶ Propius et proximus regūt datiuum. Virgi. geor. Aut quos Oceano propior gerit India lucos. Salustius. Proxima Carthaginiensi loca. Interdū accusatiuū. Cicero ad Octauiū. Propius vrbem mouentur. Idem ad Atticū. Nihil esset necesse ip̄s proxime italiam esse. Aliquando actm̄ cū ad, vel ablatiuū cum a. Liuius. j. Ducit exercitum ip̄s proxime ad hostem. Cicero. Ad eum propius adsum. Suetonius in Augu. Proximum a dijs immortalibus.

Virgilius.
Salustius.
Cicero.
Liuius.
Suetonius.

Ecce petit rectũ. en nunc quartũ, nunc quoq; rectũ.
Quintum deposcunt heus ah, sic vah simul ohe.
Hem proh nunc quarto iunguntur nũc quoq; quinto.
Heu pulcre poscit nunc rectum, nunc quoq; quartũ.

¶ Ecce soli ntõ iũgitur. Uirg. Deus ecce deꝰ. En siue indicet siue approbet ntõ/aut accusatiuo iũgitur. Quintilianus. En probitas. Iuuenalis. En habitũ. Uirgil. En quattuor aras. Heus/ah/vah/et ohe vctõ tantũmodo iunguntur. Hem/proh/nunc accusatiuo/nũc vocatiuo iunguntur. Teren. Proh deũ fidem. Idem. Proh summe Iuppiter. Idem. Hem scelera. Idẽ. Hem astutias. Heu nunc ntõ/nũc actõ iungitur. Uirg. Heu pietas. Teren. Heu me miserum. Uirgilius. Quintilianus. Salustius. Iuuenalis. Uirgilius. Idem.

Hei terno & recto. veh soli iungito terno.
O iungas recto, nũc quarto, nũc quoq; quinto.

¶ Hei dativo/aliquãdo ntõ iungitur. Uirg. Hei mihi qualis erat. Teren. Hei misera. O autem nominativo/accusativo/aut vocativo iungi potest. Cicero. O nox illa. Uirgilius. O regina nouam. Idem. O fortunatos nimium bona si sua nouit agricolas. Uirgilius. Terentius. Cicero. Uirgilius.

¶ De ordine constructionis.

Quinq; modis rectus constructuræ incipit ordo.
A quinto, aut terno, posito vel sub vice recti
Infinitiuo cum iuncto vel sibi iunctis.
De impersonali, siue obliquo sibi nexo.
Ex ablatiuo casu posito ve solute.

¶ Rectus ordo construendi quinq; modis incipitur. Primo a vctõ: vt in illo Uirgiliano. Parce metu Cytherea. Secundo a ntõ. vt apud eundem. Facilis descensus auerni. Tertio ab infinitiuo modo cum adiũcto/vel adiũctis sibi loco nominatiui posito. vt in illo Sal. Ui patriam regere ꝛ parentes (ꝗꝫ ꝛ possis) tamen importuni est. Quarto modo a verbo impsonali/vel er obliquo sibi cõiuncto. vt in illo Uirgiliano. Itur in antiquã siluam. Et apud eundem. Nec te pœniteat calamo triuisse labellum. Quinto ab ablatiuo absolute posito: vt in illo Euangelij. Recumbẽtibus vndecim discipulis apparuit illis Jesus. Uirgilius. Idem. Salustius. Uirgilius. Idem.

Impediunt ne sit structuræ congruus ordo:
Hæc infinitum nomen, quærensq; relatum,
Atq; negatiuum, sic distribuensq; prolepsis.

¶ Rectus ordo cõstruendi quinq; modis impeditur. Primo modo per nomen infinitum. vt Quemcunq; osculatus fuero ipse est tenete eum. Secundo modo per nomen interrogatiuũ: vt quem queris. Tertio per nomen relatiuum. vt in illo Uirgiliano. Trahit sua quemq; voluptas. Quarto per nomen negatiuũ. vt neminem video. Quinto per nomen destributiuũ/vel per figuram prolepsim. vt puerorum: alij sunt tardi ingenij/alij vero docules. Uirgilius.

Construe sic casum si sit præpone vocantem
Hinc rectum pones cum præcipuo sibi verbo.
Post verbum subdes aduerbum nil mediante.
Quærens, siue negans, infinitum ve præibit.
Ordinis & quæuis coniunctio præpositiui,
Hinc ternum, & quartũ, post rectorem genitiuum.

Pones hinc quartū, & sextum cum præpositiuo.
Antea cedenti cum iunctis subde relatum.

¶ Hoc modo ordinande sunt partes orationis in ipsa oratiõe. Primo ponitur vocatiuus casus. Inde nolatiuus cum suo verbo principio siue primario post verbum aut participiū ponetur immediate aduerbiū: si nō aduerbium sit interrogatiuum negatiuum: vel infinitum p̄ponetur verbo. Similiter omnis coniunctio p̄positiui ordinis: vt etsi/quia/donec ꝛc. Deinde ponetur datiuus et accusatiuus. genitiuus autem dictionem illum regẽtem subsequitur. Postea accusatiuus siue ablatiuus cum p̄positione. Relatiuum autem cum suis adiunctis suum antecedens immediate consequetur.

Obliquo omne negans, necnon aduerbia quædam
Istud in aduerbum non oppositūq; resolues.
Quando negans recti est, id nunq̄ tuq; resolues.

¶ Oñe nomen negatiuū obliquo positū. siñiter quæd̄ aduerbia negatiua in istud aduerbium nō. ꝛ suum oppositū resolui debent: vt nulli inuideo/nulli pronon ꝛ vlli: ego nō inuideo vlli. Nusq̄ apparet. nusq̄ pronon ꝛ vsq̄. ille non apparet vsq̄. et sic de cæteris. Qñ tamen negatiuum est nolatiui casus nusq̄ resolui debet. Horatius.

horatius. Nemo contentus viuat.

Quum rectus sequitur quintum casum immediate
Qui spectant ad idem tu inter quintū quoq; rectū
Existens nunq̄ siue ens, sed qui esq; subaudi.

¶ Quando nominatiuus vocatiuum immediate sequitur: qui ad idem pertinẽt/ inter vctñ ꝛ ntñ nunq̄ ens aut existens: sed qui es subaudiri oportet: vt in illo Da uitico. Oñe dñs noster. Sic cõstruitur. O dñe: subaudi/q̄ es dominus noster. Quod si subaudiretur ens foret inconcinnitas. quia hoc participiū ens similes casus connectit.

prophęta.

FINIS.

Dissipa gentes quæ bella volunt.
¶ Seneca.
Lauda parce. parcius vitupera.
¶ Cicero.
Ego neminem contemnendū iudico: in quo est aliqua significatio virtutis.
¶ Cicero in plogo tuscu. Honos alit artes.
¶ Seneca de. iiij. virtu. Card.
Non te moueat dicentis authoritas: sed qd dicatur attende.

¶ Londini, in ædibus V Vinandi V Vordensis
CHRISTI ab incarnatiõe, anno. xxiiij.
supra sesquimillesimū. Idibus Ianuar.

X61692

¶ ROBERTI VVhitintoni Lichfeldienſis lucubrationes.

DE ſynonymis
- Appellatiuorum
- Deorum
- Dearum
- Deorum
- Dearum
- Heroum
- Heroinarum
- Clarorum virorum

DE epithetis
- Aialium quadrupedum
- Chronographicarum
- Topographicarum
- Bellicarum

Heroum
Heroinarum
Locorum
Reptilium
Auium
Inſectorum
Arborum
Fruticum
Herbarum
Florum
rerum.

¶ De variandi formulis tam pedeſtri q̃ ſoluto ſermone.
¶ Experientiæ de virtutis immortalitate.
¶ De veterum Romanorum magiſtratibus.

¶ EIVSDEM VVhitin. Carmen dicolon tetraſtrophon.

PONat Rhinoceros tetrica cornua
Ponat viperea intoxica Zoilus
Nec damnet Criticus cornificus pium
Quę vates dat opuſculum.
Natus Nicomachi non ſine maxima
Dixit laude ſua quæq; ſcientia.
A nullo poterit conuicio affici
Prętereq̃ illius inſcio.
Aſſit Quintilius iuſtus hic arbiter
Mecenaſq; ſuas afferat huc manus
Si vatem ſtudeat carpere Zoilus
Dignum ſupplicium ferat.

¶ EIVSDEM VVHITINTONI DISTICHON.

Expecto a doctis tutamina iuſta laborum,
Inuidulus odium, pręmia digna deo.